

Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022:8

Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025

Hanna Kettunen, Riitta Koivula, Ulla Korpilahti, Pirjo Lillsunde

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-00-8683-1

ISSN pdf: 2242-0037

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Helsinki 2022

Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022:8

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijä/t
Kieli Hanna Kettunen, Riitta Koivula, Ulla Korpilahti, Pirjo Lillsunde
suomi Sivumäärä 132

Tiivistelmä

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2020 Turvallisesti kaiken ikää – Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman 2021–2030. Ohjelman visiona on, että kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti tapaturman seurauksena. Ohjelmassa on yhteensä 89 toimenpidettä ikäryhmittäin tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Tämä Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman ensimmäisen vaiheen toimeenpanosuunnitelma on laadittu vuosille 2021–2025. Ohjelman toimenpiteet ja toimeenpanosuunnitelma on laadittu poikkihallinnollisesti laajassa yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa eri tapaturmatyypeittäin. STM:n Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn koordinaatioryhmä seuraa ja arvioi toimeenpanon etenemistä.

Tämä toimeenpanosuunnitelma sisältää tapaturmatyypeittäin jaotellut luvut ja taulukot: kaatumiset ja putoamiset (ml. liikuntavammat), myrkytykset, tieliikenneonnettomuudet, hukkumiset ja vesiliikenneonnettomuudet, paloturvallisuus sekä omaiset ja läheiset turvallisuuden edistäjinä. Jokainen taulukko sisältää Turvallisesti kaiken ikää -ohjelmassa määritellyt toimenpiteet, niiden vastuutahot ensisijaisuusperiaatteen mukaisessa järjestyksessä ja seurantamittarit ikäryhmittäin (lapset ja nuoret, työikäiset, iäkkäät) jaoteltuna. Taulukkoon on kirjattu jokaisen toimenpiteen alle toimet, joilla eri tahot edistävät toimenpiteen toimeenpanoa vuosina 2021–2025.

Asiasanat tapaturmat, onnettomuudet, ehkäisy, toimeenpano

ISBN PDF 978-952-00-8683-1 ISSN PDF 2242-0037

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8683-1>

Säkerhet från barndom till ålderdom – handlingsplan för 2021–2025

Social- och hälsovårdsministeriets) rapporter och promemorior 2022:8

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet

Författare Hanna Kettunen, Riitta Koivula, Ulla Korpilahti, Pirjo Lillsunde

Språk finska

Sidantal

132

Referat

Social- och hälsovårdsministeriet publicerade år 2020 programmet Säkerhet från barndom till ålderdom – Program för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030. Visionen för programmet är att ingen ska behöva dö eller bli allvarligt skadad som följd av en olycka. Programmet innehåller sammanlagt 89 åtgärder för förebyggande av olyckor i olika åldersgrupper. Handlingsplanen för den första fasen i programmet Säkerhet från barndom till ålderdom gäller åren 2021–2025. Åtgärderna i programmet och handlingsplanen har utarbetats förvaltningsövergripande och i nära samarbete med experter på olika typer av olycksfall. Social- och hälsovårdsministeriets samordningsgrupp för förebyggande av olycksfall i hemmet och på fritiden följer upp och utvärderar hur programmet framskrider.

Handlingsplanen innehåller kapitel och tabeller som är indelade enligt typ av olycksfall: fallolyckor (även idrottsskador), förgiftningar, vägtrafikolyckor, drunkningar och sjötrafikolyckor och brandsäkerhet samt anhörigas och närståendes roll i främjandet av säkerheten. I varje tabell anges programåtgärder och de instanser som ansvarar för dem i en ordning som följer företrädesprincipen samt indikatorer för uppföljning uppdelade enligt åldersgrupp (barn och unga, arbetsför ålder, äldre). Under varje åtgärd i tabellen anges hur de olika instanserna främjar genomförandet under åren 2021–2025.

Nyckelord olyckor, olycksfall, förebyggande, genomförande

ISBN PDF 978-952-00-8683-1

ISSN PDF

2242-0037

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8683-1>

Safety at All Ages – implementation plan for 2021–2025

Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2022:8

Publisher Ministry of Social Affairs and Health

Author(s) Hanna Kettunen, Riitta Koivula, Ulla Korpilahti, Pirjo Lillsunde

Language Finnish

Pages

132

Abstract

In 2020, the Ministry of Social Affairs and Health published the Target Programme for the Prevention of Home and Leisure Injuries 2021–2030, entitled Safety at All Ages. The vision of the Programme is that no one is killed or seriously injured as a result of an accident. The Programme contains a total of 89 measures by age group to prevent accidents and injuries. This implementation plan for the first phase of the Safety at All Ages Programme was prepared for the years 2021–2025. The measures and implementation plan of the Programme were prepared in broad-based cross-administrative cooperation with experts according to different types of injuries. The coordination group for the prevention of home and leisure injuries appointed by the Ministry of Social Affairs and Health monitors and assesses progress made in implementing the Programme.

This implementation plan includes figures and tables by types of injuries: trips and falls (incl. sports injuries), poisonings, road traffic accidents, drownings and water traffic accidents, fire safety, and family and friends as promoters of safety. Each table contains the measures defined in the Safety at All Ages Programme, the actors responsible for them listed in order of priority, and the monitoring indicators by age group (children and young people, working-age people, older people). The actions taken by different actors to promote the implementation of measures in 2021–2025 are listed under each measure in the table.

Keywords injuries, accidents, prevention, implementation

ISBN PDF 978-952-00-8683-1

ISSN PDF

2242-0037

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8683-1>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Kaatumis- ja putoamistapaturmat	10
2.1	Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)	10
2.2	Työikäiset (25–64-vuotiaat)	18
2.3	lääkkäät (yli 65-vuotiaat)	27
3	Myrkytykset	37
3.1	Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)	37
3.2	Työikäiset (25–64-vuotiaat)	43
3.3	lääkkäät (yli 65-vuotiaat)	50
4	Tieliikenneonnettomuudet	55
4.1	Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)	55
4.2	Työikäiset (25–64-vuotiaat)	64
4.3	lääkkäät (yli 65-vuotiaat)	75
5	Hukkumiset ja vesiliikenneonnettomuudet	81
5.1	Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)	81
5.2	Työikäiset (25–64-vuotiaat)	86
5.3	lääkkäät (yli 65-vuotiaat)	93
6	Paloturvallisuus	97
6.1	Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)	97
6.2	Työikäiset (25–64-vuotiaat)	101
6.3	lääkkäät (yli 65-vuotiaat)	105
7	Omaiset ja läheiset turvallisuuden edistäjinä	114
7.1	Työikäiset (25–64-vuotiaat)	114
7.2	lääkkäät (yli 65-vuotiaat)	121
	Liite: Viestintäsuunnitelma	126
	Lähteet	128

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2020 Turvallisesti kaiken ikää – Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman 2021–2030. Ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on nollavisio, jonka mukaan kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti tapaturman seurauksena. Lyhyen aikavälin eli seuraavan kymmenvuotiskauden aikana tavoitteena on vähentää vakavien terveydenmenetysten ja kuolemaan johtavien tapaturmien määrää 25 prosentilla. Ohjelmassa on yhteensä 89 toimenpidettä ikäryhmittäin tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi.

Tämä ensimmäisen vaiheen toimeenpanosuunnitelma Turvallisesti kaiken ikää -ohjelmalle on laadittu vuosille 2021–2025. Vuonna 2025 ohjelmasta tehdään väliarviointi. Väliarvioinnin jälkeen laaditaan toisen vaiheen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2026–2030. Ohjelman toimenpiteet ja toimeenpanosuunnitelma on laadittu poikkihallinnollisesti laajassa yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa tapaturmatyypeittäin. STM:n Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn koordinaatioryhmä seuraa ja arvioi toimeenpanon etenemistä. Tämän lisäksi toimeenpanon seuranta tehdään tapaturmatyypeittäin muodostetuissa asiantuntijatyöryhmissä, joita koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Tapaturmat ovat suomalaisten neljänneksi yleisin kuolinsyy. Tapaturmien vuoksi sairaalan vuodeosastolla hoidetaan keskimäärin lähes 80 000 potilasta vuosittain. Tapaturmakuolemista noin 90 prosenttia ja vammaan johtavista tapaturmista noin 80 prosenttia tapahtuu kotona ja vapaa-ajalla. Yleisin tapaturmatyyppi kaikissa ikäryhmissä on kaatumiset.

Toimeenpanosuunnitelmassa on otettu huomioon kansainväliset sopimukset ja suositukset ja ajantasainen säädöspohja. Huomioon on otettu myös muut tuoreet kansalliset strategiat ja ohjelmat, kuten Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – valtioneuvoston periaatepäätös (VN 2021c) ja sen toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b), Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelma (SM 2019b), Päihde- ja riippuvuusstrategia (Kotovirta ym. 2021), Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (Markkula ym. 2021), Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta (VN 2021e), Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 (Vorma ym. 2020), Kansallinen lapsistrategia (VN 2021a), Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 – Tavoitteena ikävyvykäs Suomi (STM 2020b) ja Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma (LVM 2018). Lisäksi toimeenpanosuunnitelman laadintavaiheessa on ollut valmisteilla laajoja strategioita ja ohjelmia, kuten liikenneturvallisuusstrategia (LVM 2022) ja Asiakas- ja

potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026 (STM 2022). Toimeenpanosuunnitelman laadintavaiheessa on ollut käynnissä sote- ja pelastustoimen uudistus, joka on ennakoitu suunnitelmassa. Tulevilla hyvinvointialueilla tarkoitetaan tässä toimeenpanosuunnitelmassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoa ja voimaannuttamista koskevilla lailla perustettavilla hyvinvointialueilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023. Poikkeuksena on Helsingin kaupunki, jolla säilyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmilla tarkoitetaan tässä ohjelmassa pääasiassa kotona ja vapaaajalla tapahtuneita tapaturmia, vaikka ohjelman toimenpiteissä käsittelemme myös työssä ja liikenteessä tapahtuneita tapaturmia. Tapaturma on odottamaton tapahtuma, jonka seurauksena ihminen menehtyy tai loukkaantuu. Tapaturman tunnusmerkkinä on eriasteinen ruumiillinen vamma. Tapaturmien ehkäisyä voidaan tarkastella prevention (ehkäisyyn) eri tasoilla. Primaaripreventiolla tarkoitetaan ennalta ehkäisevää toimintaa. Tapaturmia voidaan ehkäistä tunnistamalla niihin johtavat syyt ja poistamalla tai vähentämällä tapaturmavaaroja. Tapaturmavaaraa aiheuttavia tekijöitä voidaan poistaa kokonaan tai muuttaa siten, että niiden aiheuttama tapaturmariski vähenee. Sekundaaripreventiolla tarkoitetaan tapaturman uhriksi joutuneen pelastamista, ensiapua ja tarpeen mukaista hyvää hoitoa. Tertiaaripreventioon kuuluvat tapaturman uusiutumisen ehkäisy, tapaturmassa loukkaantuneen hyvä kuntoutus ja sopeutuminen olemassa olevaan tilanteeseen.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyssä keskeisiä tekijöitä ovat kansalaisten oman vastuun ja tietoisuuden lisääminen, asuin- ja elinympäristön rakentaminen turvallisiksi sekä tuote- ja palveluturvallisuuden varmistaminen. Huomio tulee kiinnittää turvallisuuden edistämiseen ja varmistamiseen siten, että turvallisuus on saavutettavissa tasapuolisesti kansalaisten sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Erityisen haavoittuviin ryhmiin kuuluvilla terveyden ja turvallisuuden haitallisesti vaikuttavat tekijät usein kasaantuvat johtaen edelleen lisääntyviin terveyseroihin. Tapaturmia tapahtuukin väestössä suhteellisesti eniten heikoimmassa asemassa oleville ja toimintakyvyltään tavalla tai toisella rajoitteisille henkilöille.

Tapaturmien ehkäisyssä on tärkeä puuttua mahdollisen riskikäyttäytymisen syihin ennakkoivasti. Väestön osaamisen, osallisuuden, varautumisen ja resilienssin (selviytymiskyvyn) lisäämisessä tarvitaan kaikkien eri ammattilaisten ja vapaaehtoistoimijoiden yhteistä työtä. Ihminen voi ottaa vastuuta turvallisuudesta silloin, kun hänellä on tietoa ja taitoa asiasta sekä hyvän turvallisuuden edellytykset omassa elin- ja toimintaympäristössä. Myös eri organisaatioiden tulee ottaa vastuu omasta ja asiakkaidensa turvallisuudesta. Ympäristön, tuotteiden ja palvelujen turvallisuutta lisätään siten, että inhimillisten virheiden mahdollisuus pienenee tai että virheistä ei aiheudu vakavaa vammaa. Tapaturmien ehkäisytyön

haasteena on saada kattavasti tietoa palveluissa tapahtuneista onnettomuuksista. Tiedonkeruuta tuleekin kehittää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Kestävän kehityksen ja hyvinvointitalouden näkökulmasta tapaturmien ehkäisyyn sijoittaminen tuottaa hyvinvointia, parantunutta työkykyä ja säästyneitä sairaanhoidon kustannuksia. Tapaturma tai onnettomuus koskettaa asianomaisen lisäksi ympärillä olevia ja voi johtaa välittömän hoidontarpeen lisäksi pitkäaikaiseen tai jatkuvaan hoidon tarpeeseen ja kuntoutukseen. Tapaturmainen kuolema aiheuttaa tuotannonmenetyksiä työnantajalle, menetetyn työpanoksen yhteiskunnalle sekä inhimillisen menetyksen yksilölle ja hänen lähipiirilleen. Lisäksi osa tapaturmista, kuten tieliikenneonnettomuudet ja tulipalot, voivat aiheuttaa merkittäviä vahinkoja myös ulkopuolisille.

On tärkeää, että jatkossa turvallisuuden edistäminen saataisiin vahvemmin toiminnan rakenteisiin. Kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla tulisi muodostaa turvallisuuden edistämisen koordinaatioryhmä, valita turvallisuusvastaava, kartoittaa tapaturmien ehkäisyyn liittyvät tarpeet, varmistaa saumattomat palvelu-, hoito- ja kuntoutusketjut, sopia turvallisuuden edistämisellä tavoiteltavat tulokset, keinot ja niiden arviointi sekä kirjata turvallisuuden edistämisen toimet yhdistettyyn hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan ja/tai muihin asiakirjoihin (THL 2022a).

Tämä toimeenpanosuunnitelma sisältää tapaturmatyypeittäin jaotellut luvut ja niihin sisältyvät taulukot: kaatumiset ja putoamiset (ml. liikuntavammat), myrkytykset, tieliikenneonnettomuudet, hukkumiset ja vesiliikenneonnettomuudet, paloturvallisuus ja omaiset ja läheiset turvallisuuden edistäjinä. Jokainen taulukko sisältää Turvallisesti kaiken ikää -ohjelmassa kyseiselle toimenpiteelle määritellyt toimenpiteet, niiden vastuutahot ensisijaisuusperiaatteen mukaisessa järjestyksessä ja seurantamittarit ikäryhmittäin (lapset ja nuoret, työikäiset, iäkkäät) jaoteltuna. Omaiset ja läheiset turvallisuuden edistäjinä -osueen osalta lasten ja nuorten näkökulma on huomioitu työikäisten toimenpiteissä.

Taulukoihin on kirjattu jokaisen toimenpiteen alle toimet, joilla eri tahot edistävät toimenpiteen toimeenpanoa vuosina 2021–2025. Kirjaukset ovat tämän hetken tieto siitä, mitä on meneillään tai suunnitelmassa. Jotain asioita on saattanut toimeenpanossa mukana olevien tahojen suuren määrän vuoksi jäädä kirjausten ulkopuolelle. Esimerkiksi järjestöissä tehdään merkittävää turvallisuustyötä, josta toimeenpanokirjauksiin on nostettu vain joi-tain esimerkkejä esiin.

Toimeenpanosuunnitelman liitteenä on viestintäsuunnitelma, jossa määritellään ohjelmasta ja sen toimeenpanosta viestimisen suuntaviivoja vuosille 2021–2025.

2 Kaatumis- ja putoamistapaturmat

2.1 Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Vakavien liikuntavammojen määrä vähenee.
- Lasten putoamisesta aiheutuvat vammat vähenevät esimerkiksi parantamalla vanhempien ja pienten lasten parissa toimivien ammattilaisten tietoja putoamisvaaroista kotona ja lähiympäristössä.
- Kaatumis- ja putoamistapaturmien syyt ja ehkäisykeinot tunnetaan paremmin.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Turvallisuus otetaan huomioon toimintaympäristöjen kehittämisessä ja valvonnassa

Toimenpide 1.

Lasten ja nuorten eri toimintaympäristöjen suunnittelun yhteydessä tehdään systemaattisesti lapsivaikutusten arviointi liittyen kaatumis- ja putoamisriskeihin (esim. on huomioitu, että liikuntapaikoilla käytettävien alustojen aluejousto on riittävää).

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Ympäristöministeriö (YM), sosiaali- ja terveysministeriö (STM), opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Opetushallitus (OPH)/yhteistyökumppanuus

Lapsivaikutusten arvioinnin toteutuminen lasten ja nuorten eri kasvu- ja toimintaympäristöjen suunnittelussa kunnissa ja maakunnissa toimenpiteen toimeenpanosta vastuutahoiksi merkittyjen toimista

UKK-instituutti

Yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat valtakunnalliset liikuntalääketieteen osaamiskeskukset

Järjestöt, esim. Suomen Unicef/Lapsiystävällinen kunta -malli, Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM lapsistrategian toimeenpano: Lapsivaikutusten arviointia turvallisuusnäkökohtiin ja toimintaympäristöihin liittyen tehdään vaihtelevasti ja käytännöt vaihtelevat alueittain ja kunnittain. Kansalliseen lapsistrategiaan on lapsivaikutusten arvioinnista kirjattu kansalliset suositukset ja ohjeet (VN 2021a).

Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille (Iivonen & Pollari 2021) antaa tukea myös lapsibudjetoinnin pilotille, jota Valtioneuvoston kanslian asettama työryhmä on ehdottanut pilotoitavaksi vuoden 2022 valtion budjetin laadinnassa (VM 2021).

STM, THL, järjestöt: Osana lapsistrategian toimeenpanoa kunnille on laadittu ohje kunnille (Iivonen & Pollari 2022a) ja hyvinvointialueen toimijoille (Iivonen & Pollari 2022b) lapsivaikutusten arvioinnista, lapsibudjetoinnista ja lasten sekä nuorten osallisuudesta. Kevään 2022 aikana on suunnitelmassa julkaista vaikutusten arvioinnista turvallisuusnäkökulmista (väkivalta, tapaturmat) oma ohjeistus päätöksentekijöille yhteistyössä THL:n asiantuntijoiden kanssa.

YM: Lapsivaikutusten arvioinnin toteutuksesta ympäristösuunnittelussa ei ole saatavilla toistaiseksi valtakunnallista tietoa.

Rakennustieto yhteistyössä OPH, THL ja eri turvallisuustoimijat: Yhteistyössä tuotettu RT-kortisto sisältää rakennusalaan ohjaavat lait ja määräykset, yleiset laatuvaatimukset (RYL), ohjeet ja tuotetietoa. Tietosisältö on tarkoitettu erityisesti rakennuttamiseen ja suunnitteluun ja palvelee myös urakointia. Lasten ja nuorten toimintaympäristöjä koskien saatavilla on esimerkiksi seuraavat RT-kortit: Päiväkotien suunnittelu (2019a), Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Turvallisuuden suunnittelu (2019b).

UKK-instituutin asiantuntijoiden mukaan lasten ja nuorten toimintaympäristöjen (esim. liikuntasalit) ympäristösuunnittelussa ei aina ole huomioitu turvallisuustekijöitä kuten lapsivaikutusten arviointi ja hyvät liikunta-alueet, joilla on vaikutusta liikuntavammojen ehkäisyyn.

Jyväskylän yliopisto (JYU): Liikuntavammojen hoito ja ehkäisy -ohjeita on päivitetty vuonna 2022 Duodecim Terveyskirjastoon (Parkkari 2022).

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes): Kuluttajapalveluiden kuten leikkiympäristöjen, sisäleikkiympäristöjen, trampoliinipuistojen ja liikuntapaikkojen valvonnassa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, että iskuavaimentavat turva-alueet ovat soveltuvia käyttöönsä koko niiden käyttöiän. Muutoinkin palveluympäristön pitää olla turvallinen ja soveltuva käyttöönsä. Esimerkiksi liikuntasaleja voidaan käyttää moniin sellaisiin lajeihin, joihin niitä ei alun perin ollut suunniteltu. Turvallisuutta parantavilla toimilla, kuten pehmustamalla pilareita tarpeen mukaan tulee varmistaa, että tila on turvallinen eri lajeille. Tukesilla ei ole varsinaista roolia lapsivaikutusten arviointiprosessissa. Tukes tutustuu arviointimateriaaleihin ja tarkastelee, olisiko niistä hyötyä kuluttajapalveluiden valvonnassa.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
<p>Toimenpide 2.</p> <p>Palveluntarjoajien kuluttajaturvallisuuden tietämys on ajantasaista ja omavalvonta on vastuullisesti järjestetty.</p> <p>Turvallisuusjohtamisen koulutusta järjestetään palveluntarjoajille.</p>	<p>Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM): lainsäädäntövastuu</p> <p>Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes): kuluttajapalveluiden valvonta säädösten perusteella</p> <p>OKM</p> <p>STM</p>	<p>Tukesin järjestämien koulutusten ja niihin osallistujien määrät seurantajakson aikana</p>
<p>Toimeenpano vuosina 2021–2025</p> <p>Kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) mukaisen toiminnanharjoittajan tulee laatia turvallisuusasiakirja, joka sisältää kattavan kuvauksen palveluun sisältyvistä vaaroista ja kuinka varmistetaan palvelun turvallisuudesta (tiedot voidaan sisällyttää myös muuhun turvallisuussuunnitelmaan, esim. pelastussuunnitelma).</p> <p>Tukesin mukaan kunnissa kuluttajaturvallisuustyössä ml. omavalvonta on vielä kehitettävää. Yhtenä työn painopisteenä on tarkoitus lähitulevaisuudessa tehostaa valvontaa ja järjestää edelleen turvallisuusjohtamisen koulutuksia</p>		
<p>Toimenpide 3.</p> <p>Liikuntaan liittyvien kuluttajapalvelujen valvonnasta huolehditaan asianmukaisesti.</p>	<p>TEM: lainsäädäntövastuu ja ohjaus</p> <p>Tukes: säädösten valvontavastuu</p>	<p>Liikunnan kuluttajapalveluissa tapahtuneiden onnettomuuksien määrät</p>
<p>Toimeenpano vuosina 2021–2025</p> <p>Tukes: Kohdentaa riskiperusteisesti valvontaa muun muassa sisäaktiivi- ja trampoliinipuistoihin, ulkoliikunta-alueisiin, leikkipuistoihin ja laskettelukeskuksiin. Lisäksi Tukes kannustaa ja muistuttaa kuluttajia turvallisesta käyttäytymisestä esim. viestimällä aktiivisesti palveluiden riskeistä. Tukes julkaisee vuosittain tietoonsa tulleista onnettomuuksista koosteen.</p>		
<p>Toimenpide 4.</p> <p>Uusien leikki- ja liikuntapaikkojen rakentamisessa ja jatkossa myös vanhojen kunnostuksissa huomioidaan kaatumisten ja putoamisten sekä liikuntavammojen ehkäisy ja otetaan huomioon samalla myös liikkumiseen kannustamisen tärkeys.</p>	<p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet</p> <p>YM, OKM</p> <p>OPH/yhteistyökumppanuus</p> <p>UKK-instituutti</p>	<p>Vuosina 2021–2030 julkaistavat liikuntapaikkojen rakentamista koskevat valtakunnalliset suositukset ja julkaisut</p> <p>Kuntien liikuntapaikkojen rakentamista koskevat asiakirjat, mahdollinen otantatutkimus</p>

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Kunnat huomioivat leikki- ja liikuntapaikkojen rakentamista ja ylläpitoa kilpailuttaessaan turvallisuuskriteerit, esim. joustokaukaloiden edistäminen OKM:n liikuntapaikkarakentamisen rahoitusehtojen kautta ja lisäksi mm. urheilualueiden alustojen jouston tulee olla riittävää.

Yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat valtakunnalliset liikuntalääketieteen osaamiskeskukset

Tukes

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Oulun yliopisto, OKM, YM: Liikuntakaavoitus.fi -verkkosivusto tukee liikunnalle suotuisten elinympäristöjen syntymistä.

OKM: Liikuntapaikkarakentamiseen liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja suunnitteluoppaita julkaistaan Rakennustietosäätiön kustantamassa OKM:n liikuntapaikkajulkaisu-sarjassa.

JYU, OKM, Kuntaliitto: Liikuntapaikat.fi-verkkopalvelu sisältää tiedot 30 000:sta eri liikuntapaikasta. Käyttäjä voi tarkistaa kartasta, mistä löytyy esimerkiksi lähin ulkokenttä tai virkistysalue. Palvelu kertoo myös, mitä lajeja missäkin paikassa voi harrastaa. Liikuntapaikat.fi-palvelun tietoja päivittävät kuntien liikuntaviranomaiset ja liikuntayhteisöt. Jatkossa Jyväskylän yliopisto yhteistyössä UKK-instituutin asiantuntijoiden kanssa selvittää mahdollisuutta lisätä liikuntavammojen ehkäisyn näkökulmaa verkkopalvelun sisältöihin.

JYU ja UKK-instituutti: Osana EU-hanketta on tehty lasten ja nuorten liikuntavammojen ehkäisyn suositukset. Ensimmäistä kertaa Suomessa julkaistut ohjeistukset lasten ja nuorten liikuntavammojen ehkäisyyn on tehty tutkimusnäyttöön perustuen ja ne on kohdennettu erikseen perheille, opettajille, valmentajille sekä päättäjille. Suositukset ja niihin liittyvät materiaalit ovat saatavilla maksutta UKK-instituutin verkkosivustolla. Tietoa suosituksista on tärkeää levittää eri kanavia pitkin ja sisältö olisi tärkeää saada osaksi kansallisia liikunnan edistämisen toimia kokonaisuutena (UKK-instituutti 2022a.). Suositukset julkaistiin 7.4.

OPH: Liikuntatuntien oppimisympäristöinä hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia ja olosuhteita eli liikuntasalien ohella mm. kuntosalia, koulun pihaa, lähipuistoja, hiekka- ja nurmikenttiä, urheilukenttää, turvallisia luonnon vesiä, uimahallia, jääkenttää ja -rataa, metsämaastoa sekä rakennettua kaupunkiympäristöä tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan mm. henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. (OPH 2014.)

Tukes: verkkosivuille (Leikkikentät) on koottu tietoa turvallisuusnäkökohdista (Tukes 2020). Tukes valvoo omavalvonnan toteutumista. Tukes on lisännyt yhteistyötä valtionavustusta liikunta- ja leikkipaikkojen rakentamiseen ja korjaamiseen jakavien tahojen kanssa. Yhteistyön lisäämisellä pyritään jakamaan turvallisuustietoa eri kanavia pitkin, jotta turvallisuus huomioitaisiin jo rakentamisen suunnitteluvaiheessa ja näin palvelujen turvallisuuteen pystyttäisiin vaikuttamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin se on yleensä helpointa ja edullisinta.

UKK-instituutin asiantuntijoiden mukaan lasten ja nuorten toimintaympäristöjen (esim. liikuntasalit) ympäristösuunnittelussa ei aina ole huomioitu turvallisuustekijöitä kuten lapsivaikutusten arviointi ja hyvät liikunta-alustat, joilla on vaikutusta liikuntavammojen ehkäisyyn.

Rakennustieto yhteistyössä eri turvallisuustoimijat: Yhteistyössä tuotettu RT-kortisto sisältää rakennusalaan ohjaavat lait ja määräykset, yleiset laatuvaatimukset (RYL), ohjeet ja tuotetietoa. Tietosisältö on tarkoitettu erityisesti rakennuttamiseen ja suunnitteluun ja palvelee myös urakointia. Lasten ja nuorten toimintaympäristöjä koskien saatavilla on esimerkiksi seuraavat RT-kortit tp. 1 kirjausten lisäksi: Ulkoleikkipaikat (2009) ja Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Ulkotilojen suunnittelu (2019c).

Kuntaliitto: Toimii turvallisen ympäristön edistämässä yhteistyössä kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden kanssa esimerkiksi tiedonkulkuun ja viestintään liittyvissä kysymyksissä. Kunnilla on säädosvelvoitteita moneen asiaan laajassa sidosryhmäyhteistyössä. Kuntaliitto tekee yhteistyötä myös muiden turvallisuusohjelmien ja strategisten linjausten toimijoiden kanssa, esim. Valtioneuvoston hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätös.

Helsingin kaupunki: Kaupungin leikki- ja liikuntapaikkojen osalta sovelletaan kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011), jota valvoo Tukes. Niissä kaupunki toimii kuluttajaturvallisuuslain mukaisena palveluntarjoajana (kaupunkilaisten käyttöön annettavat tilat, välineet ja laitteet).

Kaupungin oppilaitosten opetuksen ja varhaiskasvatuksen pedagogiset sisällöt perustuvat valtakunnallisiin ja kaupungin omiin paikallisiin opetussuunnitelmiin ja tuntikehyksiin. Tapaturmien ehkäisyyn liittyvät konkreettiset sisällöt kannattaa sisällyttää oppilaitosten opetussuunnitelmiin ja tuntikehyksiin. Opetussisältöihin niveltävänä turvallisuuskasvatuksen kautta saadaan parempi vaikuttavuus, sillä kertaluonteiset kampanjat ja hankkeet eivät vastaa riittävällä tavalla tähän tarpeeseen, vaikka niitä voidaan käyttää tietoisuuden herättelyyn.

Tavoite 2. Liikunnallisen elämäntavan omaksuminen ja kaatumisten, putoamisten ja liikuntavammojen on osa turvallisuuskasvatuksen sisältöjä.

Toimenpide 5.	OKM/Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto	Paikallisten opetussuunnitelmien ja ammatillisten tutkintojen suunnitelmien sisällöt
Lapsilla ja nuorilla on hyvät liikkumisen taidot. Liikuntavammojen sekä kaatumisten ja putoamisten ehkäisysisällöt ovat aiempaa paremmin mukana eri toimintaympäristöissä tehtävässä turvallisuusopetuksessa ja -kasvatuksessa.	OPH	Move! -mittausten valtakunnalliset tulokset perusopetuksen 5. ja 8.lk oppilailla/OPH
	UKK-instituutti	Eri toimialojen esim. neuvolapalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä asiantuntijaorganisaatioiden kuten UKK-instituutti tekemän työn sisältöä arvioivat valtakunnalliset selvitykset ja raportit
	Liikunnan ja kansanterveyden edistämisyhtiö Likes	Kouluterveyskyselyjen tulokset: Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % (esiintyvyyden trenditieto)
	Korkeakoulut, erityisesti JYU liikuntalääketieteen yksikkö	
	STM, THL	
	Kunnat, tulevat hyvinvointialueet	
	Urheiluseurat, lajiliitot	
	Järjestöt	

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OKM, OPH, Likes, Liikkuva koulu: Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu -ohjelmat (OKM ym. 2022).

OPH: Esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden (OPH 2014) liikunnan tukimateriaalissa tarjotaan tietoa turvallisesta ja monipuolisista liikunnan oppimisympäristöistä.

OPH verkkosivut:

- Move! -mittausten tuki ja ohjaus (OPH 2022a)
- Varhaiskasvatuksen turvallisuustyön organisointi ja johtaminen (OPH 2022b)
- Liikunta-perusopetuksessa (OPH 2022c).

Valtion liikuntaneuvosto, OKM, OPH, Puolustusvoimat: Järjestivät joulukuussa 2021 webinaarin, jossa julkistettiin oppilaitoksista kerättyjen Move! -mittaustulokset (OPH 2021) ja myös varusmiesten alokasaikana tehtyjen kuntotestien 2021 tulokset (Puolustusvoimat 2021).

UKK-instituutti: Terve koululainen, Terve Urheilija -ja SmartMoves -ohjelmat (UKK-instituutti 2022b).

UKK-instituutti ja lajiliitot: Järjestävät valmentajille ml. otovalmentajat koulutusta.

Likes: Lasten ja nuorten liikkumisen yhteenveto julkaistiin alkuvuodesta 2022 tiedolla johtamisen tueksi (Likes 2022a) ja saatavilla on lisäksi erillinen Tulokortti 2022 -julkaisu (Likes 2022b). Yhteenvetoon on koottu uusin tieto eri ikäisten lasten ja nuorten liikunnasta ja sen edistämisestä sekä ajantasaisen tilannekuvan lasten ja nuorten liikuntakäyttytymisen osa-alueista sekä liikkumista tukevien yhteisöjen ja yhteiskunnan rakenteista. Tulokortissa tuloksia tarkastellaan iän ja sukupuolen lisäksi myös ulkomaalaistaustan ja toimintarajoitteisuuden mukaan (ikäryhmästä n. 10 % on ulkomaalaistaustaisia, ja n. 15–20 % on jokin toimintarajoite, joka vaikeuttaa arkea).

THL: Vuoden 2021 aikana laaditussa uudessa verkkoportaalissa (Terveysportti Duodecim) on sisältöjä neuvolapalvelujen ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sisällöistä ml. turvallisuuskasvatus, tapaturmien ehkäisy ja motoristen taitojen tukeminen sekä liikunta.

Suomen Punainen Risti (SPR) ja THL: Yhteistyössä vuonna 2021 päivitettyissä alle kouluikäisten lasten vanhemmille suunnatuissa ikäryhmittäisissä tarkistuslistoissa (alle 1-vuotiaat, 1–3-vuotiaat, 4–6-vuotiaat, ml eri kieliversiot) on sisältöjä liikkumiseen ja motoristen taitojen kannustamisesta, kaatumisten ja putoamisten sekä liikuntavammojen ehkäisystä. Listat ovat laajasti käytössä neuvolapalveluissa.

Kunnat: Paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmissa ja perusopetuksen sekä toisen asteen opetussuunnitelmissa tulee huomioida kansalliset OPH:n ohjeet ja suositukset turvallisesta liikunnasta. Tietoa paikallisten suunnitelmien sisällöistä ei ole toistaiseksi kattavasti saatavilla.

Tuki- ja liikuntaelinliitto ry (Tule ry): Tuki- ja liikuntaelinliiton edistämisessä ja sairauksien ehkäisyssä liikunta on keskeisessä roolissa esimerkiksi lapsuus- ja nuoruusiässä sen avulla tapahtuvalle luuston massan kohentamiselle. TULE-ohjelmaan 2020–2025 on kirjattuna runsas määrä eri ikäryhmien tule-terveyteen liittyviä näkökohtia ml. liikunta. (Tule ry 2021)

Suomen Latu: Järjestö edistää perheen ja sen lähipiirin aktiivista yhdessäoloa ja liikuntaa koordinoimallaan Liikkuva perhe -ohjelman avulla (Suomen Latu 2021). Ohjelman kohderyhmänä ovat perheliikunnan toimijat eli kunnat eri sektoreineen, liitot, urheiluseurat sekä muut yhdistykset ja toimijat. Perheet tavoitetaan edellä mainittujen toimijoiden kautta.

Tavoite 3. Turvallisuutta edistävät toimintatavat ja -mallit ovat osa kokonaisvaltaista toimintakulttuuria koulutuksessa, työpaikoilla ja vapaa-ajalla.**Toimenpide 6.**

Selvitetään kaatumisten ja putoamisten ml. liikuntavammojen ehkäisyn koulutustarjontaa lasten ja nuorten parissa eri aloilla työskentelevillä ammattilaisilla ja opiskelijoilla

Terveystieteiden ammattilaiset, mm. th, sh, lähihoitaja, lääkärit

Kouluttajat ja opettajat, mm. luokanopettajat, liikunnanopettajat, terveystiedon opettajat

Kehitetään yhteistyössä organisaatioiden kokonaisvaltaista turvallisuuskulttuuria ja nolla-ajat- telua tapaturmien ehkäisyssä.

OPH

Korkeakoulut ja muut koulutuksen järjestäjät

STM

Työterveyslaitos (TTL)

UKK-instituutti

Jyväskylän yliopisto (JYU), liikuntatieteellinen tiedekunta

Vuonna 2025 tehtävään ohjelman väliarviointiin mennessä on selvitetty ja kehitetty lasten ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten koulutustarjontaa kaatumisten ja putoamisten ml. liikuntavammojen ehkäisystä.

Perus- ja täydennyskoulutusten turvallisuussisältöjen tarkastelu valittujen ammattialojen kohdalla myöhemmin sovittavan tarkemman suunnitelman mukaan.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OPH: Opetushallituksen julkaisemissa ammatillisten tutkintojen perusteissa on mm. liikuntavammojen ennaltaehkäisemiseen sekä ensiapuun liittyviä osaamistavoitteita. Ammatillisissa perustutkinnoissa (42 kpl) on yhteiset tutkinnon osat, joissa yhtenä osaamistavoitteena on esimerkiksi se, että opiskelija osaa ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua. Koulutuksen järjestäjät laativat omat toteuttamissuunnitelman tutkinnon perustemääräysten pohjalta. Toimenpiteen ehkäisevän työn sisältö koulutuksissa tulee pohdittavaksi ja toteutettavaksi ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimesta, kyseisen organisaation työnjaon mukaisesti mahdollisimman osaavalla henkilöstöllä. Yleisellä tasolla ammatillisen koulutuksen turvallisuuskulttuuri tulee esiin ammatillisen perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien sisällöissä. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksessa ei ole asiantuntijoiden tiedon mukaan ollut tarkennettua sisältöä kaatumiseen tai putoamiseen liittyen.

Opetushallitus järjesti yleiseen turvallisuusosaamiseen liittyvän haun vuonna 2018 ja toiminta tuolloin rahoitetuissa hankkeissa on jatkunut koronapandemian tuoman lisäajan merkeissä 9.4.21 saakka. Rahoitetut hankkeet/koulutukset ovat keskittyneet riskienhallintaosaamiseen, turvallisuusjohtamiseen ja oppilaitoksen kokonaisturvallisuuteen.

Työterveyslaitos: Tuottaa työpaikoille koulutusta sekä tutkittua tietoa riskien arvioinnin ja turvallisuuden edistämisen tueksi.

JYU ja UKK-instituutti: Kun osana EU-hanketta tehty lasten ja nuorten liikuntavammojen ehkäisyn suositukset valmistuvat, niin yhteistyössä toimenpiteen vastuutahojen kanssa tietoa suosituksista on tärkeää saada osaksi kansallisia liikunnan edistämisen toimia kokonaisuutena ja myös ammattilaisten koulutuksiin (esim. täydennyskoulutukset).

UKK-instituutti: Terve koululainen, Terve Urheilija - ja SmartMoves -ohjelmissa on runsaasti sisältöjä liikuntavammojen ehkäisystä.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Toimenpide 7.

Nuorten työntekijöiden turvallisuustaidoista huolehditaan

- opetus työssäoppimisen jaksoilla koulutuksen aikana
- perehdytys uudelle työntekijälle työpaikalla

OKM, OPH

TTL

STM

Kunnat

Työterveyslaitoksen ja muiden tahojen tuottamat materiaalit ja tiedot niiden käytöstä

TEA-tiedonkeruun ja Kouluterveyskyselyjen tulokset turvallisuutta edistävästä työstä oppilaitoksissa (esim. lakisääteiset terveyden, turvallisuuden ja yhteisön hyvinvoinnin oppilaitostarkastukset, suunnitelma tapaturmien ehkäisystä ja seurannasta) ja niiden pohjalta tehdyt paikalliset korjaavat toimenpiteet

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OKM: Valmistelee ammatilliseen koulutukseen liittyvän lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset sekä ohjaa ja valvoo toimialaa. Säädösten (531/2017) mukaan nuorille on taattava turvallinen opiskeluympäristö.

OPH: Opettajat ja kouluttajat voivat hyödyntää OPH:n verkkosivuilla saatavilla olevia oppiainekohtaisia ohjeita työturvallisuudesta ja turvallisuuskasvatuksesta, ks. esim. perusopetus ja käsityön opetus (OPH 2022d). OPH kehittää ammatillisen koulutuksen turvallisuusosaamista myös turvallisuuskumppanuuksien kautta. Pitkän aikavälin tavoitteena on luoda oppilaitosten ja yritysten turvallisuuskumppanuuksia, jotka perustuvat jatkuvaan turvallisuusosaamisen kehittämiseen.

Työterveyslaitos: On tuottanut materiaalia ja koulutusta asian edistämiseen. Ks. TTL verkkosivut, esim. Nuori työntekijä työyhteisön jäseneksi (TTL 2022).

2.2 Työikäiset (25–64-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Kaatumistapaturmat tunnistetaan työikäisten sairastavuuden ja toiminta- sekä työkyvyn menetysten aiheuttajina ja ennaltaehkäiseviä toimia tehostetaan.
- Kaatumis- ja putoamistapaturmista johtuva työikäisten erikoissairaanhoidon kuormitus vähenee.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1: Tietoisuus työikäisten kaatumis- ja putoamistapaturmien (ml. liikuntavammat) riskeistä kasvaa. Syyt tunnetaan ja ehkäisykeinot ovat paremmin käytössä.

Toimenpide 8.

Kunnissa tuetaan monialaisesti asukkaiden turvallista liikkumista kaatumis- ja liikuntavammoja ehkäisten. Painopisteet ovat turvallisen kävelyn ja pyöräilyn edistämässä ilmastoystävällisinä liikkumiskeinoina.

Edistetään kevyen liikenteen väylien esteettömyyttä.

Edistetään yhteistyötä paikallisten liikuntaseurojen kanssa työikäisen väestön turvallisen liikunnan edistämässä sekä lisäämään koulutusta, jotta ammattilaiset osaavat ehkäistä liikuntavammoja.

Kunnat, maakunnat, tulevat hyvinvointialueet

Kuntaliitto

Traficom

Liikuntaseurat, lajiliitot

Järjestöt, esim. Tuki- ja liikuntaelinliitto ry (TULE)

THL, STM

Korkeakoulut, Yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat valtakunnalliset liikuntalääketieteen osaamiskeskukset

Liikkuva aikuinen -ohjelma

TEAvisarin tulokset:

- Kuntajohdon kestävyystavoitteet – Kestävä liikkuminen (esim. julkisen liikenteen, kävelyn ja pyöräilyn suosiminen)
- Liikunta, johtaminen:
- Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa työikäisten liikunta-aktiivisuuden edistämiseksi; liikuntaneuvonta
- Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa työikäisten liikunta-aktiivisuuden edistämiseksi
- Liikunta kunnan toiminnassa, sitoutuminen:
- Kunnan liikuntasuunnitelma tai kehittämisohjelma
- Pyöräilyn ja kävelyn edistämisen suunnitelma tai ohjelma

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

- Poikkihallinnollinen työryhmä (-ryhmiä), jossa käsitellään liikunnan edistämistä
- Liikunta kunnan toiminnassa, Sukupuolittainen seuranta, työikäisten liikunta-aktiivisuus
- Liikuntaneuvonta toimintaesteisille, maahanmuuttajille, työttömille

Aikuisten harjoitusvuoroja on maksuttomasti saatavilla liikuntaseuroille sekä järjestöjen järjestämille liikuntatunneille (esim. Luustoliiton, Selkäliiton, Sydänliiton, Reumaliiton, Hengitysliiton jäsenyhdistykset)

Kävellen ja pyörällä kuljettujen matkojen määrän lisääntyminen

Kansallisten liikunnan edistämisen ohjelmien seurannan tulokset

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat: Antavat liikunta/terveysneuvontaa työikäisille. Toteuttavat liikuntaneuvonnan valtakunnallisia suosituksia (Liikuntaneuvonnan asiantuntijafoorumi 2021). Edistävät kestävästä liikkumisesta ja asettavat liikkumiselle kestävyystavoitteita. Laativat kuntakohtaisia/seudullisia kävelyn ja pyöräilyn edistämishoitoja. Tekevät yhteistyötä paikallisten liikuntaseurojen kanssa työikäisen väestön turvallisen liikunnan edistämiseksi. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelman (VN 2021b) toimenpiteen 43 mukaan kunnat kannustavat asukkaita aktiiviseen toimintaan ja harrastamiseen yhdyskunta- ja asuntopuunnittelun keinoin (esimerkiksi muuttamalla ja kehittämällä pihojen ja lähiliikuntapaikkojen liikkumiseen houkuttelevaksi sekä ottamalla käyttöön vajaakäytössä olevia tiloja) ja hyvän ja esteettisen ympäristön kokemiseen.

Tulevat hyvinvointialueet: Tekevät yhteistyötä kuntien kanssa hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikkumisen tukemisessa.

Maakunnat: Edistävät maakuntakaavoilla kestävästä liikennejärjestelmästä sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä. Edistävät kävelyä ja pyöräilyä maakunnallisissa liikennesuunnitelmissa ja -ohjelmissa.

Kuntaliitto: Tukee kuntia kävelyn ja pyöräilyn edistämistyössä esimerkiksi viestimällä hyvistä käytännöistä. Osallistuu Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelman (VN 2021b) toimeenpanoon.

Traficom: Osana kuntien ja valtion yhteistä Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman toteutusta, myöntää kunnille valtionavustusta infrastruktuuriin, kuten väylien, niiden varusteiden, pyöräpysäköinnin yms. rakentamiseen tai parantamiseen. Osana LVM:n v. 2018 julkaisemaa valtakunnallista kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa (LVM 2018), myöntää valtionavustusta kuntien tai seutujen kävelyn ja pyöräiliikenteen edistämishjelmien laadintaan.

THL: Tuottaa tietoa ja levittää hyviä käytäntöjä ammattilaisille. Tuottaa TEAviisarin kuntajohdon ja liikunnan tuloksia kuntien työn tueksi.

STM: Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – valtioneuvoston periaatepäätöksen (VN 2021c) painopisteen 2 mukaan ihmisille hyvä arkiympäristö on terveellinen, turvallinen, esteetön ja esteettinen, kun se mm. kannustaa fyysisen aktiivisuuteen ja antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet liikkumiseen ja lähiluonnosta sekä kulttuuriympäristöstä nauttimiseen.

UKK-instituutti: Toteuttaa Terve juoksija -tutkimushanketta, jossa tutkitaan aloittelevien juoksuharrastajien juoksuvammojen ehkäisyä. Osana PARIPRE EU-hanketta on tehty lasten ja nuorten liikuntavammojen ehkäisyn suositukset (Leppänen & Parkkari 2021). Tietoa suosituksista levitetään eri kanavia pitkin ja sisältö olisi tärkeää saada osaksi kansallisia liikunnan edistämisen toimia kokonaisuutena. Suosituksia voidaan soveltaa myös työikäisten liikuntavammojen ehkäisyyn.

Liikuntaseurat: Tarjoavat työikäisille liikkumismahdollisuuksia. Huolehtivat ohjaajien ja vapaaehtoisten turvallisen liikkumisen osaamisesta.

Lajiliitot: Järjestävät koulutusta ja ohjausta seuroille turvallisesta liikkumisesta

Liikkuva aikuinen -ohjelma: Edistää arkiliikuntaa ja tekee yhteistyötä verkostojen (mm. kuntien, hyvinvointialueiden, työmatkaliikkumisen verkostojen) kanssa. Koordinoi ja johtaa valtakunnallista liikuntaneuvontatyötä. Vahvasti mukana toimijana liikuntaneuvonta osana elintapaohjausta sote-uudistus työssä. Työ liittyy vahvasti yhdyspintoimintaan.

Korkeakoulut (esim. yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat): kouluttavat opiskelijoita kaatumistapaturmien ehkäisyyn.

Järjestöt, kuten:

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Järjestää vapaaehtoisille Turvakoutsi-valmennusta ja täydennyskoulutusta, jossa kaatumisten ehkäisy on yksi merkittävä teema. Turvakoutsit vievät tietoa kaatumisen ehkäisystä väestölle järjestämällä turvallisuusinfoja.
- **SPR:** Pitää yllä Terveyspisteitä, joissa vapaaehtoiset tekevät kaatumisvaaran arviointia (KaatumisSeula©) asiakkaille. Tarjoaa Arjen turvatunti -verkkokoulutusta (SPR 2021a).
- **TULE:** Koordinoi Kansallista TULE -ohjelmaa vuosille 2020–2025 (Tule ry 2021), jonka kautta mm. viestitään kunnille TULE-terveyden edistämisestä (esim. hyvän TULE-kunnan tarkastuslista).
- **Suomen Luustoliitto ry:** Järjestää vertais- ja liikuntatoimintaa, viestii ja tuottaa materiaaleja kaatumisia ehkäisevästä liikunnasta.

Tavoite 2: Työpaikkojen kaatumis- ja putoamistapaturmien ehkäisyn turvallisuussäännöt ja toimintatavat hyödynnetään sovelletusti myös työmatkoilla sekä vapaa-ajalla.

Toimenpide 9.	TTL, Nolla tapaturmaa-foorumi	Kaatumis- ja putoamistapaturmien tilastot työpaikoilla, työmatkoilla ja vapaa-ajalla
Liikunnan edistäminen otetaan työpaikoilla kaatumisten ja putoamisten ehkäisyn sekä kuormituksen kevennyksen keinona aktiivisesti käyttöön. Kaatumistapaturmien riskit tunnistetaan ja niiden ehkäisy on osa työpaikkojen turvallisuustoimintaa.	THL Traficom Järjestöt Työterveyshuollon toimijat Liikkuva aikuinen -ohjelma	Selvitykset liikkumisen ohjaus –hankkeiden määrästä ja laadusta työpaikoilla, seuranta ja arviointia tehdään yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa Testaa itsesi kuntolaskurilla –testauksen seurantatulokset vuosina

Toimeenpano vuosina 2021–2025

TTL: Järjestää työsuojeluhenkilöstölle koulutuksia, joissa mukana tapaturmien ehkäisy ja työympäristön riskien tunnistaminen. Koordinoi Nolla tapaturmaa -foorumi, jonka kautta levitetään hyviä käytäntöjä työpaikoille työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin parantamisesta. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 101 mukaan johtamisen avuksi otetaan käyttöön työkaluja, joiden avulla fyysistä aktiivisuutta, ravitsemusta ja turvallisuutta edistetään osana organisaatioiden toimintaa.

THL: Tekee yhteistyötä TTL:n ja muiden toimijoiden kanssa työpaikkojen kaatumisten ja putoamisten ehkäisemiseksi.

Traficom: Jakaa liikkumisen ohjauksen valtionavustusta (Traficom 2022), jonka tavoitteena on yksityisautoilun vähentäminen sekä joukkoliikenteen ja kävelyn ja pyöräliikenteen suosion kasvattaminen. Vuoden 2022 avustushaun yhtenä teemana on työpaikkojen liikkumisen ohjaus.

Järjestöt, kuten:

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Edistää kodin turvallisuuden tarkastuslistojen käyttöönottoa myös työpaikoilla ja työterveydessä. Tapaturmapäivä-kampanja tavoittaa laajasti eri ikäisiä tapaturmien ehkäisyssä (kaatumiset yhtenä teemana). Kotitapaturma.fi -verkkosivuilla on tietoa ja materiaalia kaatumisten ehkäisystä.

Työterveyshuollon toimijat: Tukevat työpaikkoja työolosuhteiden riskien arvioinnissa ja ehkäisyssä.

Liikkuva aikuinen -ohjelma: Viestii työpaikoille siitä, että hyvä fyysinen kunto ehkäisee tapaturmia. Herättelee työpaikat näkemään liikunnan ja riittävän fyysisen kunnon keinona ylläpitää henkilöstön työkykyä.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Toimenpide 10.

Talviliukastumisten ehkäisyä työmatkoilla ja vapaa-ajalla jatketaan ja tehostetaan.

Kiinnitetään huomiota jalkineturvallisuuteen.

THL, TTL, Nolla tapaturmaa -foorumi

Järjestöt, ml. Pysy pystyssä -kampanjan valmistelutyöryhmä/ Tapaturmien ehkäisyverkosto

Ilmatieteen laitos

Kunnat, maakunnat, tulevat hyvinvointialueet

Työikäisten talviliukastumisten tilastot THL:n rekistereissä sekä Työturvallisuuskeskuksen ja Työterveyslaitoksen aineistoissa

Pysy pystyssä -kampanjoiden seurannan tulokset (Tapaturmien ehkäisyverkosto)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

TTL: Koordinoi Nolla tapaturmaa -foorumi, jonka kuukausiseminaareissa käsitellään erilaisia teemoja, mm. vapaa-ajan turvallisuus ja työmatkojen turvallisuus. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 101 mukaan johtamisen avuksi otetaan käyttöön työkaluja, joiden avulla fyysistä aktiivisuutta, ravitsemusta ja turvallisuutta edistetään osana organisaatioiden toimintaa.

THL: Tutkii ilmastonmuutoksen vaikutuksia liukastumistapaturmiin. Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla – Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelman 2021–2031 (STM 2021a) sopeutumistoimien tavoitteena on jatkaa tiedostuskampanjoita liukastumistapaturmien ehkäisemiseksi sekä selvittää ilmastonmuutoksen vaikutus liukkaisiin keleihin ja liukastumisonnettomuuksiin.

Järjestöt, kuten:

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Pysy pystyssä -kampanja välittää vuosittaisilla kampanjoilla tietoa talvijalankulun turvallisuudesta eri ikäryhmille.

Ilmatieteen laitos: Julkaisee jalankulusäähän liittyviä varoituksia (Jalankulkusäähä). Ilmatieteen laitos siirtyy jalankulkuvaroituksissa yhdestä vuorokaudesta viiteen vuorokauteen sen mukaisesti, miten voidaan erittäin liukkaita ennustaa.

Kunnat: Turvaavat talvijalankulkua mm. auraamalla ja hiekoittamalla teitä.

Kunnat, maakunnat, tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat omassa toiminnassaan kansalaisia turvalliseen talvijalankulkuun. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelman (VN 2021b) toimenpiteen 45 mukaan kunnat ja alueet huomioivat esteettömyyden ja saavutettavuuden toimintaympäristöjen ja asumisen suunnittelussa ja kehittämisessä.

TOIMENPIDE

Toimenpide 11.

Kaatumisvaaran itsearviointia ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamaa vaaran arviointia hyödynnetään terveydenhuollon palveluissa ja tarvittaessa ehkäiseviä toimia sovelletaan keski-ikäisille (50-vuotiaille ja sitä vanhemmille)

Huomioidaan erityisesti korkean kaatumisvaaran ryhmät: alentunut toimintakyky tai kognitio; vamma (esim. kuulo, näkö), krooninen sairaus

Pienenergiaisen murtuman saaneiden 50 vuotta täyttäneiden henkilöiden osalta terveydenhuollossa selvitetään FRAX-murtumariskilaskurin ja tarvittaessa DXA-luuntiheysmittauksen avulla osteoporoosin mahdollisuus (Osteoporoosi Käypä hoito -suositus 2020) sekä käynnistetään tarvittaessa osteoporoosin hoito ja omahoidon ohjaus.

TOIMIJA/VASTUUTAHO

THL, TTL

Tulevat hyvinvointialueet

Työterveyshuollon toimijat, fysioterapeutit, toimintaterapeutit

Terveyskylä

Korkeakoulut, Yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat valtakunnalliset liikuntalääketieteen osaamiskeskukset

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tilastotiedot: Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset/ 10000 asukasta (Sotkanet id: 3958)

TEAvisarin eri tiedonkeruiden tulokset:

- Perusterveydenhuollon tiedonkeruu:
- Voimavarat, terveyskeskuksen erityistyöntekijät: osteoporoosiohjaaja
- Muut ydintoiminnat; Ennaltaehkäisevä tai omahoitoa tukeva yksilöneuvonta ja ryhmät (omana toimintana tai yhteistyössä esim. järjestöjen kanssa): kaatumisten ehkäisy, liikuntaneuvonta, uniohjaus
- Liikunta kunnan toiminnassa: Liikuntaneuvonta ja liikuntaryhmiä toimintaesteisille, maahanmuuttajille, työttömille.

Osteoporoosia sairastavien avomuotoisten kurssien sekä kertaluontoisten ryhmätapaamisten määrät (lähde: kunnan kurseja ohjaavat työntekijät ja Luustoliitto).

Osteoporoosia sairastavien avomuotoisten kurssien tuloksellisuus (mm. tavoitteelliset elämäntapamuutokset, koettu toimintakyky) (lähde: kunnan työntekijöiden keräämät kurssien tulostiedot, joista Luustoliitto laatii koosteen kunnan käyttöön).

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL: Tuottaa tietoa kaatumisvaaran (itse)arvioinnin soveltamisesta työikäiseen väestöön.

TTL: Tuottaa tietoa ja ohjeistuksia työterveyshuollon toimijoille kaatumisriskin arvioinnista.

Tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat ja neuvovat työikäisiä ja heidän läheisiään kaatumistapaturmien ehkäisemiseen. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteellä 15 edistetään toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden itsenäistä asumista ja varmistetaan toimintakyvyltään heikentyneiden omaa ja heidän läheistensä sekä palvelun tarjoajien turvallisuusosaamista.

Terveyskylä: Pitää yllä verkkosivuja, joissa kerrotaan soveltuvin osin kaatumisvaaran (itse)arvioinnista sekä osteoporoosin hoidosta ja omahoidosta.

Korkeakoulut: Kouluttavat opiskelijoita kaatumistapaturmien ehkäisyyn sekä osteoporoosin tunnistamiseen ja hoitoon/omahoidon ohjaukseen myös työikäisillä.

Suomen Luustoliitto ry: Tuottaa tutkittuun tietoon pohjautuvaa materiaalia ja koulutusta osteoporoosin tunnistamiseen, hoitoon ja omahoidon ohjaukseen hyvinvoinnin edistämisen ja terveydenhuollon ammattilaisille ja ohjauksen tueksi. Luustoliitto välittää tutkittua tietoa ja hyviä käytänteitä Ammattilaisten uutiskirjeen avulla sekä koordinoimalla Luustoammattilaisten verkostoa.

Toimenpide 12.

Kaatumisten riskiarvioinnin ja ehkäisevien interventioiden soveltaminen aloitetaan järjestötoiminnassa 60 vuotta täyttäneille.

Toimenpiteitä kohdennetaan erityisesti miehille, miehet työikäisissä erityisessä riskissä

THL

Järjestöt

SPR:n Terveyspisteissä käyneiden asiakkaiden määrä sekä arvio niissä tehtyjen kaatumisvaaran arviointien määrästä

Tapaturmien ehkäisyverkoston järjestämät Turvakoutsivalmennukset sekä koulutettujen Turvakoutsien määrät ja Turvakoutsien pitämiin infoihin osallistuneiden määrä sekä palaute kaatumistapaturmista ja niiden ehkäisystä. Arjen turvatunti -verkkokoulutuksen suorittaneiden määrä.

SPR:n omaishoitajien ja ikäihmisten vertaisryhmiin ja koulutuksiin osallistuvien määrä, jotka ovat saaneet tietoa ja ohjausta kaatumistapaturmien ehkäisyssä

Alueellisten kaatumisten ehkäisyn eri hankkeiden tulosten seuranta ja arviointi (esim. Hyvä-kierre, kaatumisten ehkäisy)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL: Tuottaa tietoa kaatumisriskin arvioinnin soveltamisesta työikäiseen väestöön, eri sukupuolten tarpeet huomioiden. Tuottaa materiaaleja yhteistyössä järjestöjen kanssa.

UKK-instituutti: Tuottaa materiaaleja kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi.

Järjestöt, kuten:

- **SPR:** Terveyspisteissä vapaaehtoiset tekevät kaatumisvaaran arviointeja. Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a) kaatumistapaturmat ovat esillä.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Vapaaehtoisten Turvakoutsi-valmennuksessa, Turvakoutsien pitämässä infotilaisuuksissa, täydennyskoulutuksissa kaatumistapaturmat ovat esillä.
- **Suomen Luustoliitto ry:** Tuottaa materiaaleja ja kouluttaa liikunnan vertaisohjaajia eri järjestöihin OTAGO-ohjelmaan perustuvassa kaatumisen ehkäisyyn keskittyvässä liikuntatoiminnassa.

Tavoite 3: Turvallisuutta edistävät toimintatavat ja -mallit ovat osa kokonaisvaltaista toimintakulttuuria sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten perus- ja täydennys-koulutuksessa ja työpaikoilla.

Toimenpide 13.

Kaatumistapaturmapotilaiden kohdalla sote-palveluissa kartoitetaan ja tunnistetaan sekä otetaan puheeksi kaatumiseen vaikuttavia tausta- ja riskitekijöitä: toimintakyky ja liikkumistottumukset, riippuvuusongelmat, väkivalta, muistisairaudet ja mielenterveysongelmat sekä lisäksi pienenergiaisten murtumien kohdalla huomioidaan osteoporoosin mahdollisuus (tunnistus, diagnostisointi, hoito ja omahoidon ohjaus).

STM, THL, Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma/ EPT-ohjelma

Tulevat hyvinvointialueet

Järjestöt

Korkeakoulut, Yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat valtakunnalliset liikuntalääketieteen osaamiskeskukset

Liikkuva aikuinen -ohjelma

Toimintakyvyn arvioinnin ja elämäntapaneuvontainterventoiden määrä päivystyksen kaatumis- ja putoamistapaturmapotilailla

Mini-intervention määrät päivystyksen kaatumistapaturmapotilailla /Päihde-analysit – puhallutukset ja niiden tulokset

TEAvisarin eri tiedonkeruiden tulokset: Perusterveydenhuollon tiedonkeruu, Yhteiset käytännöt; Alkoholinkäytön varhainen tunnistaminen lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla, Toimintakyvyn arviointi ja elämäntapaneuvontainterventio päivystyksen kaatumis- ja putoamistapaturmapotilailla

Mini-intervention määrät päivystyksen kaatumistapaturmapotilailla /Päihde-analysit – puhallutukset ja niiden tulokset.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Ohjaa kansallista päihdepolitiikkaa Päihde- ja riippuvuusstrategian (Kotovirta et al. 2021) avulla.

THL: Tuottaa ammattilaisille puheeksioton materiaaleja kaatumisten ja päihteiden näkökulmasta hyödyntäen soveltuvin osin väkivallan ehkäisyn toimintamalleja. Koordinoi Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaa, jonka väliarvioinnissa (Markkula et al. 2021) on tehty kolme uutta avausta (painopiste 3: Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan sekä tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa) toimenpiteeseen liittyen: Tehostetaan koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman linjausten mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tapaturmien ehkäisy- ja hoitotyössä päihteiden käytön puheeksiottoa sekä päivystyspoliklinikoilla psykiatrisen konsultaation käyttöä osana myrkytysten hoitoa; Päihteiden riskikäytön varhaisessa tunnistamisessa ja tuessa huomioidaan myös tapaturmien, erityisesti myrkytysten, ehkäisy tehden tässä soveltuvin osin yhteistyötä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman kanssa; Levitetään lyhytneuvonnan (mini-intervention) käytännöt palveluihin (esim. traumapäivystys), joissa niitä ei vielä systemaattisesti ole käytössä huomioiden yhdyspinnat myös tapaturmien ja väkivallan ehkäisyyn.

Tulevat hyvinvointialueet: Kehittävät toimintaansa kaatumistapaturmapotilaiden tausta- ja riskitekijöiden tunnistamisessa ja kartoittamisessa.

Järjestöt: Viestivät omalta osaltaan kaatumistapaturmien tausta- ja riskitekijöistä.

Liikkuva aikuinen -ohjelma: Viestittää ja tuottaa materiaalia fyysisen kunnan merkityksestä kaatumisen ehkäisyssä.

Korkeakoulut: Kouluttavat opiskelijoita kaatumiseen vaikuttavista tausta- ja riskitekijöistä

2.3 Iäkkäät (yli 65-vuotiaat)

Yleistavoite

- Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65 vuotta täyttäneillä vähenee. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät sairaalahoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä vähenevät.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Ammatillisilla on käytössään näyttöön perustuvat kaatumisten ehkäisyn toimintakäytännöt.		
<p>Toimenpide 14.</p> <p>Iäkkäiden palveluita järjestävän organisaation ylin johto ja lähijohto sitoutuvat näyttöön perustuvien ehkäisykeinojen juurruttamiseen. Ammatillista kaatumisten ehkäisemisen osaamista ylläpidetään, kehitetään ja päivitetään säännöllisesti näyttöön perustuvien keinojen juurruttamiseksi. Hyviä toimintatapoja, työkaluja, koulutusta ja uusinta tietoa kaatumisten ehkäisystä tarjotaan ammatillisille.</p>	<p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet (ml. yksityiset ja kolmannen sektorin palveluntuottajat)</p> <p>STM, Sisäministeriö (SM), YM, THL</p> <p>Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea</p> <p>Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy</p> <p>Korkeakoulut, ammattopistot, yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat liikuntalääketieteen valtakunnalliset osaamiskeskukset</p> <p>UKK-instituutti</p> <p>Järjestöt, kuten Ikäinstituutti, Suomen Luustoliitto ry</p>	<p>Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65 vuotta täyttäneillä /100000 vastaavan ikäisistä</p> <p>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10000 vastaavan ikäistä</p> <p>Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä</p> <p>Pään vammat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä</p> <p>Iäkkäiden säännöllisten palveluiden RAI-tietokanta, Kaatumattomat, %</p> <p>THL Vanhuspalvelujen tila –seurantatutkimuksen tulokset (esim. IKINÄ mittareiden käyttö; turvallisuutta lisäävistä teknologisista ratkaisuista käytössä on kaatumisanturi/-hälytin, %; henkilöstön osaaminen kaatumisten ehkäisyssä, %)</p>

TEAvisarin tulokset toimenpiteiden sisältöihin liittyen (perusterveydenhuolto: Onko terveyskeskuksessa käytettävissä seuraavaa erityisosaamista omana toimintana tai ostopalveluna?

Osteoporoosihoitaja tai osteoporoosin hoitoon erikoistunut lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö; neuvonta ja ohjaus erityisryhmille: Onko terveyskeskuksessa kirjattu toimintaohje tuen ja ohjauksen tarjoamisesta seuraaville ryhmille / seuraavissa asioissa? Osteoporoosiriskissä oleville tai osteoporoosia sairastaville)

FinSote-tutkimuksen tulokset toimenpiteiden sisältöihin liittyen

UKK-instituutin kaatumisten ehkäisyn VaKaa-verkostoon kuuluvien ja muihin ammatillisiin koulutuksiin osallistuneiden henkilöiden määrä, ammattitausta ja maantieteellinen jakautuminen sekä maksuttoman kaatumisten ehkäisyn verkkokoulutuksen ja verkostokirjeen latausmäärät

Ikäinstituutin koulutuksiin osallistuneiden määrät/vuosi

Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnan yhteydenottojen määrä vuosittain ja suunniteltujen muutostöiden määrät

Liikenneturvan seurantatiedot toimenpiteiden sisältöihin liittyen, esim. tilaisuudet ikäihmisille

Kanta-rekisterin tiedot kaatumisriskiä lisäävien lääkkeiden käytöstä

SM TUOVI-portaalin kävijäseuranta

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla vanhuspalveluja tuottavien organisaatioiden johto jatkaa tiedolla johtamista kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi (esim. RAI-vertailutiedon hyödyntäminen tiedolla johtamisessa).

Keskeistä näyttöön perustuvien keinojen juurruttamisessa käytäntöön: läkkäille henkilöille tarjotaan monipuolista liikuntaa, erityisesti voima- ja tasapainoharjoittelua. Kaatumisvaaran arviointi tehdään yli 65-vuotiaille ja ehkäisytoimenpiteet kohdistetaan yksilöllisesti hyödyntäen moniammatillista yhteistyötä. Erityisesti huomioidaan korkeassa kaatumisvaarassa olevat riskiryhmät (mm. yli 75-vuotiaat, osteoporoosia sairastavat, aiempi kaatuminen, kotiutettu sairaalasta, muistisairaus, kohonnut kaatumisvaara lyhyessä kaatumisvaaran arvioinnissa). Kaatumisvaaran arvioinnissa pyritään käyttämään monitekijäisiä arviointimenetelmiä ja moniammatillista yhteistyötä. Käyttöön otetaan vaikuttavia menetelmiä (katso esim. KaatumisSeula©). Kaatumisia ehkäistään poikkisektorisesti palvelu-, hoito- ja kuntoutusketjun kaikissa vaiheissa (primaari-, sekundaari- ja tertiaari-preventio).

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet tekevät yhteistyötä Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnan kanssa ikääntyneiden asumisen turvallisuuden parantamiseksi.

STM: Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi (STM 2020a) suosituksena on, että kunnissa lisätään mm. liikuntaan, kaatumisten ehkäisyyn ja muistisairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvien vaikuttavaksi todettujen interventioiden toteuttamista ikääntyvän väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b) tavoitteena on, että iäkkäät ihmiset ovat toimintakykyisiä pidempään ja mm. uudet innovatiiviset tavat tukevat ja motivoivat iäkästä väestöä terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä kuten esimerkiksi ravitsemuksen parantamisessa, liikunnan lisäämisessä, mielenterveyden edistämässä ja osallisuuden vahvistamisessa. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteellä 15 edistetään toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden itsenäistä asumista mm. varmistamalla turvallisuusosaamista. Toimenpiteen 102 mukaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toiminnassa otetaan käyttöön näyttöön perustuvia toimintamalleja, jotka edistävät heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä turvallisuuden tunnetta.

SM: Ylläpitää TUOVI-portaalia, jossa kaatumistapaturmien ehkäisyn hyvät käytännöt ovat esillä.

YM: Ohjeistaa ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmassa hankkeita ottamaan kehittämiskohteeksi myös iäkkäiden kaatumistapaturmien ehkäisyn.

THL: Koordinoi Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman toimeenpanoa kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi.

Fimea: Ylläpitää Lääke75+ tietokantaa ja kehittää edelleen lääkitysturvallisuutta. Lista kaatumisvaaraa aiheuttavista lääkkeistä STOPPFall artikkelissa (Seppälä L J ym. 2021).

VTT: Kehittää teknologisia ratkaisuja kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi.

Korkeakoulut (esim. ammattikorkeakoulut ja yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat): Kouluttavat opiskelijoita kaatumistapaturmien ehkäisyyn.

UKK-instituutti: Tuottaa ja välittää tutkittua tietoa kaatumisten ehkäisystä ammattilaisille. Tietoa välitetään muun muassa VaKaa-verkoston tilaisuuksien ja verkostokirjeiden sekä muiden ammattilaisille suunnattujen täydennyskoulutusten kautta. Lisäksi UKK-instituutti jalkauttaa kaatumisten ehkäisyn verkkokoulua (KaatumisSeula©) sekä kehittää ja ylläpitää verkkosivuja kaatumisten moniammatillisesta ehkäisystä.

Järjestöt: kuten

- **Ikäinstituutti:** Kouluttaa ammattilaisia voima- ja tasapainoharjoitteluun. Alueellisissa Voimaa vanhuuteen oppimisverkostoissa lisätään soten, liikuntatoimen ja järjestöjen edustajien tiedonvaihtoa ja jaetaan kokemuksia uusista kokeiluista.
- **Suomen Luustoliitto ry:** Tuottaa tutkittuun tietoon pohjautuvaa materiaalia ja koulutusta osteoporoosin tunnistamiseen, diagnostisointiin, hoitoon ja omahoidon ohjaukseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja terveydenhuollon ammattilaisille ja ohjauksen tueksi. Luustoliitto välittää tutkittua tietoa ja hyviä käytänteitä Ammattilaisten uutiskirjeen avulla sekä koordinoimalla Luustoammattilaisten verkostoa.

Toimenpide 15.

Työurien pidentyessä kiinnitetään

huomiota yli 65-vuotiaiden työntekijöiden kaatumistapaturmien ehkäisyyn työpaikoilla.

TTL

STM

UKK-instituutti

Työterveyslaitoksen yli 65-vuotiaiden työikäisten kaatumistapaturmia koskevat aineistot

Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Työterveyslaitos: Osana työterveydenhuollon palveluja työfysioterapeutit käyttävät tarpeen mukaan vakiintuneita testejä, joilla voidaan arvioida yli 65-vuotiaiden työntekijöiden kaatumisvaara ja he neuvovat ja ohjaavat yli 65-vuotiata työntekijöitä tarpeen mukaan kaatumisten ehkäisemiseen.

STM: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b) vaikuttavuustavoitteena on, että ikääntyvien työikäisten työkyky on parantunut ja työurat ovat pidentyneet. THL:n ja TTL:n toteuttavat Henkilöstön saatavuuden ja alan vetovoimaisuuden turvaaminen iäkkäiden palveluissa Hyvä veto –hanketta, jonka tavoitteena on luoda työhyvinvointia ja alan vetovoimaa parantava Hyvä veto –toimintamalli. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 101 mukaan johtamisen avuksi otetaan käyttöön työkaluja, joiden avulla fyysistä aktiivisuutta, ravitsemusta ja turvallisuutta edistetään osana organisaatioiden toimintaa.

UKK-instituutti: Tuottaa liikkumissuosituksia yli 65-vuotiaille.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
Toimenpide 16.	Kunnat, tulevat hyvinvointialueet	Tapaturmien ehkäisyverkoston koordinoiman Pysy pystyssä -kampanjan seurantatiedot
Talvijalankulun turvallisuus varmistetaan asuinympäristön turvallisuutta ja esteettömyyttä parantamalla (kuten teiden hiekoitus).	Ilmatieteen laitos	Liikenneturvan seurantatiedot toimenpiteiden sisältöihin liittyen, kuten tilaisuudet ikäihmisille
Liukastumisten ehkäisemisessä huomioidaan jalkineet, kengänpohjien ja kantalapun oikea materiaali sekä liukuesteet.	Liikenneturva	UKK-instituutin koulutukset ja verkkosivut
	STM, YM	
	UKK-instituutti	
	Järjestöt, kuten Pysy Pystyssä kampanjan toimijat	

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Kunnat turvaavat talvijalankulun katujen kunnossapidolla mm. auraamalla ja hiekoittamalla teitä. Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet jakavat iäkkäille ohjeita, mahdollisesti nastoittavat kenkiä tai jakavat ilmaisia liukuesteitä liukastumistapaturmien ehkäisemiseksi.

Liikenneturva: Kouluttaa ja välittää tietoa liukastumistapaturmien ehkäisemiseksi.

Ilmatieteen laitos: Tutkii liukkaita kelejä ja julkaisee jalankulkusään liittyviä varoituksia (Jalankulkusää). Ilmatieteen laitos siirtyy jalankulkuvaroituksissa yhdestä vuorokaudesta viiteen vuorokauteen sen mukaisesti, miten voidaan erittäin liukkaita ennustaa.

STM: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b) vaikuttavuustavoitteena on, että asuminen ja asuinympäristöt ovat ikäystävällisiä. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelman (VN 2021b) toimenpiteen 45 mukaan kunnat ja alueet huomioivat esteettömyyden ja saavutettavuuden toimintaympäristöjen ja asumisen suunnittelussa ja kehittämisessä. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – valtioneuvoston periaatepäätöksen painopisteen 2 mukaan ihmisille hyvä arkiympäristö on terveellinen, turvallinen, esteetön ja esteettinen, kun se mm. kannustaa fyysiseen aktiivisuuteen ja antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet liikkumiseen ja lähiluonnosta sekä kulttuuriympäristöstä nauttimiseen. Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla – Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelman 2021–2031 (STM 2021a) sopeutumistoimien tavoitteena on jatkaa tiedostuskampanjoita liukastumistapaturmien ehkäisemiseksi sekä selvittää ilmastonmuutoksen vaikutus liikkaisiin keleihin ja liukastumisonnettomuuksiin.

YM: Toteuttaa Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaa vuosille 2020–2022 (YM 2020), jossa mm. tuetaan kuntien ennakointia ja varautumista ikääntyneiden asumistarpeisiin ja kehitetään asuinympäristöjä ikä- ja muistiystävällisiksi.

Järjestöt: kuten

- **Tapaturmien ehkäisyverkoston Pysy pystyssä -kampanja:** Välittää iäkkäille kansalaisille tietoa talvijalankulun turvallisuudesta

Tavoite 2. Iäkkäät henkilöt itse sekä heidän omaisensa ja läheisensä osaavat ehkäistä kaatumisia.**Toimenpide 17.**

Iäkkäille henkilöille ja heidän omaisilleen ja läheisilleen järjestetään matalan kynnyksen asiantuntijapalveluja kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi. Ohjauksessa, neuvonnassa ja kuntoutuksessa huomioidaan saavutettavuus ja käytetään tarvelähtöisiä menetelmiä.

Lisäksi pienenergiaisen murtuman saaneiden henkilöiden osalta terveydenhuollossa selvitetään FRAX-murtumariskilaskurin ja tarvittaessa DXA-luuntiheysmittauksen avulla osteoporoosin mahdollisuus (Osteoporoosi Käypä hoito -suositus 2020) sekä käynnistetään tarvittaessa osteoporoosin hoito ja omahoidon ohjaus.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

STM, SM, THL

Pelastuslaitokset

Yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat sekä niiden yhteydessä toimivat liikuntalääketieteen valtakunnalliset keskuskeskukset

Järjestöt

TEAvisarin tulokset toimenpiteen sisältöihin liittyen (perusterveydenhuolto; Mitä ennaltaehkäiseviä tai omahoitoa tukevia RYHMIÄ on terveyskeskuksenne palveluvalikoimassa omana toimintana tai yhteistyössä esimerkiksi järjestöjen kanssa? Mitä ennaltaehkäisevää tai omahoitoa tukevaa YKSILÖNEUVONTAA on terveyskeskuksenne palveluvalikoimassa omana toimintana tai yhteistyössä esimerkiksi järjestöjen kanssa? Kaatumisten ehkäisy)

UKK-instituutin kaatumisvaaran itsearviointilomakkeen latausmäärät, sähköisen kaatumisvaaran täyttämisen määrät ja iäkkäille ja heidän läheisilleen suunnattujen verkkosivujen katselukerrat/vierailut vuosittain. Iäkkäille suunnattujen muiden järjestöjen kanssa luotujen koulutusmateriaalien latauskerrat ja hyödyntäminen

Osteoporoosia sairastavien avomuotoisten kurssien sekä kertaluontoisten ryhmätapaamisten määrät

Osteoporoosia sairastavien avomuotoisten kurssien tuloksellisuus (mm. tavoitteelliset elämäntapamuutokset, koettu toimintakyky)

Suomen Luustoliitto ry:n jäsenyhdistysten vertais- ja liikuntatoimintaan osallistuneiden määrät

SPR:n Terveyspisteissä käyneiden asiakkaiden määrä sekä arvio niissä tehtyjen kaatumisvaaran arviointien määrästä

SPR:n koordinoiman Tapaturmien ehkäisyverkoston järjestämät Turvakoutsi-valmennukset ja koulutettujen Turvakoutsien määrä vuosittain

Turvakoutsien pitämien infoihin vuosittain osallistuneiden määrä, Arjen turvatunti -verkkokoulutuksen suorittaneiden määrä sekä palaute kaatumistapaturmista ja niiden ehkäisystä

SPR:n omaishoitajien ja ikäihmisten vertaisryhmiin ja koulutuksiin osallistuvien määrä, jotka ovat saaneet tietoa ja ohjausta kaatumistapaturmien ehkäisyssä

Liikenneturvan koulutuksiin osallistuneiden määrä vuosittain

Kuntien määrä, jotka organisoivat osteoporoosia sairastaville kuntoutusta sekä ryhmien/osallistujien määrät, etäkuntoutukseen osallistuvien määrät, yhdistysten ryhmien määrät ja niihin osallistuvien määrät

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat ja neuvovat iäkkäitä ja heidän omaisiaan ja läheisiään kaatumistapaturmien ehkäisemiseen mm. hyödyntämällä kehitettyjä materiaaleja.

STM: Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteellä 15 edistetään toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden itsenäistä asumista. Toimintakyvyltään heikentyneiden omaa ja heidän läheistensä, sekä palvelun tarjoajien turvallisuusosaaminen varmistetaan.

SM: Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset (SM 2019a) tavoitteena on, että kaatumisista aiheutuvien lonkkamurtumien ja päävammojen määrä kääntyy laskuun. Linjaukset ohjeistavat kaatumistapaturmien ehkäisemiseen paitsi iäkkäitä henkilöitä myös heidän omaisiaan ja läheisiään.

THL: Tuottaa materiaaleja yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Pelastuslaitokset: Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025: Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi (SM 2019b) vaikuttavuustavoitteena on, että toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden palokuolemat sekä tapaturmat kääntyvät laskuun vuoteen 2024 mennessä. Pelastuslaitokset pitävät koulutuksissaan (esim. seniorikeskuksissa) esillä kaatumistapaturmien ehkäisyn.

Korkeakoulut (esim. ammattikorkeakoulut ja yliopistojen lääketieteelliset tiedekunnat): Kouluttavat opiskelijoita kaatumistapaturmien ehkäisyyn myös omaisten ja läheisten näkökulmasta.

Liikenneturva: Kouluttaa ja viestii kansalaisille kaatumistapaturmien ehkäisystä.

UKK-instituutti: Tuottaa materiaaleja ja koulutuksia kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi.

Järjestöt: Ohjaavat kansalaisia kaatumistapaturmien ehkäisyyn, kuten

- **Suomen Luustoliitto ry:n** jäsenyhdistysten vertais- ja liikuntatoiminta. Ehkäistään kaatumiset liikunnalla (EKLI) -hanke (2020–2023) tuottaa materiaaleja kaatumistapaturmien ehkäisemiseksi sekä kouluttaa eri järjestöihin liikunnan vertaisohjaajia vetämään kaatumisen ehkäisyyn keskittyvää liikuntaa. Suomen Luustoliitto tarjoaa kuntien hyvinvointityöhön osteoporoosia sairastaville suunnatun avomuotoisen kurssitoiminnan toimintamallin materiaaleineen ja koulutuksineen.
- **Vanhustyön keskusliitto ry (VTKL):** Antaa korjausneuvontaa.
- **SPR:** Omaishoitajien ja ikäihmisten vertaisryhmissä kaatumistapaturmat ovat esillä. SPR:n Terveyspisteissä tehdään kaatumisvaaran arviointeja.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Vapaaehtoisten Turvakoutsi-valmennuksessa, Turvakoutsien pitämässä infotilaisuuksissa, Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a) sekä Turvakoutsien täydennyskoulutuksessa kaatumistapaturmat ovat esillä.

Tavoite 3. Kunnan hyvinvointijohtamisessa huomioidaan kaatumisten ehkäisy. Palvelu-, hoito- ja kuntoutusketjut ovat alueellisesti yhdenvertaisia ja tasalaatuisia.

Toimenpide 18.

Kaatumisten ja putoamisten ehkäisyyn sekä osteoporoosin hoitoon (sisältäen tunnistuksen, diagnostisoinnin, hoidon ja omahoidon ohjauksen) laaditaan tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot ja mittarit osana hyvinvointikertomustyötä/

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

STM

Kuntaliitto

SM, THL

TEAvisarin tulokset toimenpiteen sisältöön liittyen (kuntajohto: Mikäli kunnassanne on laadittu paikallinen turvallisuussuunnitelma (sisäinen turvallisuus), miten sitä on käsitelty?)

Selvitys kaatumisten ehkäisyn tavoitteista, toimenpiteistä, vastuutahoista ja mittareista kuntien/alueiden hyvinvointikertomuksissa.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

turvallisuussuunnittelua sekä osana nk. vanhuspalvelulain mukaisia suunnitelmia, joita kunnissa on laadittava ikääntyneen väestön tukemiseksi. Kaatumisten ehkäisy ja osteoporoosin alueellisista palvelu-, hoito- ja kuntoutusketjuista laaditaan kirjalliset kuvaukset.

Selvitys alueelle rakentuneesta kaatumisten ehkäisyn palvelu-, hoito- ja kuntoutusketjusta (esim. HUS: Hyvä Kierre/Porvoo).

Kuinka moni lonkkamurtuman saanut on kotiutettu 3 kk lonkkamurtuman jälkeen

Aloitettu osteoporoosilääke lonkkamurtuman jälkeen

Kuinka monella hyvinvointialueella on osteoporoosin ja/tai pieneenergiaisten murtumien hoitoketju

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – valtioneuvoston periaatepäätöksen painopiste 3 (VN 2021c) mukaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on osa kuntien ja alueiden johtamista, toimintaa ja yhteistyötä. Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet kehittävät hyvinvointikertomuksen, turvallisuussuunnitelman ja ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman sisältöä siten, että näyttöön perustuva iäkkäiden kaatumisten ehkäisyn käyttöönotto on raportoitavissa kertomuksen avulla. Erityisesti nopeasti ikääntyvät kunnat huomioivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan (HYTE-kerroin), joka on suunniteltu otettavan käyttöön vuonna 2023.

Tulevat hyvinvointialueet: Johtavat alueellisten palvelu-, hoito- ja kuntoutusketjujen rakentumista.

STM: Kuntien hyvinvointikertomuksia ja –suunnitelmia tulisi hyödyntää nykyistä enemmän ennaltaehkäisevän toiminnan sekä hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämässä (Huhta & Karppanen 2020). Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b, toimenpiteet vuosille 2020–2023) mukaan turvallista kotona asumista tuetaan eri toimialojen yhteistyönä (mm. liikunta-, liikenne-, koulutus-, kulttuuri- ja ruokapalvelut). Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (STM 2021b) toimenpiteen 96 mukaan kunnissa ja alueilla muodostetaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyötä ja koordinaatiota tukevat rakenteet (hyvinvointiryhmät ja koordinaatioon nimetyt toimijat/henkilöt) ja toimintaan kohdennetaan riittävät resurssit. Kuvataan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteen yhteys turvallisuuden edistämiseen. Toimenpiteen 98 mukaan kunnat ja tulevat hyvinvointialueet laativat hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat monialaisessa ja monitoimijaisessa yhteistyössä (ml. järjestöt) asiantuntija- ja kokemustietoa hyödyntäen. Suunnitelmassa voidaan konkreettisesti kuvata turvallisuuden edistäminen. Toimenpiteen 99 mukaan tulevien hyvinvointialueiden palvelustrategiassa kuvataan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet sisältäen tulevien hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspinnalla olevat palvelut ja palveluketjut.

SM, Kuntaliitto ja THL: Ohjeistavat ja tukevat kuntia ja alueita liittämään kaatumistapaturmien ehkäisyn osaksi hyvinvointi-, turvallisuus- ja ikääntymissuunnitelmia. Huomio kiinnitetään erityisesti nopeasti ikääntyviin kuntiin ja alueisiin.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 4. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat saavat opintojensa osana perustiedot ja -taidot kaatumisten ehkäisemisestä.**Toimenpide 19.**

Kaatumistapaturmien ehkäisyn opetus on osa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tutkinnon perusteita. Vahvistetaan myös osteoporoosiin liittyvää osaamista (osteoporoosin tunnistaminen, diagnostisointi, hoito ja omahoidon ohjaus).

OPH

Korkeakoulut: yliopistot esim. lääketieteelliset tiedekunnat, ammattikorkeakoulut (AMKt)

Tulevat hyvinvointialueet

TEAvisarin tulokset toimenpiteen sisältöihin liittyen (ammatillinen koulutus: Onko toimipisteessä yhteisesti sovittu käytäntö tai toimintaohje tapaturmien ehkäisemisestä?)

Asiantuntija-arviointi sote-ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusten koulutussisällöistä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OPH: Varmistaa, että kaatumistapaturmien ehkäisy ja osteoporoosi tunnistus, diagnostisointi, hoito ja omahoidon ohjaus on osa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tutkinnon perusteita kattaen primaari-, sekundaari- ja tertiari-prevention.

Tulevat hyvinvointialueet sekä yliopistot ja korkeakoulut: Tekevät yhteistyötä, jotta palvelujärjestelmässä on riittävästi kouluttajia ja koulutuspaikkoja ammatilliseen jatkokoulutukseen näyttöön perustuvan kaatumistapaturmien ehkäisyn implementoimiseksi koko palvelujärjestelmään hyvinvointialueilla (esim. yliopistojen geriatriset yksiköt; geriatrian, yleislääketieteen ja akuuttilääketieteen erikoislääkärikoulutus). Korkeakoulut kouluttavat opiskelijoita kaatumistapaturmien ehkäisyyn ja osteoporoosin tunnistamiseen, hoitoon ja omahoidon ohjaukseen. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi kehitettyjä opetusmenetelmiä (kuten Äijö 2019) ja Ikäinstituutin VoiTas iäkkäiden voima- ja tasapainoharjoittelu -kouluttajakoulutukseen kuuluvia Voitas-moduuleja (Ikäinstituutti 2022a).

3 Myrkytykset

3.1 Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Alle 15-vuotiaiden myrkytyskuolemista pysytään nollassa. Nuorten, 15–24-vuotiaiden, päihteiden käytöstä ja itsetuhoisuudesta aiheutuvien myrkytysten määrä vähenee.
- Myrkytysten riskitekijöiden tunnistaminen ja ongelmien varhainen tunnistaminen ja tuki paranevat lapsilla ja nuorilla.
- Sairaalahoitoon johtaneiden myrkytystapausten väheneminen jatkuu edelleen.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Myrkytysten ehkäisyyn liittyvä turvallisuuskasvatus on osa eri toimintaympäristöissä tehtävää työtä

Toimenpide 20.

Myrkytysten ehkäisyyn liittyvän turvallisuuskasvatuksen (ml. mielenterveyden tuki, elämänhallinnan ja vanhemmuuden taidot, päihteiden käytön puheeksiotto,) ja turvallisen kasvuympäristön sekä päihteettömyyttä tukevan toimintakulttuurin tehostaminen eri toimintaympäristöissä huomioiden eri taustoista tulevat lapset, nuoret ja perheet.

STM, THL
OPH
Kunnat, tulevat hyvinvointialueet
Myrkytystietokeskus
Järjestöt, esim. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, A-klinikkasäätiö, Sininauhasäätiö, Tukiverkko ry, YAD Youth Agains Drugs ry

Valtakunnallisten ja muiden selvitysten tulokset lasten ja nuorten toimenpiteessä mainituissa toimintaympäristöissä myrkytysten ehkäisyyn ja turvallisuuskasvatukseen käytetyistä työmenetelmistä ja materiaaleista

- Neuvolapalvelut, perhekeskustyö
- Varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset
- Lastensuojelu ja sijaishuolto
- Nuorisotoimi/vapaa-ajan toimintaympäristöt ja etsivä nuorisotyö
- Järjestöt

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Koordinoi kansallisia toimenpideohjelmiä ja -suunnitelmia tapaturmien ja väkivallan ehkäisystä sekä päihde- ja riippuvuusstrategiasta: Turvallisesti kaiken ikää 2021–2030- tapaturmaohjelma (Korpilahti ym. 2020) ja Väkivallaton lapsuus 2020–2025 – toimenpidesuunnitelma (Korpilahti ym. 2019, Korpilahti 2021) ja Päihde- ja riippuvuusstrategia – Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030 (Kotovirta ym. 2021). Päihde- ja riippuvuusstrategian mukaan tuetaan lasten ja nuorten oikeutta päihteettömiin kasvuympäristöihin. Huomioita kiinnitetään niiden lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseen, joiden perheissä on päihde- ja riippuvuusongelmia tai jotka itse kokeilevat tai käyttävät alkoholia, tupakka- ja nikotiiniuotteita tai huumeita tai pelaavat rahapelejä. STM koordinoi myös kansallista huumausainepolitiikkaa valtioneuvoston periaatepäätöksen huumausainepolitiikasta 2021–2023 mukaisesti (STM 2021b).

THL: Turvallisuuden edistäminen ja tapaturmien ehkäisy on kirjattu valtakunnallisiin neuvolapalveluja ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa koskeviin ohjeistuksiin osana lapsille ja nuorille sekä heidän vanhemmilleen/huoltajilleen suunnattua terveysneuvontaa. Vuoden 2021 aikana laaditussa ja säännöllisesti päivittyvässä NEUKO-tietokannassa (Duodecim Terveysportti 2021) on sisältöjä em. palvelujen turvallisuuskasvatustisällöistä (ml. artikkelit tapaturmien ja väkivallan ehkäisystä).

Ehkäisevän päihdetyön keväällä 2021 päivitetystä toimintaohjelmassa (Markkula ym. 2021) ja THL:n verkkosivuilla on sisältöjä lasten ja nuorten myrkytysten ja päihteiden käytön ehkäisyyn ja hoitoon (THL 2021a). Osana Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman toimeenpanoa julkaistiin loppuvuodesta 2021 Ehkäisevä päihdetyö oppilaitoksissa -tietopaketti THL:n verkkosivuilla, jossa tarjotaan ammattilaisille tietoa ja työkaluja koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuriin vietävän ehkäisevän päihdetyön tueksi. (THL 2021b)

Myös EPT-ohjelman painopisteessä 5 on nuorisotyöhön liittyviä uusia avauksia (ks. tarkemmin toimenpide 23). Vanhemmuuden taitoihin ja puheeksiottoon liittyviä kirjauksia on kirjattuna painopisteessä 3 (esim. puheeksiotto ohjaamotoinnassa, varusmiespalveluksessa).

THL ja Tapaturmien ehkäisyverkosto: Yhteistyössä vuonna 2021 päivitettyissä alle kouluikäisten lasten vanhemmille suunnatuissa tarkistuslistoissa ml. eri kieliversiot on sisältöjä myrkytysten ehkäisystä. Listat ovat laajasti käytössä neuvolapalveluissa.

OPH: Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman perusteissa (OPH 2014, 2019) sekä ammatillisten toisen asteen tutkintojen perusteissa (Opintopolku.fi) on sisältöjä myrkytysten ehkäisystä ja päihteiden käytön seurauksista.

Myrkytystietokeskus/HUS: Tarjoaa tietoa ja puhelinpalvelua ympäri vuorokauden terveydenhuollon ammattilaisille ja koko väestölle koskien ihmisten äkillisten myrkytysten ehkäisyä ja hoitoa.

EHYT ry: Tarjoaa toimintaa, tietoa ja palveluja väestötasolla eri ikäryhmille päihde- ja pelihaittojen ehkäisyyn. Lisäksi järjestö kouluttaa eri alojen ammattilaisia (esim. sosiaali- ja terveysala, nuoriso- ja kasvatusala) ehkäisevästä päihdetyöstä.

Sininauhasäätiö: Säätiön koordinoima ODE-hankkeen (2021–2023) kohderyhmää ovat 18–29-vuotiaat aktiivisesti huumeita käyttävät nuoret. Hankkeen tarkoitus on ehkäistä yliannostuksia sekä tukea turvallisempia huumeidenkäyttötapoja. Toiminnalla tähdätään oikean päihdetiedon lisäämiseen, käyttötapojen muutokseen sekä huumemyrkytyskuolemien vähentämiseen. Lisätietoja hankkeen sivuilta (Sininauhasäätiö 2021).

Tukikohta ry: Tarjoaa Tukiverkko-hankkeessa palveluohjausta, sosiaalineuvontaa ja keskusteluapua Tor-verkossa asioiville päihteitä käyttäville ihmisille. Lisätietoja verkkosivuilta (Tukikohta ry 2021).

YAD ry: Tekee ehkäisevää huumetyötä nuorilta nuorille, YAD:n yhtenä tavoitteena on vaikuttaa huumeasenteisiin ja vähentää huumeista aiheutuvia haittoja sekä huumeita käyttäviin ihmisiin kohdistuvaa leimaamista. Yhdistyksen verkkosivuilla on tarjolla tietoa huumeista ja työkaluja päihdekasvatuksen tueksi (YAD ry 2021).

A-klinikkasäätiö: Koulutusmateriaalia ja tukea on tarjolla esimerkiksi seuraavien verkkosivujen ja palvelujen kautta: Nuortenlinkki.fi verkkopalvelu on nimetön nettineuvonta, jossa ammattilaiset ovat ohjaamassa. Saatavilla on Hukkaputki-kasvatuspeli (pääkohderyhmä yläkouluikäiset, eli 12–15-vuotiaat) ja verkossa anonymisti täytettäviä testejä. Itsearviointitestejä hyödynnetään myös peruspalveluissa kuten neuvolapalveluissa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa:

- ADSUME (Nuorten päihdemittari) (A-klinikkasäätiö 2022a)
- DUDIT (huumeet) (A-klinikkasäätiö 2022b)
- AUDIT (alkoholi) (A-klinikkasäätiö 2022c)

Dopinglinkki.fi-verkkopalvelussa on saatavilla Kuntodoping ja myrkytysriski aineella dinitrofenoli (DNP)-materiaali (A-klinikkasäätiö 2018). Huom! Materiaali on rajauksestaan huolimatta (terveystiedon opetus) yleisluontoinen katsaus kuntodopingista ja sopii eri alojen ammattilaisille sekä nuorille, jotka haluavat lisätietoa aiheesta.

Lasinenlapsuus.fi (A-klinikkasäätiö 2022d) verkkosivuston kautta on saatavilla sekä ammattilaisille että eri ikäisille kansalaisille suunnattua tietoa ja tukea päihteisiin liittyvissä kysymyksissä.

Tavoite 2. Kohdennetaan toimia erityisesti nuorten myrkytysten ehkäisyyn.**Toimenpide 21.**

Lasten ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten tietoisuutta nuorten myrkytysten yhteyksistä mielenterveysongelmiin, erityisesti depressioihin, lisätään perus- ja täydennyskoulutusten sisältöihin vaikuttamalla ja monikanavaisen viestinnän avulla.

OKM, OPH
STM, THL
Korkeakoulut
Kunnat, tulevat hyvinvointialueet
Järjestöt, esim. EHYT ry

Sovittujen ammattialojen (sosiaali- ja terveydenhuolto, luokanopettajat, terveystiedon opettajat) perus- ja täydennyskoulutuksen myrkytysten ehkäisyyn liittyvät sisällöt erikseen sovitun suunnitelman mukaisesti tehtynä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OKM, OPH, STM, THL: Osana Päihde- ja riippuvuusstrategian toimeenpanoa suunnitteilla on tiiviimpää yhteistyötä myrkytysten ja päihdeidenkäytön yhteyksistä mielenterveysongelmiin koulutuksen kautta.

STM: Päihde- ja riippuvuusstrategian (Kotovirta ym. 2021) mukaan vahvistetaan eri alojen ammattilaisten osaamista päihteitä käyttävien ja riippuvuuksiinsa tukea tarvitsevien asiakkaiden ja potilaiden sekä heidän läheistensä kunnioittavasta kohtaamisesta, sukupuolen, sukupuolen moninaisuuden ja etnisyyden merkityksestä sekä päihdeiden käyttöön ja riippuvuuksiin liittyvän kielteisen leiman vähentämisestä. Strategiassa myös vahvistetaan päihde- ja riippuvuusosaamista eri ammattialojen perus- ja täydennyskoulutuksessa huomioiden tarve erityisesti peruspalveluissa. Mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma (Vorma ym. 2020) ohjaa myös päihdepalvelujen kehittämistä. Kirjatut päihteitä koskevat toimenpiteet ovat linjattu yhteistyössä muiden tahojen kanssa koskien alkoholi-, tupakka-, huume- ja rahapelipolitiikkaa.

THL: Tukee ja ohjaa Mielenterveysstrategiassa ja itsemurhien ehkäisyohjelmassa 2020–2030 (Vorma ym. 2020) asetettujen tavoitteiden ja toimien toimeenpanoa. Vuosina 2020–22 strategian toimeenpano painottuu mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämiseen, ja mielenterveysosaamisen lisäämiseen ihmisten arkiympäristössä osana laajempaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja itsemurhien ehkäisyohjelman osalta itsetuhoisuuden torjumiseen erityisesti niillä alueilla ja väestöryhmissä, joissa se on yleisintä.

STM myöntämällä rahoituksella tehtävät hankkeet: Tulevaisuuden sote-keskusohjelmassa rahoitetaan nuorten mielenterveyttä, osa-alueina mielenterveyden edistäminen, psykososiaalisten menetelmien käyttöönotto ja matalan kynnyksen palvelupisteet, Mielenterveysosaamisen vahvistaminen kunnissa -valtionavustukset ja Työelämään kuntouttavien mielenterveyspalvelujen IPS - sijoita ja valmenna! -hankkeet (Raivio ym. 2019)

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa (THL 2021a) yhtenä painopisteenä on vahvistaa ammattilaisten riittävää ehkäisevän päihdetyön osaamista esim. ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutuksella ja lisäämällä tietoisuutta tarjolla olevista ehkäisevän päihdetyön materiaaleista ja koulutuksista. Ohjelman väliarvioinnin (Markkula ym. 2021) mukaan tarjotaan terveystiedon ja muiden soveltuvien aineiden opettajille perus- ja täydennyskoulutusta ehkäisevän päihdetyön sisällöistä.

EHYT ry: Järjestö tarjoaa koulutusta eri alojen ammattilaisille, kouluille ja oppilaitoksille sekä kaikille asiasta kiinnostuneille ja tuottaa materiaalia.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
<p>Toimenpide 22.</p> <p>Psykiatrinen konsultaatio päivystyspoliklinikoilla otetaan osaksi nuorten myrkytysten hoitoa, ml. terveyskeskusten tai muiden tahojen järjestämät perustason päivystyspalvelut.</p>	<p>STM, THL</p> <p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet ml. perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido</p>	<p>THL:n aineistojen analysointi: Valtakunnalliset tilastot alle 25-vuotiaiden tapaturmapotilaiden (itsemurhaepäilypotilaiden) psykiatrisen konsultaatioiden lukumääristä vastaanottojen sairauskertomusmerkinnöissä</p> <p>Alle 25-vuotiaiden myrkytyskuolemien tilastoaineistojen seuranta ja analyysi.</p>
<p>Toimeenpano vuosina 2021–2025</p>		
<p>STM: Mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelmaan 2020–2030 (Vorma ym. 2020) on kirjattu psykiatrisesta päivystyksestä ja hoidon tarpeen arvioinnista ml. jatkosuunnitelma. Otetaan huomioon koko perheen tilanne ja tukiverkostot (ystävät, muut läheiset). Ohjelman toimeenpanoa tuetaan mm. rahoittamalla THL:n koordinoimia hankkeita kuten Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman toimet nuorten mielenterveyden edistämiseksi. STM vastuulle kuuluu kiireellisen hoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta. Ministeriö ohjaa myös muita kansallisia ohjelmia (Turvallisesti kaiken ikää -ohjelma, Päihde- ja riippuvuusstrategia ja Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma) ja niiden yhteensovittamista.</p>		
<p>THL: Koordinoi huumekuolemien ehkäisyn asiantuntijaryhmän (HEAR) toimintaa. Työryhmässä rakennetaan Suomen mallia huumekuolemien ehkäisyyn. Työryhmä tuottaa suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia huumekuolemien ehkäisemiseksi. Nuorilla aikuisilla (18–24-vuotiaat) painopisteenä on erityisesti yliannostuksen tunnistaminen, avun hälyttämisen kynnyksen madaltaminen (112-soitto) ja käytön riskeistä tiedottaminen.</p>		
<p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Eri alojen ammattilaiset huomioivat psykiatrisen konsultaation kehittämisen osana myrkytystenhoitoa mm. osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeita.</p>		
<p>Nuorten mielenterveystalo/Mielenterveystalo.fi: Perusterveydenhuollon työntekijöiden (esim. lääkäri, terveydenhoitaja/sairaanhoidaja), sekä muiden nuoren kanssa toimivien ammattihenkilöiden kuten sosiaalityöntekijä, nuorisotyöntekijä, kuraattori on mahdollista saada tukea ja ohjausta nuoren psyykkisen voimien arviointiin liittyen erikoissairaanhoidon konsultaatiopuhelimista tai vastaavista muista numeroista. Verkkosivulla on saatavilla yhteystiedot erikoissairaanhoidon alueellisiin toimipisteisiin (Mielenterveystalo.fi 2021).</p>		
<p>Toimenpide 23.</p> <p>Tehostetaan nuorten tukea ja päihdehaittojen vähentämisen toimia.</p>	<p>STM, THL</p> <p>Järjestöt esim. EHYT ry ja Sininauhaliitto</p>	<p>Lasten ja nuorten päihdehaittojen vähentämiseksi tehdyt toimet, ml. Pakka-toimintamallin käyttö.</p>

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Päihde- ja riippusustrategiaa toimeenpannaan eri ohjelmilla ja linjauksilla, kuten rahapelipoliittisella ohjelmalla, huumausainepoliittisella periaatepäätöksellä, tupakka- ja nikotiinipoliitiikan kehittämistyöryhmän suosituksilla sekä ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmalla. Strategian etenemistä seurataan erillisellä toimeenpanosuunnitelmalla, johon kirjataan aina kunkin hallituskauden toimenpiteet. (Kotovirta ym. 2021.)

THL: Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (Markkula ym. 2021) painopisteessä 5 kuvataan nuorten mielenterveyden tuen ja päihdehaittojen vähentämisen toimia lasten ja nuorten kasvuympäristöissä jo varhaisista vuosista lähtien (varhaiskasvatus, oppilaitokset yhteistyötahoineen, koti). Tässä työssä olennaista on vahvistaa mielenterveyttä ja turvallisuutta suojaavia tekijöitä sekä tunnistaa varhain lapsen kehitystä ja kasvua mahdollisesti vaarantavia tekijöitä. Lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluissa ml. neuvolapalvelut on niiden lisäksi mahdollisuus nostaa vanhempien voimavarat, jaksaminen ja myös päihteiden riskikäyttö esiin yhtenä turvallisuutta vaarantavana tekijänä.

Painopiste 4 keskittyy erityisesti Pakka-toimintamalliin haittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä. Uutena avauksena on sosiaalisen saatavuuden sääntelyn tehostaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa vanhempien ja juuri täysi-ikäistyvien nuorten alkoholin ja tupakka- ja nikotiinituotteiden välittämiseen ja tarjoamiseen puuttumista aiempaa vahvemmin elinkeinon vastuullisuutta korostavien toimien rinnalla. Huomioidaan mahdolliset yhteydet sosiaalisen saatavuuden sääntelyn toimin tehtävään huumausaineiden käytön ehkäisyyn. Uusi avaus: Tuodaan vanhemmuuden tuen malleja vahvemmin osaksi Pakka-toimintamallia sen sosiaalisen sääntelyn kokonaisuuden vahvistamiseksi.

EHYT ry: Järjestö tarjoaa koulutusta eri toimijoille ja tuottaa materiaalia. EHYT ry: n maksuton päihdeneuvonta päivystää ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Palvelusta saa neuvoja omaan tai läheisen päihteiden käyttöön, numerosta saa neuvoja myös työpaikkojen päihdehaittojen ratkaisemiseen.

Sininauhaliitto ja Irti huumeista ry: Palasista eteenpäin -hanke tarjoaa apua perheille, läheisille ja ammattilaisille, kun nuori on alkanut kokeilla tai käyttää huumeita. Sininauhaliiton ja Irti Huumeista ry:n Itseapuopas (Haajanen ym. 2021).

SPR: Tarjoaa kaikkien nuorten käyttöön soveltuvaa päihdemateriaalia kuten Päihteet ja minä (SPR 2021b).

3.2 Työikäiset (25–64-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Työikäisten päivystys- ja/tai sairaalahoitoa vaativien myrkytystapausten määrä vähenee.
- Työikäisten päihdekuolemien ja päihteisiin liittyvien itsemurhien määrät vähenevät.
- Päihteiden riskikäytön varhaisessa tunnistamisessa ja riskikäyttäjien tuessa huomioidaan tapaturmien, erityisesti myrkytysten ehkäisy.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Tietoisuus työikäisten alkoholi- ja huumemyrkytysten ehkäisyn menetelmistä ja mahdollisuuksista lisääntyy.

Toimenpide 24.

Myrkytystapaturmien ehkäisyn näkökulma huomioidaan kuntien ehkäisevässä päihdetyössä (EPT) ja työpaikkojen päihdehaittojen ehkäisyssä sekä vapaa-ajan vietossa ja erilaisissa kampanjoissa.

THL, TTL

Aluehallintovirastot (AVIt)

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Alko

Järjestöt ja seuraut

Yhteisten toimien suunnittelua ja toteutusta seurataan paikallisen tai alueellisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman, turvallisuussuunnitelman ja/tai hyvinvointistrategian ja hyvinvointikertomuksen sisällön analyysin kautta.

Puheeksioton osaamista lisäävät verkkokurssit työpaikkojen avainhenkilöille ja sote-ammattilaisille: kummastakin kurssille osallistuneiden lkm, kurssista koettu hyöty. Tiedot yhdistettävissä Tietoikkunan (Sotkanet) dataan kuten alueen AUDIT-lukuihin ja päihdehuollon kustannuksiin.

Perusterveydenhuollon IHA-koodit

SPR:n festarityössä tehdään päihdekyselyä, jolla kartoitetaan festareilla tapahtuvaa tarjontaa ja käyttöä festarijuhlijoiden parissa. Selviämispisteiltä kerätään tarkat tilastot sekä Varhaisen Puuttumisen -mallin käyttökerroista vuositasona.

Tapaturmien ehkäisyverkoston vapaaehtoisten Turvakoutsi-valmennukset, Turvakoutsien pitämät infotilaisuudet, täydennyskoulutukset sekä Arjen turvatunti -verkkokoulutus sekä kotitapaturma.fi-sivuston materiaalit

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL & Aluehallintovirastot: Kehittävät ja ohjaavat ehkäisevää päihdetyötä Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman mukaisesti kiinnittäen huomiota myös tapaturmien ehkäisyn näkökulmaan (ml. myrkytykset) kuntien ehkäisevän päihdetyön sisältöjen ohjauksessa. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Väliarviointi ja jatkossa tehostettavat toimet vuoteen 2025 (Markkula ym. 2021) mukaan varmistetaan, että ehkäisevää työtä kunnissa ja alueilla tehdään jatkossa kaikille ikäryhmille, kiinnittäen huomiota myös työikäisiin.

TTL: On julkaissut kotisivuillaan Mielenterveyden tuen työkalupakin ja yksi sen yhdeksästä työkalusta on päihdeohjelmatyökalu, jonka avulla organisaatiot voivat tehdä itselleen sopivan päihdeohjelman. Työkalu on helposti saatavilla ja helppokäyttöinen.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Toteuttavat ja kehittävät lakisääteistä ehkäisevää päihdetyötä myös myrkytystapaturmien ehkäisyn näkökulmasta ja tekevät yhteistyötä paikallisten toimijoiden (yritykset, työpaikat, järjestöt, yhteisöt) kanssa.

Alko: Viestii verkkosivuillaan ja somekanavissaan alkoholihaittojen ehkäisystä arjessa ja työelämässä.

Järjestöt, kuten:

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Koordinoi Tapaturmapäivää, jonka teemana päihteet ja tapaturmat. Tapaturmapäivän ja Pysy pystyssä -kampanjoissa levitetään tietoa päihteiden vaikutuksista tapaturmien synnylle. Turvakoutsivalmennuksessa ja Turvakoutsien pitämässä infoissa on myrkytysten ehkäisy esillä.
- **SPR:** Toteuttaa festarityötä, jossa vapaaehtoiset auttavat apua tarvitsevia juhlijoita ja keskustelevat ihmisten kanssa mm. päihteistä, isoimmilla festareilla mukana on myös selviämisasema. Selviäjien kanssa keskustellaan SPR:n Varhaisen Puuttumisen mallin mukaisesti. Osana festarityötä juhlijoilla teetetään myös kysely, jossa kysytään esim. tapaturmista ja päihteiden tarjonnasta.

- **A-klinikkasäätiö:** Tarjoaa työpaikoille maksutonta Ota puheeksi päihteet työpaikalla -verkkokurssia (A-klinikkasäätiö 2022e). Tarjoaa sote-ammattilaisille ja opiskelijoille Puheeksioton perusteet -verkkokurssia (A-klinikkasäätiö 2022f). Kurseja kehitetään keräämällä kurssipalautetta ja toteuttamalla seurantakyselyä.
- **EHYT ry:** Ylläpitää Elokolo-kohtaamispaikkoja ja toteuttaa Taitolaji -toimintaa. Tuottaa ja jalkauttaa erilaisia materiaaleja päihdehaittojen ehkäisyn tueksi. Tarjoaa maksutonta päihdeneuvontaa ympäri vuorokauden. Tarjoaa Ensihuoli-koulutusta (EHYT 2022a), joka on kaikille tarkoitettu päihdehaittojen ja niistä syntyneen huolen kohtaamisen ja puheeksioton koulutus.
- **Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto:** Viestii ehkäisevän päihdetyön teemoista. Lisää tietoisuutta huumemyrkytyskuolemien ehkäisystä mm. International Overdose Awareness Day -kampanjaan osallistumalla.

Tavoite 2. Päihteiden riskikäyttö ja haitat tunnistetaan eri sote-palveluissa ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa.

Toimenpide 25.

Tehostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon tapaturmien ehkäisy- ja hoitotyössä päihteiden käytön puheeksiottoa. Huomioidaan erityisesti yhdistelmäkäytön riskit ja tuodaan esiin myrkytysriski.

Puheeksiottotilanteissa huomioidaan aiheeseen mahdollisesti liittyvä kielteinen leima tai laittomuus (huumausaineiden kohdalla) ja sen myötä pelko kertoa ongelmasta. Vahvistetaan ammattilaisten osaamista puheeksiotossa, huomioiden esim. kulttuurisensitiivisyys (ks. esim. THL PALOMA-hanke)

STM

THL

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Työterveyspalvelujen tuottajat

AVIt

Järjestöt

Päihtyneiden tapaturmapotilaiden määrät päivystyspalveluissa

Työterveyshuollon terveystarkastuksilla tai sairauskäynnillä tehdyt mini-interventioiden määrät, AUDIT/AUDIT-C riskipisteet, ohjaus jatko-hoitoon

IHA-koodit (IHA10-IHA13 ja IHA21, IHA22 ja IHA29)

Sotkanet päihdeavainindikaattorit:

- Alkoholia humalahakuisesti käyttävät (AUDIT-1k), % 20–64-vuotiaista, ind. 4419

Fimean joka toinen vuosi toteuttavaan Lääkebarometri väestökyselyyn voidaan sisällyttää lääkkeitä liittyviä kysymyksiä toimenpideohjelman mittariksi

Jätevesien seuranta / alueellista tietoa huumausaineiden käytön trendeistä

Myrkytyksistä johtuvien sairaanhoitopalvelujen käytön seuranta ja analyysi (THL:n aineistot)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Johtaa ehkäisevää päihdetyötä kansallisella tasolla. Päihde- ja riippuvuusstrategia – Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030 (Kotovirta ym. 2021) mukaan ammattilaisten päihde- ja riippuvuusosaamista vahvistetaan perus- ja täydennyskoulutuksessa huomioiden tarve erityisesti peruspalveluissa. Edistetään myös riskiväestöihin suunnattuja ehkäiseviä toimia. Lisäksi varmistetaan omaisten ja läheisten oikeus tukeen ja palveluihin.

THL & AVIt: Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Väliarviointi ja jatkossa tehostettavat toimet vuoteen 2025 (Markkula ym. 2021) mukaan päihteiden riskikäytön varhaisessa tunnistamisessa ja tuessa huomioidaan myös tapaturmien, erityisesti myrkytysten, ehkäisy tehden tässä soveltuvin osin yhteistyötä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman kanssa.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Huolehtivat henkilöstönsä täydennyskoulutuksesta. Edistävät näyttöön perustuvaa lääkkeiden käyttöä kroonisen kivun hoidossa minimoiden opioidien väärinkäyttöä. Kehittävät päihteiden käytön puheeksiottoa terveystarkastuksissa (ml. työttömien terveystarkastukset). Edistävät tapaturmapotilaiden päihteidenkäytön puheeksiottoa ja seulptakäytäntöjä sekä ohjaavat tarvittaessa muihin palveluihin.

TTL: TTL:n kotisivuillaan julkaisema päihdeohjelmatyökalu tukee päihde- ja riippuvuusongelmien ennaltaehkäisyä lisäämällä tietoisuutta aiheesta, auttamalla jakamaan vastuita ja motivoimalla organisaatioita tunnistamaan päihdeongelmia omassa työyhteisössä.

Työterveyspalveluiden tuottajat: Edistävät päihteidenkäytön puheeksiottoa terveystarkastuksissa, (työ)tapaturmiin liittyvillä käynneillä ja työhyvinvoinnin haasteiden käsittelyssä.

Järjestöt, kuten:

- **EHYT ry:** Tarjoaa koulutusta eri alojen ammattilaisille ja vapaaehtoisille, esim. Ehkäisevän päihdetyön osaaja -koulutus ja KASVI-interventio -koulutus. Järjestää vuosittain Päihdepäivät ammattilaisille.
- **SPR:** Kouluttaa vapaaehtoisia alkoholinkäytön puheeksiottamiseen. SPR:n Terveyspisteissä otetaan puheeksi alkoholinkäyttö ja tehdään AUDIT-testejä. Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a) on myrkytysten ehkäisy esillä. Omaishoidon hoito- ja huolenpito kotona kursseilla on esillä turvallinen lääkehoito sekä lääkkeiden ja alkoholin yhteisvaikutukset.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsivalmennuksessa ja Turvakoutsien pitämässä infoissa on myrkytysten ehkäisy esillä.
- **A-klinikkasäätiö:** Tarjoaa sote-ammattilaisille maksutonta Ota puheeksi alkoholi -verkkokurssia (a-klinikkasäätiö 2022f). Ylläpitää päihdelinkki.fi -sivustoa (A-klinikkasäätiö 2022g), josta löytyy mm. AUDIT-testi, DUDIT-testi (huumeiden käytön riskit), DAST20-testi (huumeidenkäyttötesti), Retkahduksen ehkäisyn käsikirja, ja nimetön nettineuvonta.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 3. Kohdennetaan toimia myrkytyskuolemien (ml. itsemurhien) ehkäisyyn.

Toimenpide 26.

Otetaan psykiatrinen konsultaatio osaksi myrkytysten hoitoa päivystyspoliklinikoilla, ml. terveyskeskusten tai muiden tahojen järjestämät perustason päivystyspalvelut.

STM, THL

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

THL:n aineistojen analysointi: Valtakunnalliset tilastot tapaturmapotilaiden (itsemurhaepäilypotilaiden) psykiatrisen konsultaatioiden lukumääristä vastaanottojen sairauskertomusmerkinnöissä

Myrkytyskuolemien tilastoaineistojen seuranta ja analyysi

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Vastaa kiireellisen hoidon yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta. Ohjaa kansallisia ohjelmia (koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyohjelma, Päihde- ja riippuvuusstrategia ja Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma) ja niiden yhteensovittamista.

THL: Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Väliarviointi ja jatkossa tehostettavat toimet vuoteen 2025 (Markkula ym. 2021) mukaan tehostetaan koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tapaturmien ehkäisy- ja hoitotyössä päihteiden käytön puheeksiottoa ja päivystyspoliklinikoilla psykiatrisen konsultaation käyttöä osana myrkytysten hoitoa. THL seuraa tilastoja tapaturmapotilaiden konsultaatioiden lukumääristä. THL toimeenpanee itsemurhien ehkäisyohjelmaa.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Huomioivat psykiatrisen konsultaation kehittämisen osana myrkytysten hoitoa mm. osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushankkeita

Toimenpide 27.

Ehkäistään huumehaittoja hallituskausittain huume politiikasta tehtävien periaatepäätösten mukaisesti.

STM, THL

Kunnat, maakunnat, tulevat hyvinvointialueet

Poliisi

Järjestöt

THL:n aineistojen analyysi huumeaineista johtuvista myrkytyksistä.

Huumehaittojen ehkäisyn hankkeiden tulosten seuranta

SPR:n festarityössä tehdään päihdekyselyä, jolla kartoitetaan festareilla tapahtuvaa tarjontaa ja käyttöä. Selviämispisteiltä kerätään tarkat tilastot sekä Varhaisen Puuttumisen -mallin käyttökerroista vuositasona.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Koordinoi huumausainepoliitikkaa. Toimintaa ohjaa Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliitikasta 2021–2023 (STM 2021b) Koordinaatiota tukee kansallinen huumausainepoliittinen koordinaatioryhmä 2020–2023. Huumehaittoja ehkäistään osana päihde- ja riippuvuusstrategian toimeenpanoa. Päihde- ja riippuvuusstrategia – Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030 (Kotovirta ym. 2021) yhtenä painopisteenä on huumausaineiden käytön haittojen ja huumausaineista johtuvien kuolemien vähentäminen.

THL: Ylläpitää huumeisiin liittyviä tilastoja. Koordinoi huumekuolemien ehkäisyn asiantuntijaryhmän (HEAR) toimintaa. Työryhmän työtä on hyödynnetty valtioneuvoston huumausainepoliittisen periaatepäätöksen (STM 2021b) valmistelussa. Työryhmässä rakennetaan Suomen mallia huumekuolemien ehkäisyyn. Osana tätä työryhmä selvittää kansainvälisten huumekuolemien ehkäisymenetelmien soveltuvuutta Suomeen. Työryhmä on valinnut seitsemän kehittämiskohdetta, joihin liittyvistä haasteista työryhmä on tehnyt ehdotuksia ja suosituksia huumekuolemien ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi (Kailanto & Viskari 2022): 1) opioidikorvaushoito ja muut päihdepalvelut, 2) käyttöhuone, 3) huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, 4) naloksoniohjelma, 5) avun hälyttämisen esteiden vähentäminen, 6) tiedottaminen ja kampanjat, 7) yhteistyö poliisin kanssa. Lisäksi kaikkiin teemoihin liittyy myös negatiivisen leiman purkamisen ja päihteitä käyttävän ihmisen arvostavan ja inhimillisen kohtaamisen vahvistaminen.

Kunnat, maakunnat, tulevat hyvinvointialueet: Toteuttavat ja kehittävät lakisäateistä ehkäisevää päihdetyötä myös huumehaittojen ehkäisyn osalta.

Järjestöt, kuten:

- **A-klinikkasäätiö:** Vinkki.info välittää ajantasaista ja luotettavaa tietoa huumeiden käyttöön liittyvien terveyshaittojen vähentämisestä. Verkko-vinkki –hanke tarjoaa päihteitä käyttäville ihmisille suunnattua terveysneuvontaa Tor-verkossa ja anonyymien pikaviestimien välityksellä.
- **SPR:** Toteuttaa festariryötä, jossa vapaaehtoiset auttavat apua tarvitsevia juhlijoita ja keskustelevat ihmisten kanssa mm. päihteistä, isoimmilla festareilla mukana on myös selviämisasema. Selviäjien kanssa keskustellaan SPR:n Varhaisen Puuttumisen mallin mukaisesti. Osana festariryötä juhlijoilla teetetään myös kysely, jossa kysytään esim. tapaturmista ja päihteiden tarjonnasta.

Tavoite 4. Myrkytystapaturmien tutkimuksen, seurannan ja ehkäisevän työn tietopohjan kehittäminen**Toimenpide 28.**

Työikäisten myrkytystapaturmien tietopohjaa laajennetaan ja parannetaan (yhteistyössä EPT-ohjelman, mielenterveysstrategian ja itsemurhien ehkäisyn ohjelman asiantuntijoiden kanssa). Kartoitetaan myrkytysten ehkäisyyn sopivia indikaattoreita ja tuotetaan tutkimuksella tietoa ehkäisevään työhön.

THL, TTL, STM

Myrkytystietokeskus

Järjestöt

Päihteiden käytön ja ehkäisevän päihdetyön interventioiden kirjaamiskoodien yleisyyden ja laadun seuranta THL:n aineistoissa.

Selvitys työikäisten myrkytysten ehkäisyn tietopohjan tarpeista ja kehittämiskohteista on julkaistu vuoteen 2025 mennessä

Myrkytystietokeskuksen aineisto työikäisten tieto- ja tuki pyynnöistä on analysoitu ja raportoitu viimeistään ohjelman väliarviointiin mennessä (v. 2025).

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL: Tuottaa tietoa rekisteriaineistojen, väestökyselyjen ja tutkimushankkeiden kautta. Laatii selvityksen työikäisten myrkytysten ehkäisyn tietopohjan tarpeista ja kehittämiskohteista.

TTL: Tuottaa tietoa suomalaisesta työelämästä. Toteuttaa mielenterveyden edistämisen hankkeita, joissa on mukana päihdenäkökulma.

STM: Ohjaa kansallisia ohjelmia (koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyohjelma, Päihde- ja riippuvuusstrategia ja Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma) ja niiden yhteensovittamista.

Myrkytystietokeskus: Kokoaa vuosittain tietoa Myrkytystietokeskukseen soitetuista puheluista.

Järjestöt: Keräävät myrkytystapaturmiin liittyvää tietoa osana omaa toimintaansa.

Nopsa-verkosto: Nopsa on nopean huumetiedon verkosto. Ammattilaisista koostuva verkosto kokoontuu säännöllisesti vaihtamaan tietoa ja keskustelemaan ajankohtaisista huumehavainnoista. Verkoston kautta voidaan levittää kiireellistä tietoa uusista ja poikkeavista havainnoista, kuten vaarallisista aineista. Nopsa-verkostoa koordinoi A-klinikkasäätiön viestintä Verkko-Vinkki-hankkeen kanssa.

3.3 Iäkkäät (yli 65-vuotiaat)

Yleistavoite

- Yli 65-vuotiaiden tapaturmaiset myrkytyskuolemat sekä myrkytysten aiheuttamat sairaalahoitajaksot vähenevät vuoteen 2030 mennessä.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Ammatillaiset, iäkkäät henkilöt ja heidän omaisensa ja läheisensä tietävät lääkkeiden yhteydestä myrkytysvaaraan.		
<p>Toimenpide 29.</p> <p>Luodaan terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön työkaluja ja toimintamalleja, joiden avulla he pystyvät tunnistamaan paremmin lääkehoidon arvioinnista hyötyvät iäkkäät. Lääkehoidon arviointi toteutetaan näille potilaille tarpeen vaatimassa laajuudessa terveydenhuollon ammattilaisten yhteistyönä.</p>	<p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet (ml. yksityiset ja kolmannen sektorin palveluntuottajat)</p> <p>Fimea</p> <p>Korkeakoulut: yliopistot ja AMKt</p> <p>STM</p> <p>Suomen Potilasturvallisuusyhdistys ry (SPTY)</p>	<p>THL:n Vanhuspalvelujen tila –seurantatutkimuksen tulokset (esim. Omavalvontasuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet turvallisen lääkehoidon varmistamiseksi, %; Henkilöstöllä hyvä osaaminen lääkehoidossa, %)</p>

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Huolehtivat iäkkäille tehtävästä lääkehoidon arvioinnista, jossa on mukana lääkäri ja hänen lisäksi tarvittaessa hoitaja ja/tai farmasisti. Varmistavat lääkitysturvallisuutta mm. koulutusten kautta.

Fimea: Kehittää turvallista lääkehoitoa, tuottaa tietoa ja materiaaleja sekä jalkauttaa päivitettyä Turvallinen lääkehoito-opasta ammattilaisille.

Korkeakoulut: Kouluttavat sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoita turvalliseen lääkehoitoon.

STM: Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2030: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi (STM 2020a) mukaan mm. turvallisesta lääkeshoidosta tarvitaan lisää koulutusta kaikille ammattiryhmille. Palvelua iäkkäälle toteuttaessa erityistä huomiota kiinnitetään turvalliseen lääkehoitoon.

SPTY ry: Jalkauttaa lääkkeenannon tarkistuslistoja sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille.

Toimenpide 30.

lääkkäät henkilöt ja heidän omaisensa ja läheisensä saavat ymmärrettävästi tietoa (tarv. selkokielellä ja saavutettavasti) lääkitysturvallisuudesta ja lääkkeiden yhteydestä myrkytysvaaraan.

Fimea

Myrkytystietokeskus

Apteekit

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

STM, YM, THL

Järjestöt

Myrkytystietokeskukseen tulleet kyselyt

Fimea: materiaalien lataukset ja verkkosivujen kävijämäärä

Turvakoutsivalmennukset sekä Turvakoutsien pitämiin infoihin osallistuneiden ikääntyneiden määrä, joissa myrkytysten ehkäisy on ollut sisältönä ohjelmakautena

SPR: Arjen turvatunti -verkkokoulutuksen suorittaneiden määrä

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Fimea: Tuottaa materiaaleja ja ylläpitää verkkosivuja turvallisesta lääkehoidosta.

Myrkytystietokeskus: Neuvoo iäkkäitä ja antaa tietoa myrkytysvaarasta.

Apteekit: Jakavat tietoa lääkitysturvallisuudesta.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat iäkkäitä ja heidän omaisiaan hyödyntämään kehitettyjä koulutuksia ja materiaaleja.

STM: Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi (STM 2020a) mukaan palvelua iäkkäälle toteuttaessa erityistä huomiota kiinnitetään asiakkaan turvalliseen lääkehoitoon.

YM: Asumisturvallisuutta parantavissa hankkeissa huomioidaan lääkitysturvallisuus (esim. lukollisia kaappeja lääkkeille).

THL: Julkaisee yhdessä Fimean kanssa Tiedä ja toimi -kortit lääkitysturvallisuudesta iäkkäille ja omaishoitajille. Osana Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman toimeenpanoa julkaisee ikääntyneiden parissa työskenteleville ammattilaisille suunnatun puheeksiotto -oppaan. Opas sisältää lääkitysturvallisuusosion.

Järjestöt, kuten

- **Suomen Punainen Risti:** Arjen turvatunti -verkkokoulutus (SPR 2021a) sisältää myrkytysosion.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsit ottavat myrkytysvaaran esille iäkkäille ja heidän omaisilleen pitämässä infoissa. Ylläpitää kotitapaturma.fi -verkkosivuja.

Tavoite 2. Ammattilaiset, iäkkäät henkilöt ja heidän omaisensa ja läheisensä tietävät päihteiden yhteydestä myrkytysvaaraan. Vahvistetaan ja lisätään sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten sekä kohtaavaa työtä tekevien ammattilaisten osaamista puheeksioton keinoista sekä ennaltaehkäisevän työn menetelmistä.

Toimenpide 31.

Ammattilaiset, iäkkäät henkilöt ja heidän omaisensa ja läheisensä saavat koulutusta ja tietoa päihteiden sekä päihteiden ja lääkkeiden yhteisvaikutusten yhteydestä myrkytysvaaraan.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet (ml. yksityiset ja kolmannen sektorin palveluntuottajat)

Korkeakoulut: yliopistot ja AMKT

Alko

STM, THL

Järjestöt

THL Ehkäisevän päihdetyön ohjelman tuottamien materiaalien lataukset

Alko Ikääntyneet ja alkoholi -verkkokoulutus, verkkokoulun suorittaneiden lukumäärä, Ikääntyneet ja alkoholi –verkkosivun kävijämäärä

Päihdelinkin kävijätilastot (riskikartoitus)

Sininauhaliiton ikaantyneidenpaihdeyto.fi -verkkosivuston kävijämäärä, Pilkettä elämään -projektin Twitter-tilin seuraajien määrä, Pilke-ryhmiin osallistuneiden määrä, Pilke-toiminnan valtakunnallinen kattavuus, Pilke-ohjaaja- ja Pilke-kouluttajakoulutuksen käyneiden ammattilaisten määrä

EHYT ry:n Tiesitkö tämän lääkkeistä ja alkoholista? – esitteen latausmäärät

SPR:n Terveyspisteissä käyneiden määrä sekä siellä tehtyjen AUDIT-testien määrä

SPR:n puheeksi ottamisen koulutuksen suorittaneiden määrä vuosittain. Kävijämäärät Terveyspisteissä. Turvakoutsivalmennukset sekä Turvakoutsien pitämiin infoihin osallistuneiden ikääntyneiden määrä, joissa myrkytysten ehkäisy on ollut sisältönä ohjelmakautena. Turvakoutsitädennyskoulutukset sekä Arjen turvatuntikoulutuksen käyneet.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Tarjoavat päihteistä tietoa väestölle ja yksityisille henkilöille, vahvistavat osaamista sekä huomioivat osana ikääntyneiden päihdehaittojen ehkäisyä myrkytysten ehkäisyn osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden keskeisiä hankkeita.

Korkeakoulut: Kouluttavat sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita lääkitysturvallisuuteen ja päihdehaittojen ehkäisyyn.

Alko: Jalkauttaa ammattilaisille verkkokoulutusta ja ylläpitää verkkosivuja.

STM: Johtaa ehkäisevää päihdetyötä kansallisella tasolla. Ikääntyneiden päihdehaittoja ehkäistään osana päihde- ja riippuvuusstrategian toimeenpanoa. Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030 (Kotovirta ym. 2021) mukaan ammattilaisten päihde- ja riippuvuusosaamista vahvistetaan perus- ja täydennyskoulutuksessa huomioiden tarve erityisesti peruspalveluissa. Lisäksi varmistetaan omaisten ja läheisten oikeus tukeen ja palveluihin. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b) mukaan edistetään yhteistyössä iäkkäiden toimintakykyä huomioimalla päihde- ja riippuvuushaittojen ehkäisy osana iäkkään väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Elintapaohjausta kehitetään osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa (2020–2023). Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2030 (STM 2020a) mukaan palvelujen järjestäjät ja tuottajat huolehtivat, että saatavilla on tarvittavaa osaamista päihde- ja mielenterveystyöstä.

THL: Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Väliarviointi ja jatkossa tehostettavat toimet vuoteen 2025 (Markkula ym. 2021) mukaan varmistetaan, että ehkäisevää työtä kunnissa ja alueilla tehdään jatkossa kaikille ikäryhmille, kiinnittäen huomiota myös iäkkäisiin. Edistetään iäkkäiden alkoholin riskikäytön puheeksiottoa ja mini-interventiota eri palveluissa (ml. kotihoito). Julkaistaan ikääntyneiden parissa työskenteleville ammattilaisille suunnattu puheeksiotto -opas.

Järjestöt, kuten

- **Sininauhaliitto:** Pilkkettä elämään -projekti (2020–2022) kouluttaa ammattilaisia, jotka järjestävät tukea ja toimintaa päihteiden käytön vuoksi turvallisuusuhan alaisille ikääntyneille sekä kehittää materiaaleja.
- **A-Klinikkasäätiö:** Ylläpitää Päihdelinkki.fi -sivustoa (A-klinikkasäätiö 2022g), jossa yli 65-vuotiaille suunnattu: Selvästi hyvä ikä -oma-apuopas, josta löytyy riskikartoitus, joka toimii puheeksioton tukena ikääntyville.
- **EHYT ry:** Jalkauttaa ”Tiesitkö tämän lääkkeistäsi ja alkoholista -opas ikäihmisille” -opasta (EHYT 2021b).
- **Suomen Punainen Risti:** Kouluttaa vapaaehtoisia alkoholinkäytön puheeksiottamiseen. SPR:n Terveystieteissä otetaan puheeksi alkoholinkäyttö ja tehdään AUDIT-testejä sekä tekevät yhteistyötä apteekkareiden kanssa välittäen iäkkäille tietoa turvallisesta lääkkeiden käytöstä. Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa on myrkytysten ehkäisy esillä. Omaishoidon Hoito ja huolenpito kotona -kursseilla on esillä turvallinen lääkehoito sekä lääkkeiden ja alkoholin yhteisvaikutukset.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsivalmennuksessa ja Turvakoutsien pitämässä infoissa on myrkytysten ehkäisy esillä.

Tavoite 3. Iäkkäiden henkilöiden myrkytysten ehkäisemiseksi tehdään poikkihallinnollista yhteistyötä.**Toimenpide 32.**

Poliisi ja pelastustoimi sekä muut toimijat tekevät tarvittaessa Huoli-ilmoituksen kohdatessaan iäkkään henkilön, jonka hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden epäilee päihteiden tai lääkkeiden ongelmakäytön vuoksi heikentyneen.

Poliisi, pelastuslaitokset
Kunnat, tulevat hyvinvointialueet
THL
SM, STM

THL:n Vanhuspalvelujen tila –seurantatutkimuksen (kuntakyselyn) tulokset (Huoli-ilmoitukset: sisältö ja lukumäärä).

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Poliisi, pelastuslaitokset: Poliisiin ja pelastuslaitosten esimiehet ohjeistavat työntekijöitä tekemään huoli-ilmoituksen tarpeen vaatiessa.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Ottavat vastaan huoli-ilmoitukset.

THL: Aloittaa vuonna 2022 Huoli-ilmoitus selvityksen tekemisen, jossa kartoitetaan käytössä olevia huoli-ilmoituskäytäntöjä. Tavoitteena on kansallinen, yhtenäinen iäkkäisiin kohdistuva huoli-ilmoitusmalli. Kehittää sosiaalihuollon rekisteritiedonkeruuta. Huoli-ilmoitukset eli Kanta-palveluihin tallennettavat ilmoitukset sosiaalihuollon tarpeesta ovat suunnitelman mukaan osa rekisteriä vuodesta 2026 lähtien.

SM: Turvallinen ja onnettomuudesta vapaa arki 2025: Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi (SM 2019b) vaikuttavuustavoitteena on, että yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi lisääntyy.

STM: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikävykyäs Suomi (STM 2020b) mukaan väestön ikääntymiseen liittyviä kysymyksiä ei ratkaista yhden hallituskauden aikana vaan sen hoitaminen vaatii pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista sitoutumista ja kehittämistä.

4 Tieliikenneonnettomuudet

4.1 Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Yksikään lapsi tai nuori ei kuole tai vammaudu pysyvästi tieliikenteessä. Huomioidaan erityisesti nuorista kuljettajista pojat ja miehet, joiden tilastollinen riski kuolla tai loukkaantua tieliikenteessä on suurentunut.
- Nuorten tieliikenneonnettomuuksien trendin tulee kääntyä pysyvään laskuun vuoden 2019 tasosta.
- Edistetään lasten ja nuorten turvallisen omaehtoisen liikkumisen edellytyksiä ja kulkutapaosuuden kasvua (joukkoliikenne, kävely ja pyöräily)
- Vähennetään ylinopeuksista johtuvia onnettomuuksia ja nuorten kuljettajien alkoholin ja huumausaineiden vaikutuksen alaisena ajamien onnettomuuksien määrä saadaan kääntymään laskuun.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Kehitetään liikenneympäristöjen turvallisuutta kiinnittämällä huomiota ylinopeuksien ehkäisyyn ja systemaattiseen liikenneturvallisuuskasvatukseen sekä viestintään ml. mopojen virittämisen seuraukset

Toimenpide 33.

Ylinopeutta ajavien nuorten määrä kääntyy selvään laskuun muun muassa automaattisen ja perinteisen nopeusvalvonnan sekä koulutuksen ja valistuksen kautta.

liikenne- ja viestintäministeriö (LVM)

Väylävirasto (Väylä) ja ELY-keskukset

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Liikenneturva

Tilastot: tieliikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden alle 25-vuotiaiden lasten ja nuorten määrät vuosittain

Nuorten 15–24-vuotiaiden ajonopeuteen liittyvät rikokset ja rikkomukset liikenteessä vuosittain (Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastot, poliisin julkaisemat tilastot)

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

SM, pelastuslaitokset, Poliisihallitus (POHA), poliisi
Liikennevakuutuskeskus (LVK)
Kunnat, maakunnat

OTI:n onnettomuustietokannat. Ylinopeutta ajaneiden 15–24-vuotiaiden kuljettajien määrät/osuudet tutkijalautakunta-aineistossa
OTI:n onnettomuustietokannat. Henkilövahinkoja kärsineiden 15–24-vuotiaiden tienkäyttäjien määrät liikennevakuutuksesta korvatuissa vahingoissa vuosittain.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

LVM, Väylävirasto ja Traficom: Valmisteilla oleviin EU:n liikenneturvallisuusindikaattoreihin tulee sisältymään nopeusrajoitusta noudattavien kuljettajien osuus liikenteessä (European Commission 2020).

European Transport Safety Council (ETSC) mukaan EU:n alueen valtioiden tulisi kiinnittää erityistä huomiota nuorten (15–30-vuotiaat) ajo-oikeuden myöntämisen perusteisiin ja päihitteettömyyden edistämiseen liikenteessä (ETSC 2021).

ELY-keskukset: Alueellisten liikenneturvallisuusryhmien toiminta tiedon jakamisessa tärkeää, myös kampanjoinnin osalta.

Traficom julkaisee uusien kuljettajien seurantatutkimuksen (ns. indeksitutkimus) vuosittain ja laatii aihepiiriin liittyviä muistioita. Ajokortti uudistuksen (2018) vaikutuksia seurataan vuoden 2021 aikana: seurantatutkimuksen osa I on valmistunut 3/2021 (Traficom 2021a). Lisäksi meneillään on tilastotutkimus vuoden 2018 ajokorttilain muutosten turvallisuusvaikutuksista vuosina 2021–2022. Ajokorttilain uusia uudistuksia on vireillä ja lausuntokierros niistä järjestettiin loppusyksystä 2021.

Traficom tukee paikallista liikenneturvallisuustyötä vuosittain hankeavustusten määrärahalta. Vuosina 2020–2021 avustusta on suunnattu nuorten liikenneturvallisuutta edistäviin hankkeisiin (oppilaitosten ja kuntien nuorisotyö, aihealueena mm. mopoilun turvallisuus ja nuorten itse tekemä turvallisuusviestintä).

Liikenneturvallisuusstrategian mukaan kaikkien ammattimaista kuljetusopetusta antavien tahojen opetuksen sisältöön lisätään opetuspaketti myönteisestä mielenterveydestä ja sen vaikutuksesta onnettomuuksien välttämiseen. (LVM 2022)

LVM: Tukee eri hallinnonalojen ja toimintaympäristöjen Opetushallituksen vastuualueella tehtävää liikennekasvatustyötä, esimerkiksi tukimateriaaleilla (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä toisen asteen koulutus). Liikennekasvatus huomioidaan tulevissa toisen asteen opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden valmisteluissa.

Liikenneturva: Pitää koulutuksia lasten ja nuorten kanssa toimiville ammattilaisille sekä tarjoaa ja tuottaa materiaaleja ja toimintamalleja. Tärkeä osa Liikenneturvan työtä on aktiivinen viestintä muun muassa nopeuksiin liittyvistä riskeistä. Liikenneturva käynnistää kampanjan nuorille kuljettajille keväällä 2022. Turvallisuuskasvatusta edistetään monialaisesti eri toimijoiden kanssa yhteistyössä, esim. toisen asteen opiskelijoille suunnatut Punainen Liitu -liikenneturvallisuuskoulutukset (mm. pelastuslaitokset, poliisi, sote-toimijat, nuorisotyö, järjestöt, koulutuksen järjestäjät) ja varusmiespalvelustaan suorittaville suunnattu Särmänä liikenteessä -työ (Puolustusvoimat, Sotilaskotiliitto, Rajavartiolaivos). (Liikenneturva 2021a.)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

ELY-keskukset: Tukevat kuntien liikenneturvallisuustyötä osallistumalla kuntien liikenneturvallisuusryhmien toimintaan ja aktivoimalla kuntia liikenneturvallisuussuunnittelussa.

Väylävirasto: Tekee työtä esimerkiksi maanteiden nopeusrajoitusohjetyö ja kuntayhteistyö rajoitusten yhteensovittamiseksi. Liikenneturvallisuusstrategian mukaan selvitetään, ovatko maanteiden ja taajamien nopeusrajoitukset nopeusrajoitusohjeiden mukaisia. Nopeusrajoitusohjetta päivitetään.

Traficom: Seuraa infran turvallisuutta ja raportoi EU-indikaattorit. Virasto on mukana EU-sääntelyssä uusien autojen turvallisuuteen liittyen, esim. älykäs nopeusavustinjärjestelmä.

Liikenneturva: Viestii kunnille 30 km/h-alueiden lisäämisen turvallisuusvaikutuksista osana linjattua kuntatyötä. Syksyllä 2021 tehdyn seurannan mukaan useissa kaupungeissa asian parissa on meneillään kehittämistyötä.

Ilmatieteen laitos: Viestii liikenteeseen vaikuttavista sääolosuhteista liikennesään ja jalankulkusään kautta.

Poliisi: Valvoo liikennenopeuksia sekä automaattisen että liikkuvan valvonnan keinoin.

Kunnat: Vastaavat nopeusrajoitusten asettamisesta katuverkolle. Nopeusrajoitusten noudattamista voidaan tukea rakentamalla liikenneympäristöstä sellaista, että se ohjaa kuljettajia ajamaan nopeusrajoitusten mukaista nopeutta. Uusia katuja suunniteltaessa voidaan mitoitaa ajokaistojen leveydet ja geometria siten, että kadulla ei ole houkuttelevaa ajaa korkeaa ajonopeutta. Myös katujen pintamateriaaleilla ja katuvihreällä voidaan rauhoittaa liikennettä. Olemassa olevalle katuverkolle voidaan rakentaa esimerkiksi hidasteita, kavennuksia ja nopeusnäyttöjä rauhoittamaan liikennettä. Liikenneturvallisuusstrategian mukaan ajonopeuksia tulisi rahoittaa esimerkiksi laskemalla nopeusrajoitus 30 kilometriin tunnissa sellaisilla alueilla, joilla on runsaasti pyöräliikennettä ja jalankulkua ja joissa myös muu infrastruktuuri tukee nopeuden laskua. Lisäksi tulisi kiinnittää erityishuomiota koulujen ja päiväkotien liikenneympäristön rauhoittamiseen. (LVM 2022.)

Kuntaliitto: Tukee kuntien ja mahdollisesti alueiden edellytyksiä huolehtia liikennesuunnittelun tehtävistä ja toiminnan kehittämisestä. Viestii kunnille hyvistä käytännöistä.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

LVM: Koordinoi liikenneturvallisuusstrategiaa (LVM 2022).

Järjestöt, kuten

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Pitää esillä viestinnässään ja eri kampanjoissaan jalankulun, pyöräilyn ja muun liikkumisen turvallisuutta.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
<p>Toimenpide 35.</p> <p>Varhaiskasvatusyksiköissä ja oppilaitoksissa otetaan systemaattisesti käyttöön liikenteen vaaranpaikkakartoitukset riskien tunnistamiseksi ja niihin puuttumiseksi.</p> <p>Vaaranpaikkakartoitustyökalua tehdään tunnetuksi asukas- ja kyläyhdistyksille.</p>	<p>OPH</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Kunnat, maakunnat</p> <p>THL/tapaturmien ehkäisyn ohjelman asiantuntijat</p> <p>Järjestöt, esim. Tapaturmien ehkäisyverkosto</p>	<p>Tiedonkeruiden ja kyselytutkimusten tulokset varhaiskasvatusyksiköiden ja oppilaitosten keinoista edistää liikkumisen turvallisuutta ml. vaaranpaikkakartoitukset ja saattoliikenne.</p>
<p>Toimeenpano vuosina 2021–2025</p> <p>OPH: Vuoden 2020 aikana OPH on yhteistyössä Liikenneturvan, Kuntaliiton, poliisin, Linja-autoliiton, Suomen Taksiliiton, Traficom ja Suomen Vanhempainliiton edustajien kanssa päivittänyt Koulukuljetusoppaan (OPH 2021c), jossa esim. ohjeistetaan saattoliikenteestä.</p> <p>Liikenneturva: Digitaalisessa muodossa oleva vaaranpaikkakartoitustyökalu vaatisi kehittämistyötä. Tarkoituksena on myös selvittää työkalun soveltuvuus varhaiskasvatusyksiköiden ja oppilaitoksien hyödynnettäväksi. Selvityksen pohjalta päätetään jatkoaskeleet toimenpiteiden suhteen.</p> <p>Liikunnan ja kansanterveyden edistämistätiö LIKES, Pyöräilykuntien verkosto ja Motiva: Ovat tuottaneet Fiksusti kouluun -ohjelman (LIKES ym. 2022), jonka osana on tehty olosuhdekartoituksia ja konkreettisia toimenpiteitä kävelyn ja pyöräilyn koulumatkareittien ja koulujen lähiympäristön turvallisuuden parantamiseksi.</p>		
<p>Tavoite 2. Kehitetään ja edistetään turvallista jalankulkua ja polkupyöräilyä sekä joukkoliikenteen käyttöä</p>		
<p>Toimenpide 36.</p> <p>Vaikutetaan lasten ja nuorten turvallisempiin kulkutapoihin parantamalla joukkoliikennettä ja luomalla turvallisia ympäristöjä kävelyn ja pyöräilyyn.</p>	<p>LVM, Traficom</p> <p>YM</p> <p>Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset/ ELYt</p> <p>Väylävirasto</p> <p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Järjestöt, esim. Pyöräiliitto ja Pyöräilykuntien verkosto</p>	<p>Henkilöliikennetutkimukset ja kulkutapajakaumat ikäryhmittäin</p> <p>Joukkoliikenteen matkustajamäärien kehitys</p> <p>Kuntien lukumäärä, joissa on tarjolla ilmainen joukkoliikenne lapsille ja nuorille</p> <p>Liikunnan edistäminen kunnissa tiedonkeruun (TEAvisari) tulokset koskien kunnan kunnossapitämiä kävely- ja pyöräilyväyliä (indikaattori Kevyen liikenteen väyliä metriä/ asukas; tiedonkeruu tehdään j. t. vuosi parillisina vuosina)</p> <p>Tapahtuneiden alle 25-vuotiaiden onnettomuuksien (kävely ja pyöräily) ml. vakavat loukkaantumiset määrän seuranta.</p>

Seuranta vuosina 2021–2025

LVM: Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma (LVM 2018) sis. 31 toimenpidettä. Keskeisiä keinoja ovat mm. infrastruktuurin ja maankäytön suunnittelun kehittäminen, rahoituksen kohdentaminen kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen sekä asenteisiin ja liikkumistottumuksiin vaikuttaminen. Em. ohjelmaan (s. 29) on kirjattu näkemys siitä, että perusopetuksen alaluokilla opetussuunnitelmien perusteissa olisi sisältöjä ajoradalla pyöräilystä. Tämä perustuu tieliikennelain kirjaukseen, että yli 12-vuotiaat siirtyvät pyöräillessä ajoradalle nuorempaan käytetyn jalkakäytävän käyttöoikeuden päätyttyä.

LVM koordinoi myös valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, joka sisältää toimenpiteitä joukkoliikenteen kehittämiseksi.

Traficom: Jakaa kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman valtionavustukset ja liikkumisen ohjauksen valtionavustukset (ml. kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmien laadinnan tukeminen). Traficom myöntää suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen valtionavustukset ja vastaa valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen teettämisestä (seurantatiedon keruu). Valtionavustuksella joihinkin kaupunkeihin ja niiden seuduille on perustettu omia seututason liikkumisen ohjauksesta vastaavia toimijoita (esim. pääkaupunkiseudulla Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) ja Varsinais-Suomen alueella Valonia).

Väylävirasto ja ELY-keskukset: Vastaavat Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman toteutuksesta maantieverkolla. mm. infran ja kunnossapidon kehittäminen ja ohjeet. ELY-keskuksilla on rooli myös joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena.

Liikenneturva: Viestii turvallisesta kävelystä ja pyöräilystä sekä joukkoliikenteestä mm. kuntatyön kautta. (ks. tarkemmin kirjaukset tp 37 kohdalta)

OPH: Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa (OPH 2014b) on sisältöjä liittyen turvalliseen liikkumiseen eri toimintaympäristöissä.

Sitowise: Perusopetuksen liikennekasvatuksessa olisi hyvä huomioida ajoradalla pyöräilyn ja muiden sääntöasioiden lisäksi tietoa polkupyöräilijästä ajoneuvon kuljettajana ja hänen velvollisuuksistaan (mm. ennakointi- ja varovaisuusperiaate, oikea tilannenopeus, hitaampien huomioiminen, päihitteettömyys).

Kunnat: Vastaavat jalankulun, pyöräliikenteen ja joukkoliikenteen pysäkkien liikennejärjestelyistä katuverkolla. Kunnat voivat parantaa katuverkon liikenneturvallisuutta rakentamalla uusimpien ja turvallisiksi todettujen suunnittelukäytäntöjen mukaista infraa. Kunnat vastaavat myös katuverkon kunnossapidosta. Hyvällä talvihoidolla ja muulla kunnossapidolla voidaan ehkäistä kaatumis- ja liukastumisonnettomuuksia. Kunnat voivat ohjata lasten ja nuorten liikkumista kestäviin kulkumuotoihin vaikuttamalla joukkoliikenteen palvelutasoon ja erilaisiin palveluihin, kuten kaupunkipyöriin. Liikenneturvallisuusstrategian luonnoksen mukaan edistetään turvallista liikkumista varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa mm. pyöräliikennekasvatuksella.

Pyöräliitto ja Pyöräilykuntien verkosto: Pyöräilykasvatus (ml. materiaalit, toimintamuodot ja kummitoiminta) varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ml. vanhemmat, kunnille annetaan tukea pyöräilyn edistämiseen poikkihallinnollisen yhteistyön ja olosuhtedetyön kautta. Turvallisuusviestinnässä ja -kasvatuksessa on eri foorumeilla hyvä kiinnittää erityishuomiota risteysturvallisuuteen. Risteyksissä ja liittymissä tapahtuu jalankulun ja pyöräilyn osalta suurin osa vakavista onnettomuuksista.

Invalidiliitto: Tärkeää kehittää esteetöntä joukkoliikennettä, joka lisää yhdenvertaisuutta ja turvallisuutta myös erilaisin apuvälinein liikkuvien eri ikäisten ihmisten kohdalla.

Tavoite 3. Liikennekasvatus ja viestintä ovat systemaattista. Sillä tuetaan päihteetöntä liikkumista ja turvalaitteiden kuten turvaistuinten, turvavöiden, polkupyöräkypärien, pyörän valojen ja heijastinten käyttöä liikenteessä.

Toimenpide 37.

Hyödynnetään ja kehitetään erilaisia liikenneturvallisuuskasvatuksen materiaaleja ja työmuotoja lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, oppilaitoksissa ja eri kanavissa. Edistetään päihteetöntä liikkumista.

Otetaan huomioon erityisesti nuoret miehet ja myös maahanmuuttajataustaisten ja vammaisten tai muuten erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden tarpeet sekä koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten tarpeet.

Neuvolapalvelut

Varhaiskasvatus

Perusopetus ja toinen aste

Nuorisotyö

Puolustusvoimat

Liikenneturva

OPH, THL

Puolustusvoimat

Pelastuslaitokset

Poliisi

Kunnat ja varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjät

Liikenneturvallisuuskampanjat, kuten heijastinkampanjat

Valtakunnallisten tiedonkeruiden kuten Kouluterveyskysely tulokset ja niiden pohjalta tehdyt parantamistoimet turvavälineiden käytöstä (lakisäästeisten turvavälineiden käytöstä on kysymys KTK-kyselyssä j. t. kerta jatkossa)

Tilastot: tieliikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden alle 25-vuotiaiden lasten ja nuorten määrä.

Rattijuopumusseuranta

Liikenneturvan turvalaiteseurannat ja materiaalien jakomäärät sekä koulutettujen ammattilaisten määrä.

OTIn liikennekuolemien ja jatkossa myös vakavien vammautumisten seurantatiedot lasten ja nuorten osalta

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Liikenneturva: Kouluttaa ja tekee yhteistyötä lasta odottavien ja lapsiperheiden, lasten ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten sekä lasten ja nuorten parissa (esim. virtuaalioppitunnit, Punainen liitu työ) sekä tarjoaa materiaaleja ja toimintamalleja. Liikenneturva kannustaa myös vanhempia tukemaan lastaan itsenäisessä liikkumisessa jalan ja pyörällä mm. koulumatkoilla ja tukee vanhempia ja huoltajia päihteettömän liikkumisen edistämiseksi ja turvalaitteiden asianmukaisessa käytössä. Liikenneturvalla on kouluille paljon materiaalia esimerkiksi pyöräilyn turvallisuuskasvatukseen, mm. digitaalinen oppimateriaali Filla&Rilla (perusopetuksen 3–6 luokkalaisille osoitteesta www.fillarilla.fi). Kaikki liikennekasvatusmateriaali löytyy verkkosivuilta (Liikenneturva 2021c). Opetusmateriaaleja voi hakea aiheittain ja luokka-asteittain (ml. varhaiskasvatus).

Liikenneturva tarjoaa lasten ja nuorten kanssa toimivien täydennyskoulutusta sekä ammattiin (mm. luokanopettajat) opiskelevien koulutusta. Verkostoyhteistyötä tehdään mm. MLL kummioppilastoiminnan kanssa. Liikenneturvan aluetyö kuntien kanssa toteutuu mm. liikenneturvallisuustyöryhmien kautta. Liikenneturva tarjoaa materiaaleja, toimintamalleja ja koulutusta eri hallintokuntien työntekijöille.

OPH: Liikenneturvallisuus ja kävelyn sekä jalankulun myönteiset terveysvaikutukset, päihteettömyys liikenteessä otetaan huomioon varhaiskasvatuksen suunnitelman ja esi- ja perusopetuksen sekä lukion opetussuunnitelmien ja ammatillisten tutkintojen perusteissa.

Liikenneturva, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos ja Sotilaskotiliitto: Särmänä liikenteessä -koulutusmallin käyttö osana varusmiespalvelusta.

THL: Turvallisuuden edistäminen ja tapaturmien ehkäisy on kirjattu valtakunnallisiin neuvolapalveluja ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon ohjeistuksiin osana lapsille ja nuorille sekä heidän vanhemmilleen/hoitajilleen suunnattua terveysneuvontaa. Vuoden 2021 aikana laaditussa ja säännöllisesti päivittyvässä NEUKO-tietokannassa (Duodecim Terveysportti 2021) on sisältöjä em. palvelujen turvallisuuskasvatussisällöistä (ml. artikkelit tapaturmien ja väkivallan ehkäisystä).

STM ja THL, järjestöt: Päihde- ja riippuvuusstrategian (Kotovirta ym. 2021) ja Ehkäisevän päihdetyön väliarvioinnin (Markkula ym. 2021) linjausten mukaan tuetaan liikenneturvallisuusstrategian valmistelua nuorten päihteettömyyden lisäämiseksi liikenteessä sekä päihtymykseen liittyvien liikenneonnettomuuksien tilastoinnin kehittämiseksi. Valistetaan ja tiedotetaan lääkkeiden sekä niiden, alkoholin ja huumeiden yhteisvaikutuksista ajokykyyn.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (Markkula ym. 2021): "Kehitetään nuorten parissa toimiville ehkäisevää päihdetyötä ja liikennekasvatusta yhdistäviä toimintamalleja yhteistyössä Liikenneturvallisuusstrategian toimijoiden kanssa."

"Kehitetään ja edistetään menetelmiä eritoten nuorten rattijuopumusten (ml. huumeet) ehkäisemiseksi sekä rattijuopumuksiin puuttumiseksi (esim. Tie Selväksi -malli) huomioiden Liikenneturvallisuusstrategian linjaukset."

Psykologiliitto (Liikennepsykologian ammatillinen työryhmä): Liikennepsykologian ammatillinen työryhmä (Psyli 2021) käsittelee liikenneturvallisuuteen liittyviä psykologisia aiheita mm. liikenneopetus, liikenneonnettomuuksista saatava tieto, inhimilliset riskitekijät liikenteessä ja ajokykyisyyden arviointi. Työryhmän jäseniä on mukana esim. liikenneonnettomuuksien tutkijalautakunnissa, maakunnallisissa sekä kunnallisissa liikenneturvallisuustyöryhmissä. Työryhmä tekee palautteita ja kannanottoja liikenneturvallisuuteen liittyviin lakiehdotuksiin ja järjestää koulutuspäiviä.

Kuljettajaopetusta on tärkeää kehittää, sillä suuri osa onnettomuuksista syntyy tahattomista virheistä. Vain pieni osa nuorista toimii toistuvasti riskipitoisesti, mutta nuorille ikäryhmänä on tyypillistä, että toiminta on silloin tällöin harkitsematonta. Tästä syystä erityisesti nuorten osalta pelkästään tunnistettuun riskiryhmään keskittyminen ei tuota riittävää vaikutusta. Toimenpiteiltä on edellytettävä koko ikäryhmän kattavuutta. Tällä hetkellä järjestelmä on siirtynyt tutkintopainotteiseksi, jolloin tutkinto ohjaa oppimista.

Tutkinto on luonteeltaan ajotekninen ja mittaa vain perusvalmiuksia, jolloin myös valmistautuminen keskittyy niihin. Omien riskipitoisten motiivien, haastavien ajotehtävien, kaveripiirin vaikutuksen ja muiden vastaavien tekijöiden tunnistamisen ja ymmärtämisen jäävät vähälle. Tästä syystä jatkossa on otettava käyttöön selkeä kuljettajaopetuksen opetussuunnitelma, joka on myös suoritettava.

Kunnat: Vastaavat liikennekasvatuksesta eri toimintaympäristöissä (varhaiskasvatus, koulut, oppilaitokset) yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Tavoite 4. Tuetaan jalankulkua avustavien ja korvaavien liikkumisvälineiden ja kevyiden sähköajoneuvojen turvallista käyttöä.**Toimenpide 38.**

Jalankulkua avustavista ja korvaavista liikkumisvälineistä ja kevyistä sähköajoneuvoista (mikroliikkuminen) on saatavilla valistusmateriaalia, koulutusta ja viestintää sekä tuote- ja liikkumisturvallisuutta valvotaan.

Seurataan kehitystä ja reagoidaan sen mukaan, mikä liikkumisväline nousee suosioon (vrt. sähköpotkulautailmiö).

Liikenneturva, Liikennevakuutuskeskus
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, poliisi
Tukes
LVM

Valistusmateriaalin saatavuus jalankulkua avustavista ja korvaavista liikkumisvälineistä ja kevyistä sähköajoneuvoista
Tuote- ja liikkumisvalvonnan tilastot ja raportit
Ohjelmakauden aikana vuosittain järjestetyt viestintäkampanjat ja tiedotus, jaetun materiaalin määrä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Liikenneturva: Viestii turvallisesta liikkumisesta sähköisillä liikkumisvälineillä ml. sähköpotkulaudoilla sekä niihin liittyvistä liikennesäännöistä. Liikenneturva tarjoaa ja kehittää myös materiaaleja sähköisillä liikkumisvälineillä kulkemiseen. (ks. lisätietoa Liikenneturva 2021b) Tuottaa tiedotus- ja koulutusmateriaalia mikroliikkumisen liikennesäännöistä ja turvallisen liikenteen edellytyksistä. Lisäksi mikroliikkuminen huomioidaan liikennekasvatuksessa oppilaitoksissa, mistä Opetushallitus on kansallista ohjausta esim. perusopetuksen opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteissa paikallisten suunnitelmien pohjaksi.

Liikennevakuutuskeskus (LVK): Tuottaa valistusmateriaalia turvallisesta liikkumisesta em. liikkumisvälineillä (ks. lisätietoja sähköisistä liikkumisvälineistä LVK 2021 ja Traficom 2021c).

Tukes: Valvoo tuoteturvallisuutta sekä Tukes ja Traficom tekevät markkinavalvontaa ja markkinointiin liittyvää valvontaa toimivaltojensa puitteissa.

LVM: Ministeri Harakka kutsui heinäkuussa 2021 koolle sähköpotkulautoja vuokraavien yritysten edustajia. Sähköpotkulautojen yölliset ja alueelliset nopeusrajoitukset astuvat voimaan Helsingissä, kun kaikki kolme vuokrausta tekevää operaattoria sitoutuivat liikenneturvallisuuden edistämiseen. Syksyllä 2021 yhteistyö jatkuu osana liikenneturvallisuusstrategian valmistelutyötä. Kaikki vuokrausyritykset tekevät myös tahollaan käytännön toimia humalassa ajamisen vähentämiseksi ja poistamiseksi. (LVM 2021b)

Traficom: Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, jonka mukaan perustettaisiin mikroliikkumisen verkosto.

Kunnat: Voivat osallistua lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa kevyiden sähköajoneuvojen liikenneturvallisuuden edistämiseen yhteistyössä palveluntarjoajien kanssa, esimerkiksi osoittamalla pysäköintialueita kevyille sähköajoneuvoille, jolloin väärin pysäköinti jalkakäytävillä voi vähentyä ja jalkakäytävien esteettömyys parantua.

4.2 Työikäiset (25–64-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden ja vakavasti loukkaantuneiden työikäisten määrä vähenee.
- Päihteisiin liittyvien onnettomuuksien määrä vähenee.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Edistetään turvallisia ajonopeuksia muun muassa automaattisen nopeusvalvonnan lisäämisen, muiden teknisten toimenpiteiden sekä koulutuksen ja valistuksen kautta.

Toimenpide 39.

Edistetään 30 km/h -nopeusrajoitusalueiden lisäämistä taajamissa ja alempia nopeusrajoituksia tukevia toimia, esim. viestinnän keinoin lisätään tietoisuutta nopeuden merkityksestä riskitekijänä.

Olosuhteiden (sää, keli, hirvivaara, oma ajokunto) vaikutusta turvalliseen ajonopeuteen korostetaan eri tavoilla: viestintä, valvonta ja rangaistukset.

ELY-keskukset, Väylävirasto
 Traficom
 Liikenneturva
 Ilmatieteen laitos
 Poliisi
 Kunnat, maakunnat
 Kuntaliitto
 OTI
 Järjestöt, esim. Tapaturmien ehkäisyverkosto
 LVM

Suojaamattomien tienkäyttäjryhmien onnettomuuksien tilastot

OTIn onnettomuustietokannat ja raportit: Ylinopeutta ajaneiden 25–64-vuotiaiden kuljettajien määrät/osuuden tutkijalautakunta-aineistossa

Poliisin tietoon tulleet nopeusrajoitusrikkomusten seuranta (Poliisin liikenneturvallisuuskeskuksen tilastot)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

ELY-keskukset: Tukevat kuntien liikenneturvallisuustyötä osallistamalla kuntien liikenneturvallisuusryhmien toimintaan ja aktivoimalla kuntia liikenneturvallisuussuunnittelussa.

Väylävirasto: Maanteiden nopeusrajoitusohjetyö ja kuntayhteistyö rajoitusten yhteensovittamiseksi. Liikenneturvallisuusstrategian luonnoksen mukaan selvitetään, ovatko maanteiden ja taajamien nopeusrajoitukset nopeusrajoitusohjeiden mukaisia. Nopeusrajoitusohjetta päivitetään.

Traficom: Seuraa infran turvallisuutta ja raportoi EU-indikaattorit. On mukana EU-sääntelyssä uusien autojen turvallisuuteen liittyen, esim. älykkään nopeusavustinjärjestelmän osalta.

Liikenneturva: Edistää tieliikenteen turvallisuutta vaikuttamalla ihmisten liikennekäyttäytymiseen. Viestii kunnille 30 km/h -alueiden turvallisuusvaikutuksista osana linjattua kuntatyötä. Viestii ajonopeuden merkityksestä onnettomuuksissa. Tuottaa tietoa kansalaisten asenteista sekä nopeusrajoitusten jakautumisesta kuntien katuverkolla. Tukee työpaikkoja turvallisen liikkumisen ratkaisuissa.

Ilmatieteen laitos: Viestii liikenteeseen vaikuttavista sääolosuhteista liikennesään ja jalankulkusään kautta.

Väylävirasto, Fintraffic: Ylläpitää automaattivalvontajärjestelmää, tekee nopeusrajoitusohjeet.

Poliisi: Valvoo ajonopeuksia.

Kunnat, maakunnat: Huolehtivat asemakaavoitetun alueen liikenne- ja katusuunnittelusta ja liikenteen ohjauksesta. Kunnat vastaavat nopeusrajoitusten asettamisesta katuverkolle. Nopeusrajoitusten noudattamista voidaan tukea rakentamalla liikenneympäristöstä sellaista, että se ohjaa kuljettajia ajamaan nopeusrajoitusten mukaista nopeutta. Uusia katuja suunniteltaessa voidaan mitoitaa ajokaistojen leveydet ja geometria siten, että kadulla ei ole houkuttelevaa ajaa korkeaa ajonopeutta. Myös katujen pintamateriaaleilla ja katuvihreällä voidaan rauhoittaa liikennettä. Olemassa olevalle katuverkolle voidaan rakentaa esimerkiksi hidasteita, kavennuksia ja nopeusnäyttöjä rauhoittamaan liikennettä. Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan ajonopeuksia tulisi rauhoittaa esimerkiksi laskemalla nopeusrajoitus 30 kilometriin tunnissa sellaisilla alueilla, joilla on runsaasti pyöräliikennettä ja jalankulkua ja joissa myös muu infrastruktuuri tukee nopeuden laskua.

Kuntaliitto: Tukee kuntien ja mahdollisesti alueiden edellytyksiä huolehtia liikennesuunnittelun tehtävistä ja toiminnan kehittämisestä. Viestii kunnille hyvistä käytännöistä.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

LVM: Koordinoi liikenneturvallisuusstrategiaa (LVM 2022).

Järjestöt, kuten:

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Pitää esillä kampanjoissaan jalankulun turvallisuutta.

Tavoite 2. Kunnat huomioivat työkäiset liikenneturvallisuutta edistäessään (myös hyvinvointikertomuksissa ja liikenneturvallisuussuunnitelmissa).**Toimenpide 40.**

Edistetään kuntien liikenneturvallisuussuunnittelutyötä ml. esteetön joukkoliikenne, liityntäpysäköinti, sujuva siirtyminen kulkuvälineistä toisiin

Kunnat, maakunnat
Väylävirasto
ELYt
Traficom
LVM
OTI
SM/Tuovi-portaali
Järjestöt
Liikenneturva

OTI:n Liikennevahinkoportti-palvelun tiedot vahinkojen jakautumisesta suuralueittain ja maakunnittain ja kuntakohtaiset vahinkotilastot

Hyvinvointikertomusten minimietietosisällön indikaattorit: ”Liikennevahingot” – Uhrin/1000 asukasta kohden”

Selvitykset kuntien hyvinvointikertomuksista ja liikenneturvallisuussuunnitelmista ohjelmakautena

Pyöräilijöiden sairaalahoitajaksot (Hilmo)

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat, maakunnat: Laativat alueelliset/kuntakohtaiset turvallisen ja kestävä liikunnan suunnitelmat yhteistyössä alueen/kunnan eri hallinnonalojen kanssa. Suunnitelman toteutumista seurataan ja edistetään alueen/kunnan liikenneturvallisuusryhmässä (joka voi olla sama kuin esim. hyvinvointiryhmä tai johtoryhmä). Kunnat ottavat huomioon hankinnoissa ja omassa ajoneuvokannassa (ml. sote-palveluiden käytössä olevat ajoneuvot) liikenneturvallisuuden. Esteettömyys huomioidaan erityisesti joukkoliikennepysäkeillä. Liikkumisesteiset henkilöt huomioidaan myös varmistamalla esteettömien autopaikkojen riittävyys. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 63 mukaan kunnat mahdollistavat työ-, opiskelu- ja koulumatkat sekä lähipalveluiden käytön kävellessä, pyöräillen ja yhdistämällä niihin pidempiä matkaketjuja joukkoliikenteellä. Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, jonka mukaan alueellisessa liikenneturvallisuustyössä tulee huomioida valtakunnalliset liikenneturvallisuuteen liittyvät strategiat, suunnitelmat ja ohjeet.

Kuntaliitto: Tukee kuntien ja alueiden edellytyksiä huolehtia liikennesuunnittelun tehtävistä ja toiminnan kehittämisestä

Väylävirasto: Tekee valtakunnan tason linjaukset maantieverkon liikenneturvallisuuteen, kehittää matkaketjuja valtakunnallisella tasolla, kehittää asemien infraa (esteettömät yhteydet, liityntäpysäköinti), jalkauttaa valtakunnallista lji-suunnitelmaa, antaa ohjeistusta maantieverkolle.

ELY-keskukset: Ohjaavat alueellista liikenneturvallisuustyötä ja jalkauttavat valtakunnan tason linjauksia alueelliselle tasolle.

Traficom: Tieliikenneturvallisuuden valtionavustusten hankeavustusten teemoja mietitään vuosittain, jolloin myös työikäisten turvallisuus nousee esiin jonkun/joidenkin vuosien teemana. Liikkumisen ohjauksen valtionavustuksilla tuetaan työpaikkojen liikkumisen ohjauksen hankkeita (turvallisuus yhtenä näkökulmana). Edistää joukkoliikennettä mm. koordinoimalla viranomaisten yhteistyötä ja myöntämällä suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen valtioavustukset. Traficom julkaisee julkisen liikenteen suoritetilastoa.

LVM: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan selvitetään mahdollisuutta lisätä lainsäädännössä kaupunkien toimivaltaa niin, että niillä olisi paremmat mahdollisuudet ohjata niiden alueella olevia liikkumisen palveluja, mukaan lukien mikroliikuminen, jotta palvelut edistäisivät myös liikenneturvallisuutta.

Liikenneturva: Tukee kuntien liikenneturvallisuustyötä alueellisesti.

OTI: Pitää yllä Liikennevahinkoportti-palvelua, joka mahdollistaa liikennevahinkojen tarkastelun mm. alueittain.

SM/Tuovi-portaali: Tarjoaa työkaluja ja hyviä malleja alueellisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun tueksi.

Tapaturmien ehkäisyverkosto: Kampanjoissa pidetään esillä jalankulun turvallisuus.

Tavoite 3. Työikäisten turvavälineiden käyttö kasvaa kaikissa tieliikenteen käyttäjäryhmissä.

Toimenpide 41.

Edistetään turva- ja suojavälineiden käyttöä, esimerkiksi turvavyö henkilöautoissa matkustavilla, pyöräilykypärä ja heijastin pyöräilijöillä ja kävelijöillä sekä moottoripyöräilijöillä ja mopon kuljettajilla asianmukaiset turvavarusteet

Kunnat, maakunnat

Liikenneturva

OTI

Järjestöt

FinSote-väestökyselyjen tulokset tieliikenteessä liikuttaessa käytetyistä turvavälineistä

Liikenneturvan liikennekäyttäytymisen seurannat ja kyselyt

Turvavöitä ja lasten turvalaitteita käyttävien prosenttiosuus

Kypärää käyttävien pyöräilijöiden prosenttiosuus

Heijastinta käyttävien jalankulkijoiden prosenttiosuus

OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: Tietoa turvavälineiden käytöstä tutkijalautakuntien tutkimissa onnettomuuksissa.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat, maakunnat: Huomioivat kunnallisessa ja alueellisessa liikenneturvallisuussuunnittelussa turva- ja suojavälineiden käytön edistämisen.

Liikenneturva: Viestii ja kampanjoi turva- ja suojavälineiden käytöstä kansalaisille. Seuraa turva- ja suojavälineiden käyttöä ja kartoittaa kansalaisten asenteita suojavälineiden käyttöä kohtaan kyselyin.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalle liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

Järjestöt: Toteuttavat kampanjoita, joissa edistetään turva- ja suojavälineiden käyttöä.

Tavoite 4. Ajoterveyden ja ajovireyden tärkeyttä ja roolia liikenneturvallisuudessa ymmärretään ja tuetaan.**Toimenpide 42a.**

Sote-ammattilaiset kiinnittävät huomiota ajoterveyteen esimerkiksi terveystarkastuksissa, lääkityssuunnittelussa erityisesti monisairausmonilääkitys tilanteissa sekä päihderiippuvaisten kohtaamisissa.

STM, Traficom, TTL, THL
 Onnettomuustutkintakeskus (OTKES)
 Korkeakoulut: yliopistot (kuten yliopistollinen lääkäri- ja erikoislääkärikoulutus), AMKt
 Liikenneturva
 Yliopistosairaaloiden ajopolit
 Suomen Liikennelääketieteen yhdistys ry
 LVM

OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: Tietoa tutkijalautakuntien tutkimista onnettomuuksista, mm. väsymys taustariskinä, ammattikuljettajien työaikalain noudattaminen ja OTI:n ajoterveysraportit.
 Ajoterveyteen liittyvien kampanjoiden seuranta.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön valtakunnallisesta ohjauksesta ja henkilöstövoimavarojen kehittämisestä. Osallistuu omalta osaltaan liikenneturvallisuusstrategian toimeenpanoon ajoterveyden osalta.

Traficom: Ajoterveysohjeiden päivittäminen ja tiedon edistäminen sote-alan ammattilaisille esim. koulutusten kautta. Traficom edistää yhteistyössä muiden tahojen kanssa ajo-oikeustietojen saamista terveydenhuollon käyttöön. Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, jonka mukaan jatketaan Liikenne- ja viestintäviraston terveydenhuollon ammattilaisille suunnattua ajoterveyden arvioinnin ohjeen jalkauttamista ja edistetään ohjeen käytettävyyttä. Lisäksi strategiaan on kirjattu, että parannetaan tieliikenteen terveysvalvontaa tekemällä lääkäreille mahdolliseksi tarkistaa tarvittaessa luotettavasti hoitokontakteissa potilaan ajo-oikeus ja ajokielto.

THL: Viestii sote-ammattilaisille ajoterveyteen liittyvistä teemoista yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Osallistuu omalta osaltaan liikenneturvallisuusstrategian toimeenpanoon ajoterveyden osalta.

TTL: Ohjeistaa työterveyshuoltoa ammattiliikenteen työterveyshuollon kysymyksissä. Pitää yllä ja kehittää materiaaleja työterveyshuollon käyttöön.

Liikenneturva: Viestii ammattilaisille ajokunnon ja ajoterveyden merkityksestä.

Yliopistosairaaloiden Ajopolit ja Suomen Liikennelääketieteen yhdistys ry: Kouluttavat yhdessä Liikenneturvan kanssa terveydenhuollon ammattilaisia ajokyvyn arviointiin ja tarjoavat lääkäreille konsultaatioapua hankalimmissa tapauksissa.

OTKES: Seuraa lääkäreiden ajoterveysosaamista koskevan suosituksen toteutumista (OTKES 2019). Tekee turvallisuustutkintaa tieliikenneonnettomuuksista turvallisuustutkintalaissa säädetyistä onnettomuuksista ja vaaratilanteista sekä antaa turvallisuussuosituksia ja seuraa niiden toteutumista.

Korkeakoulut: Kouluttavat sairaanhoitajia ja terveydenhoitajia ajoterveyden arviointiin, sillä heillä on oikeus ilmoittaa poliisille, jos he epäilevät, ettei ajokorttiluvan hakija tai ajo-oikeuden haltija täytä ajoterveysvaatimuksia jatkuvan päihteen käytön vuoksi. Yliopistojen lääkäri- ja erikoislääkärikoulutuksessa terävöitetään ajoterveyden opetusta.

LVM: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan selvitetään ajoterveyden edistämiseen liittyviä lainmuutostarpeita, esimerkiksi mahdollisuutta laajentaa lääkärien velvollisuutta ilmoittaa poliisille lääkärin määräämästä ajokiellosta lyhentämällä ilmoitusvelvollisuuden määräaika 3 kuukauteen.

Toimenpide 42b.

Tiekäyttäjien tietoisuus ajoterveyden ja ajovireyden tärkeydestä ja arvioinnista kasvaa ja vaikuttaa turvalliseen käyttäytymiseen liikenteessä.

Omaavonnan tukeminen: opastetaan autonkuljettajat tunnistamaan oma kuntonsa ja väsymystasonsa sekä sopeuttamaan ne ajotyylinsä ja matkaansa. Erityisesti kiinnitetään huomioita:

- Lääkeaineiden ja terveysolosuhteiden vaikutukseen ajovireyteen
- Kiireen, tarkkaamattomuuden ja väsymyksen vaikutuksiin ajokuntoon ja ajovireyteen

Seurataan ja edistetään ammattiliikenteen turvallisuutta, millä on positiivinen vaikutus muiden tienkäyttäjien liikenneturvallisuuteen.

STM, TTL

Järjestöt, esim. viestintäkampanjat kuten Tapaturmapäivä

Liikenneturva

OTI

Urheiluseurat ml. harrastajien kuljetukset

Työterveyshuollon toimijat

OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: Tietoa tutkijalautakuntien tutkimista onnettomuuksista, mm. väsymys taustariskinä, ammattikuljettajien työaikalain noudattaminen ja OTI:n ajoterveysraportit.

Ajoterveyteen liittyvien kampanjoiden seuranta.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Ohjaa hallinnonalansa toimijoita.

TTL: Ohjeistaa työterveyshuoltoa ammattiliikenteen työterveyshuollon kysymyksissä. Pitää yllä ja kehittää materiaaleja työterveyshuollon käyttöön.

Liikenneturva: Viestii ajokunnon ja ajoterveyden merkityksestä kansalaisille ja opastaa ajokunnon ja ajoterveyden tarkkailuun ja ylläpitoon. Pitää yllä Puhutaan ajoterveydestä -verkkoaineistoa (Liikenneturva 2021d), joka on suunnattu läheisen ajamisen turvallisuudesta huolestuneille. Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan kohdistetaan turvallisuusviestintää erityisesti ikääntyville miehille liittyen ajoterveyteen ja ikääntymiseen.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

Järjestöt: Viestivät kansalaisille ajokunnon ja ajoterveyden teemoista osana turvallisuuskampanjoita. Urheiluseurat huomioivat ajokunnon ja ajoterveyden kysymykset kuljetusten järjestämisessä.

Tavoite 5. Tuetaan liikenteen päihteettömyyttä ja asianmukaiseen hoitoon hakeutumista. Työikäisten rattijuopumus- ja huumaantuneena ajamisen tapausten määrä saadaan kääntymään laskuun.

Toimenpide 43.

Eri tahojen viestinnän ja valvonnan koordinointia tehostetaan.

STM, THL

Poliisi

Liikenneturva

Järjestöt, esim. Tapaturmien ehkäisyverkosto

Liikenne-raittiuskampanjoiden seuranta

Poliisin rattijuopumuksen tilastot

Liikenneturvan tilastokatsaukset rattijuopumuksesta

Rattijuoppojen osuus liikennevirrassa vuosittaisissa valtakunnallisissa R-tutkimuksissa (puhallutetaan vuosittain n. 100000 kuljettajaa).

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Ohjaa kansallista päihdepolitiikkaa Päihde- ja riippuvuusstrategian (Kotovirta ym. 2021) avulla.

THL: Osana Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Väliarviointi ja tehostettavat toimet vuoteen 2025 (Markkula ym. 2021) valistetaan ja tiedotetaan lääkkeiden sekä niiden, alkoholin ja huumeiden yhteisvaikutuksista ajokykyyn yhteistyössä liikenneturvallisuusstrategian kanssa.

Poliisi: Valvoo päihtyneenä ajamista liikenteessä.

Liikenneturva: Viestii päihteiden käytön riskeistä liikenteessä. Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan ylläpidetään ja vahvistetaan yleistä kielteistä suhtautumista päihtyneenä ajamiseen (ml. lääkkeiden vaikutuksen alaisena ajamiseen) viestinnän ja koulutuksen keinoin. Käynnistetään laaja, valtakunnallinen rattijuopumusta ja huumerattijuopumusta torjuva liikenneturvallisuuskampanja, joka perustuu sosiaalisen normin vahvistamiseen ja johon yhdistyy valvonta.

Järjestöt, kuten

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Viestii päihteidenkäytön merkityksestä tapaturmissa.

Toimenpide 44.

Päihderiippuvuuteen ja sen vaikutuksiin liikenneturvallisuuteen puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Riippuvaiselle henkilölle ja hänen läheisilleen tarjotaan apua ja tukea, ja ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

STM, THL

LVM

Traficom

SM, poliisi

Liikenneturva

OTI

Rikosseuraamuslaitos RISE

Järjestöt, esim. Suomen Punainen Risti SPR

OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: Päihteiden käyttö ja rattijuopumuksen uusijoiden määrä liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien tutkimissa liikenneonnettomuuksissa (mm. OTI:n Päihderaportit)

Selvitys rattijuopumustilanteen hyödyntämisestä matalan kynnyksen palveluihin ohjaamiseen on julkaistu vuoteen 2025 mennessä

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan päihteiden käyttöön ja sen vaikutuksiin liikenneturvallisuuteen puututaan systemaattisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Henkilölle, jolla on päihdeongelma ja hänen läheisilleen tarjotaan apua ja tukea, ja ohjataan asianmukaiseen hoitoon sekä kerrotaan mahdollisuudesta ottaa alkolukko käyttöön vapaaehtoisuuteen perustuen.

THL: Selvittää edellytyksiä kehittää uusi hoitopolku: Oikeuslääkäriasemien roolia ja mahdollisuuksia ohjata päihtyneenä ajaneita hoitoon tutkitaan. Selvittää mahdollisuutta rakentaa yhteistyöhön pohjautuva toimintamalli hoitopalvelujen ja järjestöjen kanssa (matalan kynnyksen palvelujen käyttö ja hoitoonohjauksen käytännöt). Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan käynnistetään huumerattijuopumuksien seuraamusten arviointihanke, jonka tavoitteena on nykyistä paremmin huomioida eri päihdyttävien aineiden ja niiden pitoisuuksien vaikutukset kuljettajien riskeihin liikenteessä. Selvitetään erityisesti Norjan ja Tanskan kokemukset aiheesta.

SM, poliisi: Tukee ja kehittää poliisin henkilöstön osaamista ja valmiutta ohjata rattijuopumuksesta epäillyn tai muuten alentuneessa ajokunnossa olevan tieliikenteen käyttäjän matalan kynnyksen palvelujen piiriin tai arviointiin. Aiheesta on kirjattu myös toimenpide liikenneturvallisuusstrategiaan.

Traficom: Pyrkii koulutus- ja tiedotustoiminnalla edistämään terveydenhuollon ammattilaisten aktiivisuutta asiassa. AKL 21 § mukaisen lääkäreiden ilmoitusvelvollisuuden sekä terveyden- ja sairaanhoitajien ilmoitusoikeuden asianmukaisen toteutumisen tehostaminen päihteiden käyttöön liittyen.

Liikenneturva: Viestii päihteiden käytön riskeistä liikenteessä.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

Rikosseuraamuslaitos RISE: Ohjaa liikennejuopumuksesta tuomittuja käymään Liikenneturvaohjelman, jonka tavoite on sellaisen muutoksen käynnistäminen ja tukeminen, joka suuntautuu uusien liikennejuopumusten vähentämiseen tai loppumiseen.

Toimenpide 45.

Alkolukon käyttöä edistetään/tuetaan huomioiden EU:n ajokorttidirektiivi. Selvitetään mahdollisuutta nostaa ajokieltojen kesto muiden Pohjoismaiden tasolle, jotta alkolukko olisi relevantti vaihtoehto ajokiellolle.

LVM, Traficom, STM, THL, Oikeusministeriö (OM)

Liikenneturva
Järjestöt

Selvitys ja tutkimustulokset alkolukon käytöstä on julkaistu vuoteen 2030 mennessä

Alkolukon käyttömäärien seuraaminen, sekä ehdollisen ajokiellon että vapaaehtoisen käytön osalta

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Toimeenpano tarkentuu myöhemmin.

LVM: Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, jonka mukaan alkolukon käyttöä edistetään edellyttämällä lainsäädännössä sen käyttöä yhteiskunnan korvaamissa tai järjestämissä kuljetuksissa.

Traficom: Huomioidaan liikenneturvallisuusstrategiassa (LVM 2022) toimenpiteenä.

Tavoite 6. Työikäisten itsensä vahingoittamisesta johtuvien tieliikenneonnettomuuksien määrä laskee.

Toimenpide 46.

Etsitään synergioita tahattomien ja tahallisten liikenneonnettomuuksien sekä muiden tapaturmien ehkäisytyössä.

Tietopohjan parantaminen ja tahallisten liikenneonnettomuuksien seurannan tehostaminen.

Riskitekijöiden tunnistaminen ml. päihderiippuvuus/ rattijuopumus, mielenterveysongelmat, aikaisemmat tahallisesti aiheutetut liikenneonnettomuudet.

STM, THL

LVM
Traficom
OTI
Järjestöt

Selvitys mahdollisuuksista ja synergioista tahattomien ja tahallisten liikenneonnettomuuksien ehkäisyn toimien välillä on julkaistu vuoteen 2030 mennessä.

OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: Itsetuhoisuus liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien tutkimissa onnettomuuksissa.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM, LVM: Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 (Vorma ym. 2020). Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, jonka mukaan tuetaan ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä tekemällä poikkihallinnollista yhteistyötä viranomaisten ja muiden tahojen kesken sekä sovitetaan tie- ja raideliikenteen itsemurhien ehkäisy yhdeksi näkökulmaksi muihin julkisen hallinnon strategioihin.

THL: Toimeenpanelee Itsemurhien ehkäisyohjelmaa (THL 2021c), jonka yhtenä toimenpiteenä huomioidaan itsemurhavaara liikenneturvallisuustyössä. Selvittää mahdollisuuksia ja synergioita tahattomien ja tahallisten liikenneonnettomuuksien ehkäisyn toimien välillä.

Traficom: On mukana pohtimassa mahdollisen selvityksen laadintaa ja seuraa tahallisten onnettomuuksien kehitystä ja taustatekijöitä. Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, että kaikkien ajo-opetusta antavien tahojen antaman opetuksen sisältöön lisätään opetuspaketti myönteisestä mielenterveydestä ja sen vaikutuksesta onnettomuuksien välttämiseen.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

Järjestöt: Osallistuvat liikenneturvallisuustyöhön tukemalla myönteistä mielenterveyttä ja tekemällä yhteistyötä liikenneturvallisuustoimijoiden kanssa.

Tavoite 7. Tieliikenteen seuranta ja tilastointi ovat ajantasaisia, luotettavia ja tiedolla johtamista tukevia. Laajat aineistot hyödynnetään alan tutkimuksessa.

Toimenpide 47.

Tieliikenneturvallisuuden seuranta ja tilastointia kehitetään hyödyntämällä digitalisaation mahdollisuuksia.

Jatketaan eri toimijoiden yhteistyötä tilastoinnin parantamiseksi. Monialainen tutkimustieto on edellytys tehokkaan, näyttöön perustuvaan tieliikenneturvallisuuden edistämiseen.

THL, OTI, Väylävirasto, Traficom

Tilastokeskus

Poliisi

Pelastuslaitokset, ensihoito

Traumarekisteri; esim. tutkimuksia elämänlaadusta ja vammaisuudesta

Tukes

Korkeakoulut: yliopistot ja AMKt

Järjestöt

Liikenneturva

Kunnat

Tieliikenteen turvallisuuden tilastojen kattavuuden ja laadun seuranta

Tieliikenteen turvallisuuden seurannan ja edistämisen tutkimusresurssien volyyymi ja hankkeiden määrä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Toimeenpano tarkentuu.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja. OTI myös julkaisee tietopaketteja (OTI 2021), jotka palvelevat ohjelmassa käytettyä ikäjaottelua. Raportoinnin kehittämisessä huomioidaan vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman tietotarpeet. Työikäisten osalta julkaistaan tietopaketti 25–44v. ja 45–64v. ikäryhmiin kuuluneiden kuljettajien aiheuttamista liikenneonnettomuuksista.

OTI, Tilastokeskus: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan vakiinnutetaan vakavien loukkaantumisten seuranta. Tämän mahdollistamiseksi kehitetään keinoja tietojen vaihtamiseksi eri viranomaisten välillä ja kootaan keskeiset tilastot, analyysit ja tutkimukset yhteen paikkaan helposti saavutettaviksi. Lisäksi kehitetään vakavien onnettomuuksien tilastointia niin, että tilastoista ilmeni myös paikkatieto sekä liikkumismuoto.

Traficom: Mukana eri tahojen tilastoyhteistyössä.

Kunnat: Kuntien on tärkeää olla mukana tilastoyhteistyössä, jotta tilastotietoa onnettomuuksista (erityisesti paikkatietoa) voidaan hyödyntää katuverkon liikennesuunnittelussa ja kunnossapidossa.

4.3 Iäkkäät (yli 65-vuotiaat)

Yleistavoite

- Iäkkäiden henkilöiden tieliikenneonnettomuudet autolla, pyörällä ja jalan vähenevät vuoteen 2030 mennessä.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Iäkkäiden henkilöiden autoilu on turvallista. Sote-alan ammattilaiset, iäkkäät henkilöt ja heidän omaisensa ja läheisensä saavat ajantasaista tietoa liikenneturvallisuudesta.		
<p>Toimenpide 48.</p> <p>Iäkkään henkilön ajoterveys tarkistetaan ja otetaan puheeksi säännöllisten tarkastusten lisäksi aina silloin, kun henkilön terveydentilalla ja hoidolla on vaikutuksia hänen ajokykyynsä (esim. lääkitysmuutokset). Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille (mm. rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaaville hoitajille) ja iäkkäille henkilöille tarjotaan koulutusta, tiedostusta ja materiaaleja turvalliseen autoiluun, ajokuntoon ja ajoterveyteen vaikuttavista tekijöistä (esim. näkökyvyn muutokset, lääkityksen sekä päihhteiden ja sairauksien vaikutukset).</p>	<p>Traficom</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p> <p>Yliopistosairaaloiden Ajopolit, Suomen Liikennelääketieteen yhdistys ry</p> <p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet</p> <p>OTI</p> <p>Fimea, apteekit</p> <p>Korkeakoulut</p> <p>LVM, STM</p>	<p>OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: mm. OTI:n ajoterveysraportti</p> <p>Liikenneturvan tilastokoosteet, koulutukset</p> <p>Suomen Liikennelääketieteen yhdistyksen koulutukset (lääkärit)</p> <p>Fimean väestökyselyt</p>

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Traficom: Ajoterveysohjeiden päivittäminen ja tiedon edistäminen sote-alan ammattilaisille esim. koulutusten kautta. Traficom edistää yhteistyössä muiden tahojen kanssa ajo-oikeustietojen saamista terveydenhuollon käyttöön. Liikenneturvallisuusstrategiaan (LVM 2022) on kirjattu toimenpide, jonka mukaan jatketaan Liikenne- ja viestintäviraston terveydenhuollon ammattilaisille suunnattua ajoterveyden arvioinnin ohjeen jalkauttamista ja edistetään ohjeen käytettävyyttä. Lisäksi strategiaan on kirjattu, että parannetaan tieliikenteen terveysvalvontaa tekemällä lääkäreille mahdolliseksi tarkistaa tarvittaessa luotettavasti hoitokontakteissa potilaan ajo-oikeus ja ajokielto.

Liikenneturva: Kouluttaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, tuottaa oppaita ja viestii kansalaisille ajoterveydestä ja ajokunnosta. Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan kohdistetaan turvallisuusviestintää erityisesti ikääntyville miehille liittyen ajoterveyteen ja ikääntymiseen. Hyödynnetään läheisten kautta vaikuttamista.

Poliisi: Valvoo liikenneturvallisuutta ja varmistaa iäkkäiden ajoterveyttä.

Yliopistosairaaloiden Ajopolit ja Suomen Liikennelääketieteen yhdistys ry: Kouluttavat yhdessä Liikenneturvan kanssa terveydenhuollon ammattilaisia ajokyvyn arviointiin sekä tarjoavat lääkereille konsultaatioapua hankalimmista tapauksista.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat iäkkäitä kuntalaisia osallistumaan Liikenneturvan järjestämiin koulutuksiin ajoterveydestä ja ajokunnosta. Kunnat huomioivat alueensa liikkumisesteiset henkilöt varmistaen esteettömien autopaikkojen riittävyyden.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

Fimea: Ylläpitää Lääke75+ tietokantaa (Fimea 2022) ja apteekit neuvovat iäkkäitä lääkkeiden turvallisesta käytöstä.

Korkeakoulut: Vahvistavat terveydenhuollon ammattilaisten geriatria osaamista koulutuksen ja opetuksen kautta.

LVM: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan selvitetään ajoterveyden edistämiseen liittyviä lainmuutostarpeita, esimerkiksi mahdollisuutta laajentaa lääkärin velvollisuutta ilmoittaa poliisille lääkärin määräämästä ajokiellosta lyhentämällä ilmoitusvelvollisuuden määräaika 3 kuukauteen.

STM: Varmistaa iäkkäiden liikenneturvallisuutta toimeenpannessaan Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b). Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b) tavoitteen mukaan turvallinen kotona asuminen on lisääntynyt eri toimialojen yhteistyönä (mm. liikunta, liikenne, koulutus, kulttuuri).

Tavoite 2. Iäkkäiden henkilöiden pyöräily on turvallisista ja he käyttävät pyöräilykypärää.**Toimenpide 49.**

Selvitetään mitä turvallinen pyöräily ikääntyneenä on. Järjestetään iäkkäille henkilöille neuvontaa ja koulutusta turvalliseen pyöräilyyn (ml. pyöräilykypärän käyttö, nastarenkaat, valot).

Liikenneturva
Väylävirasto/ELY-keskukset
Kunnat
Poliisi
Pyöräiliitto
OTI
LVM/Traficom
YM, STM

Tehdään selvitys iäkkäiden pyöräilyturvallisuudesta OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: mm. OTI:n vuosiraportti
Liikenneturvan tilaisuudet iäkkäille
Polkupyöräkypärän käyttöaste, seurannat ja kyselyt.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Liikenneturva: Tekee selvityksen iäkkäiden pyöräilystä, kehittää materiaaleja ja viestii iäkkäiden turvallisesta pyöräilystä. Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan viestitään ikääntyville eri yhteyksissä pyöräiliikenteen turvalaitteista sekä heille suunnatuista polkupyöristä.

Väylävirasto/ELY-keskukset: Jalkauttaa kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa (LVM 2018) ja valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (VN 2021d) ja liikenneturvallisuusstrategiaa (LVM 2022) valtion väyläverkolla. Maankäytön ja liikenteen yhteensovittaminen. Toteuttaa tieturvallisuusauditoiteja/tarkistuksia (suojaamattomat tienkäyttäjät mukana).

ELY-keskukset: Aktivoivat iäkkäiden kuntalaisten pyöräilyä suunnittelemalla iäkkäille turvallisia pyöräteitä.

Poliisi: Valvoo liikenneturvallisuutta, myös pyöräilyn turvallisuutta.

Pyöräiliitto: Edistää pyöräilyn olosuhteiden kehittämistä ja pyöräilyn nostamista tasavertaiseksi liikkumismuodoksi moottoriliikenteen rinnalle. Ylläpitää Pyörällä kaiken ikää -toimintaa, jossa vapaaehtoiset vievät ikäihmisiä ulkoilemaan riksapyörillä.

Kunnat: Aktivoivat iäkkäiden kuntalaisten pyöräilyä rakentamalla ja ylläpitämällä turvallisia pyöräteitä esim. valaistuksella. Kunnat ohjaavat iäkkäitä kuntalaisia osallistumaan Liikenneturvan järjestämiin koulutuksiin turvallisesta pyöräilystä.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

LVM/Traficom: Viestii ikääntyville eri yhteyksissä pyöräliikenteen turvalaitteista sekä heille suunnatuista polkupyöristä. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa (LVM 2018) (lähipalveluiden sijoittuminen tp 1.5) tavoitteena on, että julkisten palvelujen (esim. terveyspalveluiden) keskittämistä harkittaessa otetaan vakavasti huomioon keskittämisen vaikutukset palvelun saatavuuteen kävellessä tai pyöräillen.

Ympäristöministeriö: Lähiöohjelman 2020–2022 (YM 2021) kehittämisteemana on ikäystävällinen ja esteetön asuinalue. Ympäristöministeriö rahoittaa hankkeita, joissa kehitetään turvallista asuinympäristöä iäkkäille.

STM: Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi (STM 2020a) mukaan iäkkäiden henkilöiden tarpeet otetaan huomioon liikenneympäristöjen ml. jalankulun ja pyöräteiden sekä joukkoliikenteen ja liikkumista tukevien palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 63 mukaan kunnat mahdollistavat työ-, opiskelu- ja koulumatkat sekä lähipalveluiden käytön kävellessä, pyöräillen ja yhdistämällä niihin pidempiä matkaketjuja joukkoliikenteellä.

Tavoite 3. Iäkkäiden henkilöiden jalankulku on turvallista.

Toimenpide 50.

Varmistetaan iäkkäiden henkilöiden jalankulun turvallisuus erityisesti suojaiteilla.

Kunnat

Väylävirasto

ELY-keskukset

YM

Poliisi

Liikenneturva

LVM, STM

OTI

Järjestöt, kuten Tapaturmien ehkäisyverkosto

OTI:n onnettomuustietokannat ja raportit: mm. OTI:n vuosiraportti

Liikenneturvan tilastokoonti suojaiteilla tapahtuvien henkilövahinkojen kehityksestä

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat: Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 63 mukaan kunnat mahdollistavat työ, opiskelu- ja koulumatkat sekä lähipalveluiden käytön kävellessä, pyöräillen ja yhdistämällä niihin pidempiä matkaketjuja joukkoliikenteellä. Kunnat tekevät yhteistyötä ympäristöministeriön ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman (2020–2022) (YM 2020) kanssa esteettömän jalankulun varmistamiseksi. Kunnat kannustavat iäkkäitä henkilöitä antamaan palautetta kuntien omiin palautekanaviin tai Liikenteen asiakaspalveluun esim. liian lyhyestä vihreästä valosta tai tien liukkaudesta. Kunnat voivat parantaa suojateiden turvallisuutta rakentamalla korotettuja suojateita, kavennuksia ja muita rakenteellisia hidasteita tai liikennevalo-ohjattuja suojateita kohteesta riippuen. Suojateiden hyvästä valaistuksesta ja ylläpidosta huolehditaan.

Väylävirasto: Laatii ohjeita turvallisen jalankulun kehittämiseksi.

ELY-keskukset: Ohjaavat ja tukevat kuntia liikenneturvallisuustyössä, toteuttavat tieturvallisuusauditointeja ja -tarkistuksia (suojaamattomat tienkäyttäjät mukana).

Ympäristöministeriö ja kunnat: Lähiöohjelman 2020–2022 (YM 2021) kehittämisteemana on ikäystävällinen ja esteetön asuinalue. Ympäristöministeriö rahoittaa hankkeita, joissa kehitetään turvallista asuin ympäristöä iäkkäille. Kunnat huomioivat ikääntyneiden turvallisen liikkumisen asuinalueiden suunnittelussa ja kehittämisessä.

Poliisi: Valvoo liikenneturvallisuutta, myös jalankulun turvallisuutta.

Liikenneturva: Tuottaa materiaaleja, luennoi ja järjestää tapahtumia iäkkäiden jalankulun turvallisuudesta. Palvelee mediaa ja yhteistyökumppaneita turvallisuuskehityksen seurannassa.

LVM: Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa (LVM 2018) (lähipalveluiden sijoittuminen tp 1.5) tavoitteena on, että julkisten palvelujen (esim. terveystieteiden) keskittämistä harkittaessa otetaan vakavasti huomioon keskittämisen vaikutukset palvelun saatavuuteen kävellessä tai pyöräillen. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma sisältää toimenpiteitä joukkoliikenteen kehittämiseksi.

STM: Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi (STM 2020a) mukaan iäkkäiden henkilöiden tarpeet otetaan huomioon liikennenympäristöjen ml. jalankulun ja pyöräiteiden sekä joukkoliikenteen ja liikkumista tukevien palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 65 mukaan vahvistetaan ammattilaisten osaamista lisäämällä kävelyn, pyöräilyn ja muun liikunnan kehittämistietoa yhdyskunta- ja ympäristöjä liikennesuunnittelun sekä tekniikan ja rakennusalan perus- ja täydennyskoulutuksissa.

OTI: Edistää liikenneturvallisuutta koordinoimalla liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien toimintaa ja ylläpitämällä onnettomuustietokantoja.

Järjestöt, kuten

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Kampanjoissa pidetään esillä jalankulun turvallisuus.

Tavoite 4. Iäkkäiden henkilöiden tieliikenneturvallisuuden parantamiseksi tehdään poikkihallinnollista yhteistyötä.**Toimenpide 51.**

Poliisi ja pelastustoimi sekä muut toimijat tekevät tarvittaessa Huoli-ilmoituksen huomatessaan liikenteessä henkilön, jonka hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden epäilee liikenneturvallisuuden näkökulmasta heikentyneen.

Poliisi, pelastuslaitokset
Kunnat, tulevat hyvinvointialueet
THL
SM, STM

THL:n Vanhuspalvelujen tila -seurantatutkimuksen (kuntakyselyn) tulokset (Huoli-ilmoitukset: sisältö ja lukumäärä).

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Poliisi, pelastuslaitokset: Esimiehet ohjeistavat työntekijöitä tekemään huoli-ilmoituksen tarpeen vaatiessa.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Ottavat vastaan huoli-ilmoitukset.

THL: Aloittaa vuonna 2022 Huoli-ilmoitusselvityksen tekemisen, jossa kartoitetaan käytössä olevia huoli-ilmoituskäytäntöjä. Tavoitteena on kansallinen, yhtenäinen iäkkäisiin kohdistuva huoli-ilmoitusmalli. Kehittää sosiaalihuollon rekisteritiedonkeruuta. Huoli-ilmoitukset eli Kanta-palveluihin tallennettavat ilmoitukset sosiaalihuollon tarpeesta ovat suunnitelman mukaan osa rekisteriä vuodesta 2026 lähtien.

SM: Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025: Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi (SM 2019b) vaikuttavuustavoitteena on, että yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi lisääntyy. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta (VN 2021e) yhtenä painopisteenä on, että turvallisuusongelmia ennaltaehkäistään laajassa yhteistyössä ja että viranomaisten toiminnan painopistettä siirretään yhä voimakkaammin reaktiivisista palveluista ennalta ehkäisyyn ja varhaiseen tukeen.

STM: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikävykyäs Suomi (STM 2020b, toimenpiteet 2020–2023) mukaan turvallista kotona asumista tuetaan eri toimialojen yhteistyönä (mm. liikunta- ja liikennepalvelut). Ohjelman mukaan väestön ikääntymiseen liittyviä kysymyksiä ei ratkaista yhden hallituskauden aikana vaan sen hoitaminen vaatii pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista sitoutumista ja kehittämistä.

5 Hukkumiset ja vesiliikenneonnettomuudet

5.1 Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)

Yleistavoite

- Lasten ja nuorten hukkumiskuolemat ja veteen vajoamisten vuoksi aiheutuvat terveyden menetykset vähenevät 2020-luvun alkuvuosien tasosta.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Tehostetaan ja tuetaan vesiturvallisuuteen liittyvää valistusta ja kasvatusta sekä eri toimijoiden yhteistyötä eri toimintaympäristöissä.

Toimenpide 52.

Neuvolapalveluissa osana terveysneuvontaa, erityisesti laajoissa terveystarkastuksissa, keskustellaan vesiturvallisuudesta, pienten lasten valvonnan ja uimataidon merkityksestä hyödyntäen saatavilla olevaa materiaalia.

STM, THL

Järjestöt, esim. Suomen Uimaopetus- ja hengenpelastusliitto ry (SUH)

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Tapaturmien ehkäisyverkosto

Valtakunnallisten selvitysten perusteella arvioidaan vesiturvallisuuden sisältöjen esiin nostamista ja materiaalien käyttöä neuvolapalveluissa.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL: Turvallisuuden edistäminen ja tapaturmien ehkäisy on kirjattu valtakunnallisiin neuvolapalveluja ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa koskeviin ohjeistuksiin osana lapsille ja nuorille sekä heidän vanhemmilleen/huoltajilleen suunnattua terveysneuvontaa. Vuoden 2021 aikana laaditussa ja säännöllisesti päivittyvässä NEUKO-tietokannassa (Duodecim Terveysportti 2021) on sisältöjä em. palvelujen turvallisuuskasvatussisällöistä (ml. artikkelit tapaturmien ja väkivallan ehkäisystä).

Neuvolapalveluissa on laajasti käytössä Tapaturmien ehkäisyverkoston ja THL:n yhteistyössä tuottamat alle kouluikäisten lasten vanhemmille suunnatut turvallisuustarkistuslistat eri kieliversioineen, joissa on sisältöjä myös vesiturvallisuudesta ja hukkumisten ehkäisystä.

SUH: Verkkosivuilla olevat materiaalit (mm. uimaopetus, vauva- ja perheuinti, erityisuinti, Lapsesta veden ystävä (SUH 2022a) ja Pulahda uimaan (SUH 2022b) sekä Vesiturvallisuus (SUH 2022c) -verkkosivut) ovat eri ammattilaisten käytössä ja SUH tekee kehittämis- sekä koulutustyötä laajasti eri hankkeissa yhteistyössä verkostojen kanssa. SUH edistää yleistä uimaopetus- ja hengenpelastustyötä kansallisesti ja kehittää uimahallien, uimarantojen muiden uimapaikkojen turvallisuutta yhteistyössä muiden viranomaisten ja organisaatioiden kanssa (mm. pelastuslaitokset, Tukes, kuntien ympäristöterveydenhuolto ja opetuksen/koulutuksen järjestäjät).

Tapaturmien ehkäisyverkosto: Turvallisuutta vauvallesi/lapsellesi -tarkistuslistojen sisältöä ml. vesiturvallisuus (lapsen valvonta veden äärellä, uimataito, vesiastioiden/altaiden/paljujen tyhjennys tai peittäminen käytön jälkeen) on päivitetty yhteistyössä THL:n kanssa vuonna 2021.

OPH: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (OPH 2018) on kirjattu terveellisen, turvallisen ja liikunnallisen elämäntapojen arvostamisen tärkeys. Varhaiskasvatuksen yhteisössä tavoitteena on liikkua monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä välttää pitkäkestoista istumista. Turvallisuuden edistämiseen varhaiskasvatuksessa sisältyy myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Erillistä mainintaa uimataidosta tai vesiturvallisuudesta ei toistaiseksi ole kirjattuna perusteisiin.

Toimenpide 53.

Uimataito kansalaistaidoksi.

Selvitetään säännöllisesti esiopetuksessa ja perusopetuksessa (alakouluissa) annettavan uimaopetuksen määrä ja mahdolliset tukitoimet heikkouimataitoisille (esim. maahanmuuttaja-taustaiset lapset).

Tehdään tulosten perusteella paikallisesti kohdennettuja tarvittavia toimia uimaopetuksen lisäämiseksi.

OPH

Järjestöt ja liitot, esim. SUH ja Koululiikuntaliitto

STM, THL

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö Likes

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Valtakunnallisten kyselyjen perusteella tieto uimataito-opetusta antavien perusopetuksen ja muiden saatavilla olevien kouluasteiden kuten esikoulu ja toisen asteen oppilaitokset yksiköiden määrästä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OPH, SUH: Uusi valtakunnallinen uimataitotutkimus tehdään keväällä 2022 Jyväskylän yliopiston, SUH:n ja OPH:n yhteistyönä. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat kuudesluokkalaisten lisäksi ensimmäistä kertaa esikoululaiset vanhempineen. Koronapandemian pelätään heikentävän lasten uimataitoa. Pandemian takia osa lapsista ei ole kahteen vuoteen päässyt esim. koululaisuinnin puitteissa altaaseen. Myös uimakoulut ovat olleet pitkään tauolla. Koronapandemian vaikutuksia selvitettiin em. uimataitotutkimuksen lisäksi SUH:n toimesta kaikkiin kuntiin kohdistuneella kyselyllä syksyllä 2021.

SUH:n alakouluille suunnattu laaja-alainen Vesi- ja jääturvallisuus tutuksi -oppimiskokonaisuus (SUH 2022c) täydentää koulujen uimaopetusta ja tarjoaa oppilaille valmiuksia opetussuunnitelman mukaisten pelastautumis- ja pelastamistaitojen opetteluun (SUH 2021).

OPH: Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014a) ei ole erikseen kirjattu sisältöjä liittyen uimataitoon, -opetukseen tai vesiturvallisuuuteen. Hyvinvointi ja arjen taidot osuudessa on kirjattuna terveiden elämäntapoihin (ravitseminen, liikunta) ohjaus ja lasten kanssa liikkuminen monipuolisesti sekä sisällä että ulkona. Lapsen oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja lähiympäristöissä ja -liikenteessä liikkumisen turvallisuus otetaan huomioon.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet (OPH 2021a) on kirjattu turvallisuuden edistämiseen sisältyväksi tapaturmien suunnitelmallisen ehkäisyn ja seurannan sekä turvallisuuskasvatuksen. Kirjauksia uimataidosta tai vesiturvallisuuksikasvatuksesta ei ole erillisenä mainittu.

Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014b) liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2 sisältävät T5 kohdassa tavoitteen tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa hänen alkeisuimataitonsa. Vastaavasti tavoite T6 vuosiluokilla 3–6 pitää sisällään uimataidon opettamisen, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä. Liikunnan oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten ovat seuraavat: ”Oppilas on perusuimataitoinen (osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla)”.

Liikunnan opetuksessa vuosiluokilla 7–9 tavoitteena T6 on vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä. Liikunnan päättöarvioinnin kriteereissä tavoitekohdan 6 osalta on kirjattu arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.

Koulu liikuntaliitto: Koordinoi kansallista Vesisankarit-hanketta yhteistyössä Sukeltajaliiton, Suomen melonta- ja soutuliiton, Suomen Meripelastusseuran, SPR:n, Suomen Purjehdus ja Veneilyn, Suomen Uimaliiton ja SUH:n kanssa. Hankkeessa opetellaan vesillä toimimisen taitoja eri vuodenaikoina ja tarjotaan laajasti materiaalia uima- ja ensiaputaidosta ulottuen myös navigointitaitoihin. Vesillä liikkumisen taitoja voidaan niveltää toiminnallisesti osaksi eri oppiaineiden opetusta. Hankkeen tärkeimpänä tavoitteena on ehkäistä vesillä tapahtuvia onnettomuuksia ja tapaturmia. Hanke järjestää Vesisankarit-tapahtumia vuosittain eri puolilla Suomea.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK): Kehittää ja levittää koulutusmateriaalia, miten pelastaa vammaisia henkilöitä. SPEK on lisäksi perustanut asumisturvallisuus erityisryhmille -verkoston, jossa on osallistujina vammaisjärjestöjen edustajia. Mutual Trust (2016–2019): Oli vammaisjärjestöjen, pelastusviranomaisten ja liikennöitsijöiden välinen pelastusyhteistyöhanke, jonka materiaalit ovat edelleen verkossa vapaasti käytettävissä (Mutual Trust-hanke 2019).

Onnettomuustutkintakeskus OTKES: Tekee turvallisuustutkintaa vesiliikenneonnettomuuksista turvallisuustutkintalaissa säädetyistä onnettomuuksista ja vaaratilanteista sekä antaa turvallisuus suosituksia ja seuraa niiden toteutumista.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
<p>Toimenpide 54.</p> <p>Eri toimintaympäristöissä toteutetaan verkostoyhteistyössä vesiturvallisuusvalistusta uimataidon merkityksestä, päihneiden vaikutuksesta vedessä ja vesillä liikuttaessa ja pelastautumis- ja pelastamistaidoista.</p> <p>Kohderyhmät</p> <ul style="list-style-type: none"> • pienten lasten vanhemmat • nuoret <p>Otetaan huomioon erityisesti maahanmuuttajataustaiset ja vammaiset lapset, nuoret ja heidän vanhempansa.</p>	<p>OPH</p> <p>STM, THL</p> <p>Tukes</p> <p>Traficom</p> <p>Järjestöt, esim. SUH, Tapaturmien ehkäisyverkosto</p> <p>Rajavartiolaitos (RVL)</p> <p>Pelastuslaitokset</p> <p>Puolustusvoimat</p> <p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet</p>	<p>Erialaisten valtakunnallisten vesiturvallisuuskampanjoiden toteutuminen ja niiden kautta tavoitettujen henkilöiden määrät</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vauvauintiin osallistuvien erityislasten määrä • Maahanmuuttajataustaisille suunnatut materiaalit (esim. eri kieliversiot).

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OPH: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH 2014b) on useissa kohdin kirjauksia laaja-alaisissa osaamiskokonaisuuksissa ja eri oppiaineiden tavoitteissa vesiturvallisuus- ja uimataidosta, päihneiden vaikutuksista ja pelastautumis- ja pelastamistaidoista.

STM, THL, LVM: Päihde- ja riippuvuusstrategiassa (Kotovirta ym. 2021) ja Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa (Markkula ym. 2021) sekä liikenneturvallisuusstrategiassa (LVM 2022) tuodaan esiin ehkäisevän päihdetyön tärkeys tapaturmien sekä onnettomuuksien ehkäisyssä eri toimintaympäristöissä.

SUH: Koordinoi ja tuottaa materiaalia yhteistyössä muun muassa Suomen Meripelastusseuran, Rajavartiolaitoksen, Suomen Ladun, Suomen Retkiluistelijoiden, poliisin, eri pelastuslaitosten ja Traficomien kanssa. Vuosittain em. tahot järjestävät valtakunnallisia vesi- ja jääturvallisuuskampanjoita (mm. Viisaasti vesillä (SUH ym. 2022), Pelastusliivipäivä). Jatkuvaa valistustyötä tarvitaan, jotta vesiturvallisuustaitoja ja turvallisia toimintamalleja saadaan juurrutettua tehokkaasti. Monikielisten perheiden saavuttamiseksi materiaalia tuotetaan eri kielillä (esim. Uimataito kuuluu kaikille (SUH 2020)). Vammaisten lasten perheiden vesi- ja jääturvallisuustietojen ja taitojen edistämiseksi SUH tekee tiivistä yhteistyötä eri vammaisjärjestöjen kanssa.

Rajavartiolaitos: Tekee valistustyötä merialueiden vesiturvallisuuden parantamiseksi ja valvomiseksi laajasti eri teemojen kautta. Rajavartiolaitoksen edustajat käyvät myös mm. kouluissa ja venekerhoissa puhumassa veneilyturvallisuudesta (kouluvierailut ja venekerhojen tilaisuudet).

Traficom: Verkkosivukokonaisuus veneilyturvallisuudesta, joka sisältää tietoa varusteista kuten pelastusliivit, vesiturvallisuuksäänöistä ja vesistökartoista, päihitteettömyydestä ja yhteydenpidosta vesillä (esim. radioluvat) (Traficom 2021c).

Puolustusvoimat: Varusmiespalvelustaan suorittavien uimataitoa testataan palveluksen ensimmäisten viikkojen aikana 200 metrin uimataitotestillä. Näissä testeissä testattavia ominaisuuksia ja liikkeitä kannustetaan harjoittelemaan jo ennen palvelukseen astumista. Erikoisjoukkoihin kuten laskuvarjojääkärit, lentäjät yhtenä pääsyehtona on pohjoismaisen uimataitomääritelmän mukainen uimataito 200m. (Puolustusvoimat 2019.)

SPEK, pelastuslaitokset, Palosuojelurahasto (PSR): Järjestävät yhteistyössä oppilaitosten kanssa vuosittain NouHätä! -kampanjan, joka on yläluokkien valtakunnallinen pelastustaitokampanja. Kampanja lisää nuorten valmiuksia ennakoida ja estää vaaratilanteita sekä antaa taitoja toimia onnettomuustilanteissa oikein. Yhteistyössä vesiturvallisuustoimijoiden ja THL:n asiantuntijoiden kanssa selvitetään vuonna 2022 mahdollisuutta nostaa kampanjassa jatkossa lyhyesti (esim. materiaalipakettiin lisättävä yksi dia) esiin myös vesi- ja jääturvallisuutta.

Kunnat: Järjestävät lapsille kunnan omana toimintana (liikunta- ja vapaa-ajantoimi) tai yhteistyössä eri palveluntarjoajien kanssa uimakouluja. Oppilaitoksissa paikallisiin opetussuunnitelman ja tutkintojen perusteisiin ja oppiaineiden sisältöihin kuuluu vesiturvallisuuksiedot ja taidot ml. päihitteiden vaikutukset.

Tulevat hyvinvointialueet: Neuvolapalveluissa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa vesiturvallisuus ja päihitteiden riskikäytön seuraukset sisältyvät työhön osana terveysneuvontaa (ks. kansalliset suosituksiset NEUKO-tietokanta, Duodecim Terveysportti 2021).

Toimenpide 55.

Uimarantojen, uimahallien ja kylpylöiden sekä satama-alueiden ylläpitäjille tarjotaan koulutusta palvelujen tuottajan vastuusta sekä rantojen riskiarvioinnista huomioiden eri ikäryhmien erityistarpeet.

Tukes

Järjestöt, esim. SUH

Koulutusten toteutuminen ja osallistujien määrä vuosittain

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Tukes: Riskinarviointi on palveluntarjoajien lakisääteinen velvollisuus. Vaarojentunnistamiseen Tukes on laatinut työvälineitä kuten tarkastuslistoja ja analyysilomakkeita. Koulutusta tarvitaan jatkuvasti. Ks. lisätietoa Tukes 2022.

SUH: Edistää uimahallien ja kylpylöiden turvallisuutta kouluttamalla ja tarjoamalla materiaalia toimijoille esim. verkkosivujen kautta (ks. lisätietoa SUH 2022d). Uimarantojen turvallisuudesta SUH on laatinut tukimateriaalia ja koostetta ohjeistuksista ml. koronaepidemian asettamat vaatimukset (SUH 2022e). Uimahallissa toimisesta ja turvallisuusasioista on laadittu väestölle suunnattu opas eri kieliversioineen (SUH 2019).

5.2 Työikäiset (25–64-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Työikäisten hukkumistapaturmat ja vesiliikenneonnettomuudet vähenevät.
- Vesillä, veden äärellä ja jäällä liikkuvien työikäisten turvallisuusosaaminen paranee.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Tehostetaan hukkumisten ehkäisyn kansallista koordinoitua ja strategiatyötä.

Toimenpide 56.

Valmistellaan vesiturvallisuustyötä tekevien viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä kansalliset määrälliset tavoitteet hukkumiskuolemien vähentämiseksi.

STM, THL, OPH, SM, LVM

Traficom

Tukes

Poliisi

Rajavartiolaitos

Väylä

Järjestöt, esim. SUH

Kunnat

Kansalliset tavoitteet/strategia on laadittu ja niiden toteutumista seurataan vuoteen 2030 mennessä.

Eri ikäryhmien hukkuneiden ja veteen vajoamisten vuoksi sairaalahoitoa vaatineiden potilaiden määrää vuosittain saatavilla olevien tilastotietojen valossa.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Toimeenpano tarkentuu. Selvitellään mahdollisia tapoja toteuttaa toimenpide.

Tavoite 2. Kuntien ja maakuntien työ vesiliikenteen ja vesiliikkumisen alueiden turvallisuudessa on systemaattista ja yhteistyö järjestöjen kanssa kehittyy edelleen.

Toimenpide 57.

Kunnat edistävät suunnittelutyössään vesiliikenteen ja vesiliikkumisen alueiden turvallisuutta ja seuraavat sen kehittymistä.

Kunnat
Pelastustoimi
ELYt
Traficom
Järjestöt ja vesiturheiluseurat

Selvitys kuntien vesiliikenteen turvallisuuden suunnittelusta ja seurannasta on tehty vuoteen 2030 mennessä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat: Huomioivat turvallisuussuunnitelmissaan myös vesillä ja veden äärellä liikkumisen (ml. omistamiensa pienvenesatamien tai kaupunkialueella sijaitsevien jokien, kanaalien tai vastaavien) turvallisuuden. Huolehtivat rantaturvallisuudesta kuluttajaturvallisuuslain velvoitteiden mukaisesti.

Pelastuslaitokset: Kouluttavat ja neuvovat turvalliseen vesillä liikkumiseen. Tekevät yhteistyötä kuntien ja maakuntien kanssa vesiliikenteen ja vesiliikkumisen turvallisuussuunnittelutyössä.

ELY-keskukset: Ohjaavat ja jalkauttavat valtakunnan tason linjauksia alueelliseen liikenneturvallisuustyöhön, jossa voidaan huomioida myös vesiliikenne.

Traficom: Edistää vesiliikenteen turvallisuutta viestinnällä, esim. viestimällä veneilyturvallisuusasioista veneilykauden aikana. Asettaa vesiliikennettä koskevat kiello- ja rajoitusalueet.

Järjestöt, kuten:

- **SUH:** Tekee yhteistyötä kuntien kanssa vesiturvallisuuden edistämisessä sekä kouluttaa ja neuvoo mm. rantojen turvallisuusasioissa.

Toimenpide 58.

Edistetään työikäisten tietoisuutta kesäkuussa 2020 voimaan tulleesta vesiliikennelaista. Tuetaan turvallisen käyttäytymismallien omaksumista.

Traficom, järjestöt ja vesiturheiluseurat
Rajavartiolaitos

Ohjelmakautena tehdyt selvitykset ja väestökyselyt vesiliikennelain muutoksiin liittyen.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Traficom: Ylläpitää verkkosivua uudesta vesiliikennelaista (Traficom 2021d).

Järjestöt, kuten

- **SUH:** Viestii kansalaisille mm. Viisaasti vesillä –kampanjan (SUH ym. 2022) kanavien kautta.

Vesiturheiluseurat: Viestivät ja kouluttavat jäseniään uuden vesiliikennelain merkityksestä vesillä liikkumiseen eri välineillä.

Rajavartiolaitos: Viestii omien kanaviensa kautta vesiliikennelaista ja vesiturvallisuudesta.

Tavoite 3. Tuetaan vesiliikenteen päihitteettömyyttä ja asianmukaiseen hoitoon hakeutumista. Työikäisten päihtyneenä tapahtuvat hukkumiset ja vesiliikenneonnettomuudet saadaan kääntymään laskuun.

Toimenpide 59.

Tehostetaan eri tahojen vesiliikenteen raittiuskampanjoiden viestinnän ja valvonnan koordinointia.

Poliisi

Järjestöt ja seurat

Paikalliset yrittäjät

Veneilyverkosto

Rajavartiolaitos

Poliisin vesiliikenteen valvonnan ja seurannan tulokset päihtyneiden määrästä vesiliikenteessä.

Viisaasti Vesillä -kampanjan ja muiden vesiturvallisuus-kampanjoiden toteutuminen ja tuotetun erityyppisen materiaalien määrät ml. tilaisuuksiin osallistuneiden ja verkkosivuilta ladattujen aineistojen määrät.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Poliisi: Valvoo vesiliikennettä sisävesillä ja merialueilla satamien tuntumassa. Osallistuu pelastus- ja ensiaputehtäviin vesillä.

Rajavartiolaitos: Valvoo merialueiden vesiliikennettä.

Järjestöt, kuten:

- **SUH:** Tuottaa materiaaleja ja järjestää vesiturvallisuuskampanjoita vuosittain.

Seurat: Viestivät jäsenilleen vesiliikenteen päihitteettömyydestä.

Traficom/Veneilyverkosto: Liikenneturvallisuusstrategiassa (LVM 2022) ehdotetaan, että vesiliikenteen turvallisuusyhteyteen liittyvää yhteistyötä tehostetaan muodostamalla Veneilyverkoston yhteyteen alatyöryhmä, jonka tehtävänä on vesiliikenteen turvallisuuskampanjoinnin koordinointi ja ohjaaminen. Turvallisuuskampanjoiden suuntaamista tarkastellaan alatyöryhmässä vuosittain.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 4. Työikäisten turvallinen käyttäytyminen ja pelastuspukineiden käyttö vesillä lisääntyy.

Toimenpide 60.

Edistetään viestintää turvallisesta vesillä liikkumisesta eri kanavissa ja ympäristöissä viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä

Traficom

Rajavartiolaitos, poliisi, pelastuslaitokset

Järjestöt

THL

LVM

Viisaasti Vesillä -kampanjan ja muiden vesiturvallisuuskampanjoiden materiaalien ja oppaiden tavoitavuus ja latausmäärät.

Selvitys ohjelmakaudella pelastusliivien käytöstä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Traficom/Veneilyverkosto: Liikenneturvallisuusstrategiassa (LVM 2022) ehdotetaan vesiliikenteen turvallisuustyön yhteistyön tehostamista muodostamalla Veneilyverkoston yhteyteen alatyöryhmän, jonka tehtävänä on vesiliikenteen turvallisuuskampanjoinnin koordinointi ja ohjaaminen. Liikenneturvallisuusstrategiassa on myös kirjaus, että vesiliikenteen turvallisuuskampanjointia suunnataan vesiliikenneonnettomuus- ja hukkumistilastojen perusteella niille alueille, joilla onnettomuuksia tapahtuu. Vesiliikenteen turvallisuuskampanjointia kohdistetaan mm. iäkkäille veneilijöille ja satunnaisesti pienveneillä liikkuville

Traficom: Edistää vesiliikenteen turvallisuutta viestinnällä, esim. viestimällä veneilyturvallisuusasioista veneilykauden aikana. Ylläpitää veneilyaiheisia verkkosivuja (Traficom 2021c), joissa on ajantasaista tietoa sekä veneiden teknisestä turvallisuudesta että veneilyn käytännön turvallisuudesta. Veneilyn turvallisuusviestintää toteutetaan sekä lehdistö- että verkkotiedotteiden kautta, että sosiaalisen median kanavien kautta. Koordinoi veneilyverkostoa.

Traficom & SUH: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan turvavarusteiden käyttöä edistetään vesiliikenteessä turvallisuusviestinnän keinoin. Kelluntapukineiden, kuten pelastusliivien käyttämistä edistetään jatkamalla Liikenne- ja viestintäviraston Näytä vesimerkkiä -kampanjaa. Edistetään naskaleiden käyttöä jatkamalla Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton jääturvallisuutta koskevaa viestintäkampanjaa Järki jäällä.

Rajavartiolaitos: Tekee valistustyötä merialueiden vesiturvallisuuden parantamiseksi ja valvomiseksi laajasti eri teemojen kautta. Rajavartiolaitoksen edustajat käyvät myös mm. kouluissa ja venekerhoissa puhumassa veneilyturvallisuudesta. Valvoo merialueiden vesiliikennettä.

Poliisi: Valvoo vesiliikennettä sisävesillä ja merialueilla satamien tuntumassa. Osallistuu pelastus- ja ensiaputehtäviin vesillä.

Pelastuslaitokset: Osallistuvat pelastus- ja ensiaputehtäviin.

THL: Ohjeistaa ammatillaisia opastamaan turvalliseen vesillä liikkumiseen.

LVM: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan tehdään esiselvitys pelastusliivien käytön edistämisestä lainsäädännössä.

Järjestöt, kuten

- **SUH:** Tuottaa materiaalia työikäisille vanhemmille vesiturvallisuudesta mm. neuvolapalveluiden ja eri viestintäkanavien kautta. Vastaa Viisaasti Vesillä -kampanjasta (SUH ym. 2022), jossa keskeisiä teemoja ovat vesi- ja jääturvallisuus, ml. pelastusliivien ja muiden pelastusvälineiden käyttö, veneiden varustus, alkoholin käytön välttäminen vesillä, olosuhteiden huomioiminen, vesillä ja jäällä liikkujien turvallisuusasetteet.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsivalmennuksissa ja Turvakoutsien pitämässä infoissa pidetään esillä turvallinen veneily.

Tavoite 5. Tietoisuus toimintakyvyn roolista vesiturvallisuudessa kasvaa.**Toimenpide 61.**

Lisätään työikäisten tietoisuutta toimintakyvyn merkityksestä ja opastetaan, miten voidaan arvioida ja kehittää toimintakyvyn vaikuttavia tekijöitä, kuten fyysinen kunto, vire, yleinen terveydentila (ml. lääkeaineiden ja päihteiden vaikutus).

THL, Traficom
Tulevat hyvinvointialueet
Työterveyshuolto
Järjestöt ja vesiturheiluseurat

Traficomin Vesiliikenneonnettomuus-tilaston onnettomuuksien syyt.
Hukkumisista ja veteen vajoamisesta johtuvien kuolemien tilastoseurannan tulokset.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL: Tuottaa koulutusmateriaalia sote-ammattilaisille toimintakyvyn merkityksestä vesillä.

Traficom/Veneilyverkosto: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan Veneilyverkoston alaisuuteen perustetaan alatyöryhmä, joka suunnittelee ja kehittää koulutusorganisaatioiden toimintaa sekä koulutusten sisältöjä. Koulutusten sisältöjen suunnittelussa huomioidaan myös sähköiset oppimisympäristöt ja verkkokurssit sekä niiden kehittäminen.

Tulevat hyvinvointialueet: Opastavat työikäisiä asiakkaita arvioimaan omaa toimintakykyä myös vesillä.

Työterveyshuolto: Opastavat asiakkaita arvioimaan omaa toimintakykyä myös vesillä.

SUH: Kouluttaa ammattilaisia erityisuimaopettajiksi ja uintiavustajiksi sekä erityisuuntia fysioterapian ja kuntoutuksen ammattilaisille.

UKK-instituutti: Edistää vesiliikuntaa työikäisten parissa.

Järjestöt ja vesiturheiluseurat: Järjestävät turvallisuuskoulutuksia jäsenilleen, huomioiden myös toimintakyvyn liittyvät teemat.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 6. Hukkumisten ja vesiliikenneonnettomuuksien ehkäisytyö on monialaista, ajantasaista ja näyttöön perustuvaa.**Toimenpide 62.**

Vesiliikennettä valvovat viranomaiset seuraavat tilannetta vesiliikenteen uusien ilmiöiden osalta (esim. vesiskootterit, SUP -lautat, muut).

Traficom, Tukes
Poliisi
Rajavartiolaitos
OTKES

Traficomin rekisterissä olevien vesikulkuneuvojen tilastot maakunnittain ja kunnittain.
Traficomin Vesiliikenneonnettomuus-tilastot

Seuranta vuosina 2021–2025

Traficom: Tuottaa tietoa vesikulkuneuvoista ja pitää yllä vesiliikenneonnettomuustilastoa, jossa tilastoidaan mm. vesiliikenneonnettomuudet, vesiliikenneonnettomuuksissa kuolleet, huviveneonnettomuudet ja alkoholin osuus onnettomuuksissa.

LVM & Traficom: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan vesiliikenteeseen liittyvässä lainsäädäntö- ja turvallisuustyössä otetaan huomioon trendi, nopeampia veneitä on hitaamman liikenteen joukossa yhä enemmän. Asiaa seurataan aktiivisesti.

Tukes: Valvoo tuoteturvallisuutta.

Poliisi: Valvoo vesiliikennettä sisävesillä ja merialueilla satamien läheisyydessä.

Rajavartiolaitos: Valvoo merialueiden vesiliikennettä.

OTKES: Tekee turvallisuustutkintaa vesiliikenneonnettomuuksista turvallisuustutkintalaissa säädetyistä onnettomuuksista ja vaaratilanteista sekä antaa turvallisuussuosituksia ja seuraa niiden toteutumista.

Toimenpide 63.

Hukkumiskuolemien seuranta ja tilastointia kehitetään, jotta ajantasaista ja luotettavaa tietoa on saatavilla viranomaisten ja järjestöjen ehkäisevän työn toimenpiteiden ja resurssien kohdentamiseksi.

THL, Traficom
Tilastokeskus
Järjestöt, esim. SUH

Traficomin Vesiliikenneonnettomuus-tilastot.
Hukumisista ja veteen vajoamisesta johtuvien kuolemien tilastoseurannan tulokset vuosittain

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Traficom: Pitää yllä vesiliikenneonnettomuustilastoa, jossa tilastoidaan mm. vesiliikenneonnettomuudet, vesiliikenneonnettomuuksissa kuolleet, huviveneonnettomuudet ja alkoholin osuus onnettomuuksissa.

Traficom & Tilastokeskus: Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan vesiliikenteen onnettomuustilastointia kehitetään siten, että tilastoista ilmenee pelastusliivin/kelluntapukineen käyttäminen.

THL: Kehittää omia tietorekistereitään osana Valtava-hanketta. Kehittää pelastustoimen tietojen yhdistymistä Hilmo-tietoihin.

SUH: Julkaisee lehdistöseurantaan perustuvaa tilastoa hukkuneista.

Rajavartiolaitos: Tuottaa tilastoja omista meripelastussuoritteistaan. Rajavartiolaitos ei kuitenkaan tilastoi hukkumiskuolemia, vaan viranomaisyhteistyön vuoksi osa hukkumisista päätyy poliisin ja Hoitoilmoitusrekisterin tietoihin.

Toimenpide 64.

Etsitään synergioita tahattomien ja tahallisten hukkumisten ja vesiliikenneonnettomuuksien sekä muiden tapaturmien ehkäisevässä työssä.

STM, THL

Järjestöt, esim. SUH

Selvitys tahattomien ja tahallisten hukkumisten ja vesiliikenneonnettomuuksien ehkäisyn synergian mahdollisuuksista on tehty vuoteen 2030 mennessä.

Itsemurhien tekotavan tilastojen seurantatulokset sukupuolittain.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 (Vorma ym. 2020).

THL: Tekee selvityksen tahallisten ja tahattomien vesiliikenneonnettomuuksien ehkäisyn synergioista. Seuraa ja kehittää itsemurhien tekotapojen tilastointia omissa rekistereissään. Toimeenpanee Itsemurhien ehkäisyohjelmaa, jonka mukaan THL käynnistää kansallisen itsemurharekisterin itsemurhien ehkäisyn laadun seuraamiseksi ja arvioimiseksi sekä itsemurhatutkimuksen mahdollistamiseksi.

Järjestöt: Järjestöt tukevat mielenterveysstrategian ja itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoa mm. tiedottamalla kanavissaan apua tarjoavien tahojen palveluista.

5.3 Iäkkäät (yli 65-vuotiaat)

Yleistavoite

- Iäkkäiden henkilöiden hukkumistapaturmat ja vesiliikenneonnettomuudet vähenevät.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Vahvistetaan iäkkäiden henkilöiden uimataitoa ja turvallisen vesillä liikkumisen taitoja.		
Toimenpide 65. Iäkkäille henkilöille järjestetään neuvontaa, ohjausta ja koulutusta hyvään uimataitoon sekä turvalliseen vesillä liikkumiseen. Hukkumisten ehkäisemiseksi nostetaan esille yksilöllisten ikääntymismuutosten, sairauksien, lääkityksen ja päihteiden käytön merkitykset hukkumistapaturmille.	Kunnat, tulevat hyvinvointialueet Tukes Pelastuslaitokset Poliisi Rajavartiolaitos Järjestöt THL STM	Tapaturmien ehkäisyverkoston Turvakoutsivalmennuksiin sekä Turvakoutsien pitämiin infotilaisuuksiin osallistuneiden määrät vuosittain, Arjen turvatunti -verkkokoulun suorittaneiden määrä SUH:n järjestämät valmennukset ja koulutukset vuosittain Viisaasti Vesillä -vesiturvallisuuskampanjan sisältöjen näkyvyys ja jaettujen materiaalien määrä vuosittain Ikäinstituutin Virtaa ja voimaa vedestä -koulutusten ja niihin osallistuneiden määrä sekä Virtaa vedestä -vesijumppamateriaalin levinneisyys

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Aktivoivat iäkkäitä kuntalaisia osallistumaan senioriliikuntaan (kuten vesijumppa) sekä järjestöjen järjestämiin vesiliikuntaa edistäviin koulutuksiin sekä hyödyntämään kehitettyjä työvälineitä.

Tukes: Varmistaa, että uimahallien, kylpylöiden ja uimarantojen turvallisuutta edistetään myös iäkkäiden näkökulmasta.

Pelastuslaitokset: Kouluttavat, neuvovat ja ohjaavat iäkkäitä turvalliseen vesillä liikkumiseen.

Poliisi: Osallistuu pelastus- ja ensiaputehtäviin vesillä.

Rajavartiolaitos: Johtaa ja suorittaa meripelastustehtäviä sekä osallistuu valistustoimintaan merialueiden osalta.

Järjestöt, kuten

- **SUH:** Trimmikoulutuksen allaskoulutuksen kertauskurssilla iäkkäiden tarpeet otetaan huomioon. Järjestää vuosittain vesiturvallisuuskampanjoita (kuten Viisaasti vesillä, Pelastusliivipäivä) ja tuottaa materiaaleja. Suunnitteilla iäkkäille suunnatun vesiturvallisuuskoulutuspilotin käynnistäminen vuoden 2022 aikana.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsivalmennuksessa sekä Turvakoutsien pitämässä infoissa pidetään esillä hukkuvan tunnistaminen, turvallinen pelastaminen vedestä, uimataito sekä turvallinen vesillä liikkuminen.

Ikäinstituutti: Kouluttaa liikunnan ja kuntoutuksen ammattilaisia iäkkäiden vesiliikunnan toteuttamiseen sekä jalkauttaa Virtaa vedestä -vesijumppamateriaaleja (Ikäinstituutti 2022b).

THL: Tuottaa yhdessä järjestöjen kanssa materiaaleja hukkumisten ehkäisemiseksi.

STM: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi (STM 2020b) keskeisenä vaikuttavuustavoitteena on suunnata ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä parantavia toimia iäkkäälle väestölle.

Tavoite 2. Iäkkäiden veneilijöiden turvallisuustaitoja vahvistetaan ja he käyttävät pelastusliivejä.

Toimenpide 66.

Iäkkäille henkilöille annetaan neuvontaa ja ohjausta turvalliseen veneilyyn ml. erityisesti pelastusliivien käyttöä.

Traficom

Poliisi

Rajavartiolaitos

Järjestöt

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

THL

LVM

Vesiliikenneonnettomuuksien vuositilastojen tiedot (Traficom, Tilastokeskus)

SPR:n koordinoiman Tapaturmien ehkäisyverkoston Turvakoutsi-valmennuksiin sekä Turvakoutsien pitämiin infotilaisuuksiin osallistuneiden määrät

SUH:n ja Viisaasti Vesillä -kampanjan iäkkäille suunnattujen materiaalien ja sisältöjen tavoitavuus (lataukset, jaetun materiaalin määrä) sekä koulutuksiin osallistuneiden määrä

Suomen Purjehdus ja Veneilyn ry:n (SPV) iäkkäille suunnattuun koulutukseen osallistuneiden määrä

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Traficom: Tuottaa vesiliikenneonnettomuustilastoja ja ohjeistaa iäkkäitä henkilöitä turvalliseen veneilyyn mm. ylläpitämällä verkkosivuja vesiliikennelaista (Traficom 2021d). Iäkkäiden turvallinen veneily nostetaan esille Veneilyverkostossa. Liikenneturvallisuusstrategian (LVM 2022) mukaan vesiliikenteen turvallisuuskampanjointia suunnataan vesiliikenneonnettomuus- ja hukkumistilastojen perusteella niille alueille, joilla onnettomuuksia tapahtuu. Vesiliikenteen turvallisuuskampanjointia kohdistetaan mm. iäkkäille veneilijöille ja satunnaisesti pienveneillä liikkuville. Vesiliikenteen onnettomuustilastointia kehitetään siten, että tilastoista ilmenee pelastusliivin/kelluntapukineen käyttäminen.

Poliisi: Valvoo vesiliikennettä sisävesillä, osallistuu pelastustehtäviin sekä tuottaa ohjeita turvalliseen veneilyyn.

Rajavartiolaitos: Valvoo vesiliikennettä merialueilla, johtaa ja suorittaa meripelastustehtäviä sekä tuottaa ohjeita turvalliseen veneilyyn.

Järjestöt, kuten

- **SUH:** Kohdentaa kampanjointia iäkkäiden pelastusliivien käyttöön osana Viisaasti Vesillä -kampanjaa (SUH ym. 2022). Iäkkäille suunnatuissa koulutuksissa painotetaan pelastusliivien käyttöä.
- **Suomen Purjehdus ja Veneily ry:** Kouluttaa iäkkäitä veneilyturvallisuuteen.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsivalmennuksissa ja Turvakoutsien iäkkäille pitämässä infoissa pidetään esillä turvallinen veneily ml. pelastusliivien käyttö.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat iäkkäitä osallistumaan järjestöjen turvallista veneilyä koskevaan ohjaukseen ja neuvontaan (mm. päihitteettömyys) sekä käyttämään pelastusliivejä.

THL: Tuottaa yhdessä järjestöjen kanssa materiaaleja vesiliikenneonnettomuuksien ehkäisemiseksi.

Tavoite 3. Iäkkäiden henkilöiden jäällä liikkuminen on turvallista. Turvavarusteiden (kuten kelluntaliivien ja -haalareiden sekä naskaleiden) käyttö lisääntyy.

Toimenpide 67.

Iäkkäille henkilöille annetaan neuvontaa ja ohjausta turvalliseen jäällä liikkumiseen ja ensiapuun.

Rajavartiolaitos
Pelastuslaitokset
Järjestöt
Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Rajavartiolaitoksen verkkosivun latausmäärä
SUH:n Järki jäällä -oppaan menekki ikääntyville suunnatuissa tapahtumissa ja ikääntyneille suunnatun markkinoinnin tavoitavuus.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Rajavartiolaitos: Johtaa ja suorittaa meripelastustehtäviä sekä osallistuu ensihoidon tehtäviin merialueilla ja ohjeistaa turvalliseen jäällä liikkumiseen muun muassa verkkosivuillaan.

Pelastuslaitokset: Osallistuvat pelastus- ja ensiaputehtäviin jäällä.

Järjestöt, kuten

- **SUH:** Neuvoo iäkkäitä turvalliseen jäällä liikkumiseen osana Järki jäällä -kampanjaa.
- **SPR:** Järjestää ensiapukurseja ikäihmisille ja omaishoitajille (Ensiapu- ja turvallisuustaitoja). Kurssi sisältää ensiavun lisäksi kodin turvallisuuden liittyvää tietoa. Kurseja pitävät organisaation osastotasolla vapaaehtoiset kouluttajat.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Ohjaavat iäkkäitä osallistumaan järjestöjen järjestämään ohjaukseen ja neuvontaan sekä hyödyntämään kehitettyjä työvälineitä turvallisesta jäällä liikkumisesta.

Tavoite 4. Iäkkäiden henkilöiden hukkumisten ehkäisystä saadaan uutta tietoa.**Toimenpide 68.**

Iäkkäiden henkilöiden hukkumisten ehkäisystä saadaan uutta tietoa.

Traficom

SUH

OTKES

Vuoteen 2030 mennessä on tehty tutkimus iäkkäiden hukkumisista.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Traficom: Ylläpitää vesiliikenneonnettomuustilastoa sekä verkkosivuja turvallisesta veneilystä (Traficom 2021c).

SUH: Tekee tutkimuksen iäkkäiden hukkumisista.

OTKES: Tekee turvallisuustutkintaa vesiliikenneonnettomuuksista turvallisuustutkintalaissa säädetyistä onnettomuuksista ja vaaratilanteista sekä antaa turvallisuussuosituksia ja seuraa niiden toteutumista.

6 Paloturvallisuus

6.1 Lapset ja nuoret (0–24-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Yksikään lapsi tai nuori ei kuole eikä vammaudu vakavasti tulipaloissa tai tulentekovälineiden käsittelystä johtuvissa tapaturmissa.
- Lapsilla ja nuorilla on riittävät paloturvallisuustiedot ja -taidot sekä kyky pelastautua ja pelastaa palotilanteessa.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Paloturvallisuus otetaan huomioon kaikissa lasten ja nuorten toimintaympäristöissä, toiminnassa ja yhteistyössä.

Toimenpide 69.

Edistetään ja kehitetään lasten ja nuorten (erityisesti perusasteen oppilaat) paloturvallisuusosaamista säännöllisesti toistuvalla koulutuksella eri toimintaympäristöissä.

Hyödynnetään olemassa olevia ja kehitetään uusia oppimateriaaleja ja aineistoja.

Pelastustoimi, pelastuslaitokset, palokuntien nuorisotoiminta ja turvallisuusviestintä

Kunnat, varhaiskasvatus ja opetustoimi, oppilaitokset, opettajien ja ohjaajien oman turvallisuusosaamisen kautta / erilliset turvallisuuskouluttajat, harrastustoiminta, nuorisotoimi

SM, THL, OPH

Pelastusopisto

PRONTO-tiedot, Pelastusopisto, Pelastustoimen taskutilasto, turvallisuusviestintätilaisuuksien määrä ja osallistujamäärä kohderyhmittäin, osallistujamäärien kehitys

NouHätä! osallistujamääräkehitys ja vaikuttavuuden arviointi erillistutkimuksella, Pelastusopisto

TEAvisari, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden vertailu, paloturvallisuus

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Turun yliopisto (UTU), opettajakoulutus ja täydennyskoulutus

Järjestöt, esim. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry (SPEK)

Harrastusjärjestöt, esim. partio

AVI

Tapahtumien ja koulutukseen osallistuneiden määrät, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi, erillistutkimukset, opinnäytetyöt: UTU opettajankoulutus, Pelastusopisto

AVI:n kouluturvallisuuskoulutukset, määrä ja osallistujamäärä

Turvallisuuspelien pelaajamäärät

Päivä paloasemalla-tapahtumaan osallistuneiden määrien seuranta

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietokanta PRONTOn tiedot (vuositilasto, saatavilla tiedot lapsille ja nuorille suunnatusta turvallisuusviestinnästä sekä lasten ja nuorten palokuolemista, Pelastusopisto)

Oppilaitoksen terveellisuuden, turvallisuuden ja koulu yhteisön lakissääteisten tarkastusten toteutuminen. THL: TEAviisarin tulokset perusopetuksessa ja toisella asteella, tiedonkeruu joka toinen vuosi.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Pelastuslaitokset ja kunnat: Pelastustoimen ja sivistystoimen / koulutoimen / varhaiskasvatuksen yhteistyössä kehitetään ja järjestetään teemapäiviä (esimerkiksi esikoulu, 2., 6. ja 8. luokka tai esikoulu, 4. ja 8. luokka + toisen asteen opintojen alussa), turvallisuuskävelyt, poistumis- ja sisälle suojautumisen harjoitukset. Systemaattinen yhteistyö, aineistojen ja menetelmien tuottaminen. Esimerkkinä perusopetuksen 8-luokkalaisille suunnatun NouHätä!-toimintaan (Pelastuslaitokset ym. 2022) osallistuneiden oppilaitosten määrä (SPEK, toteutuu vuosittain). Pelastuslaitokset tekevät päiväkoteihin ja kouluihin palotarkastuksia, jotka tulisi toteuttaa yhteistyössä, arvioivassa ja positiivisessa ilmapiirissä, toimivan yhteistyön rakentamiseksi ja pelkojen ehkäisemiseksi. Oppilaitokset ja pelastuslaitokset tekevät yhteistyötä, jolloin kiinnostus paloturvallisuutta kohtaan kasvaa. Pelastuslaitoksilla on oppilaitosyhteistyöhön useita toimintamalleja ja materiaaleja, esimerkiksi Tulikettu -turvallisuuskoulutus (Pirkanmaa, 2., 6. ja 8. luokkalaisille), Tulipysäkki -interventiot (Somerkoski 2009) nuorten luvattomaan tulen käsittelyyn liittyvät seurauskeskustelut pelastustoimen johdolla.

Pelastusopisto: Tekee tutkimuksen NouHätä! -mallin vaikuttavuudesta (2021–2022). Tekee pelillistämisen ja sen vaikuttavuuden tutkimusta paloturvallisuuskokulmasta (Teikari 2019; Harinen 2020). Ylläpitää Pelastusosse -peliä (Pelastusopisto 2021).

AVI: Vastaa koulujen turvallisuuden edistämisestä. Lisäksi järjestää koulutuksia ja tilaisuuksia, myös paloturvallisuuteen liittyen.

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Kaikki toimijat, ml. pelastustoimi, pelastuslaitokset, UTU, SPEK ja muut järjestöt:

Tuottavat koulutusmateriaaleja varhaiskasvatukseen ja kouluille, sekä urheiluseurojen ja muussa harrastustoiminnassa käytettäväksi lasten ja nuorten paloturvallisuusosaamisen lisäämiseksi. Olemassa olevista aineistoista tehdään yhteenveto ja tietopankki, jonka kautta aineistot on helppo saada ikäluokittain käyttöön. Vaikuttaminen lasten ja nuorten kaikkien luonnollisten vaikutuskanavien kautta: koti, esiopetus / varhaiskasvatus, koulu, harrastuspiirit, kaverit, sosiaalisen median kanavat. Pelillistämisen hyödyntäminen paloturvallisuuskoulutuksissa. Viestintää turvallisuuskoulutuksen valmiista malleista ja tarpeesta kunnille, oppilaitoksille, opettajille ja kouluttajille.

Pelastustoimi, pelastuslaitokset ja SPEK: Antavat syötteinä ajankohtaisia teemoja turvallisuuskasvatukseen: pohjana turvallisuuden vuosikello. Paloturvallisuusviikko (SPEK 2021a) ja Päivä paloasemalla (SPEK 2021b) tapahtuma vuosittain. Tutustutaan (myös virtuaalisena) paloaseman toimintaan ja paloturvallisuuteen.

Pelastuslaitokset ja SPEK yhteistyössä oppilaitosten kanssa: NouHätä! (8. lk.) paloturvallisuuskoulutus ja kilpailu kaikille kahdeksaluokkaisille.

UTU: Paloturvallisuus on sisällytetty opettajien turvallisuus- ja paloturvallisuuskoulutukseen (Rauma).

UTU ja SPEK: Tuottavat materiaaleja opettajien / ohjaajien turvallisuuskoulutukseen.

UTU, Pelastusopisto: Paloturvallisuustoimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi voidaan ottaa opinnäytetöiden aiheeksi teemapäivä tai toimenpidekohtaisesti. Kidisafe -hanke (UTU 2021) varhaiskasvatuksen paloturvallisuusosaamisen edistämiseksi (esikouluille). Turvallinen koulu -hanke (perusopetus).

SPEK: Paloturvallisuutta alakouluikäisille: paloturvallisuuden oppitunteja 1.–2. -luokkaisille. LähiTapiola rahoittaa, SPEK toteuttaa. Toteutus vuonna 2022. Paloturvallinen koulu -aineistot (SPEK 2019) vapaasti käytettävissä.

AVI, kunnat, oppilaitokset, opettajakoulutus ja pelastustoimi yhteistyössä: Järjestävät henkilöstön täydennyskoulutusta, jossa teemana turvallisuus ja paloturvallisuus.

Turun AMK: Pelillistämisen hyödyntäminen paloturvallisuuden edistämisessä, Virpa ja Virpa 2.0 -pelit (TurkuAMK 2021).

UTU, TUNI: Reksiturva -hanke, oppilaitosten johdolle ja opettajille suunnattu koulutus, joka tarjoaa osaamista oppilaitosten turvallisuuden suunnitteluun ja johtamiseen. Turvallisuuskulttuurin johtaminen oppilaitoksissa -koulutus (TUNI 2021).

SPPL yhteistyössä OPH:n, AVI:n, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n, Suomen Rehtorit ry:n, Pelastusopiston, Helsingin pelastuskoulun, Kuntaliiton ja SPEKin kanssa: Järjestää vuosittain Opetusalan turvallisuusfoorumin (SPPL 2022).

Palokuntien nuorisotyö ja koulutusjärjestelmä, erilliset harrastusjärjestöt: Turvallinen tulenkäsittelytaito, positiivinen tulesta puhuminen. Palokuntanuorten viikkoharjoitukset ja kurssijärjestelmä.

Toinen ja korkea-aste

Pelastuslaitokset, kunnat ja oppilaitokset: Poistumisharjoitukset ja sisälle suojautumisen harjoitukset sekä turvallisuuskävelyt vähintään jokaisen lukuvuoden alkaessa. Palo- ja poistumisturvallisuus, sisälle suojautuminen esimerkiksi koulun ulkopuolisten palojen varalta sekä (laaja-alainen) turvallisuus osana opiskeluun orientaatiota. Lapset, nuoret ja henkilökunta mukana toimijoina.

Pelastuslaitosten nuorisotyö, SPEK ja harrastejärjestöt: Lisäävät toiminnassaan nuorten pystyvyyden tunnetta paloturvallisuuteen liittyen.

OPH ja oppilaitokset: Turvallisuuskoulutusta ml. paloturvallisuuskoulutusta toisen asteen ja korkea-asteen ammatilliseen koulutukseen, mm. sote- ja ravintola-ala. Esimerkkinä sote-turvallisuusosaajakoulutus (SPEK 2021c) ja matkailualan turvallisuuspassi (SPEK 2021d). Paloturvallisuus mukana myös turvallisuusalan perustutkinnossa.

OPH, UTU opettajakoulutus, SPEK: Selvitetään mahdollisuus sisällyttää paloturvallisuus opetussuunnitelmaan ja koulutukseen opetussuunnitelmien uudistamisen yhteydessä ja oppiainekohtaisesti.

Suomen Kansanopistoyhdistys: On toteuttanut Turvallinen opisto -hankkeen (Waitinen & Somerkoski 2021).

6.2 Työkäiset (25–64-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Palokuolemien ja tulipaloissa vammautuneiden määrä laskee vuosien 2015–2019 keskiarvosta vähintään neljäsosalla vuoteen 2030 mennessä.
- Tulipaloissa vammautuneiden työkäisten vammat ovat aiempaa vähäisemmät.
- Työkäisillä on valmiuksia arvioida paloriskejä, ennaltaehkäistä paloja sekä toimia palotilanteissa.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	SEURANTA VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Tupakoinnista alkunsa saavat tulipalot vähenevät ja työkäisten palokuolemien ja palovammautumisten määrä vähenee.		
<p>Toimenpide 70.</p> <p>Vähennetään tupakointia ja päihteiden käyttöä sekä näiden seurauksena että niiden yhteisvaikutuksena syntyviä asuntopaloja ja palovammoja.</p> <p>Kohderyhminä sekä tupakoivat ja päihteitä ongelmallisesti käyttävät työkäiset henkilöt itse, että riskiryhmille sosiaalipalveluja tarjoavat toimijat ja päihdetyöntekijät.</p> <p>Tupakoinnin riskien hallinnan ja vähentämisen ohella edistetään keinoja tupakoinnin lopettamiseksi (esim. nikotiinikorvaushoito / vieroituslääkkeiden käyttö).</p>	<p>STM / THL, EPT-ohjelma</p> <p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet</p> <p>Järjestöt, esim. Ehyt ry ja SPEK</p> <p>Oppilaitokset</p> <p>SM</p>	<p>Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (vuositilastot, saatavilla tieto tupakoinnista syttyneiden palojen määrästä, Pelastusopisto)</p> <p>Tilastokeskus ja PRONTO palokuolemien seurantatiedot: työkäisten palokuolemat tupakoinnin seurauksena</p> <p>Palovaroittimet palokuolemien yhteydessä.</p> <p>Tupakoinnin paloturvallisuutta koskevan suosituksen toteutuminen (Onnettomuustutkintakeskuksen seurannan tiedot).</p> <p>Palontutkinnan ja mahdollisen onnettomuustutkinnan perusteella saatavat tiedot ja erillistutkimukset tupakoivien palokuolemista ja vammautumisista</p>

Kohderyhmien alkusammutustaidot, sammutusvälineet kotona (Pelastusasenteet -kysely; Pelastusopisto ja Omatoimisen varautumisen kysely (SPEK)).

Erityisryhmien alkusammutustaidot ja sammutusvälineet.

Tutkimukset, taskutilasto, kyselyt PEO ja SPEK.

THL tupakkatilasto

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM, THL, EPT-ohjelma, tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaalitoimi, järjestöt esim. EHYT ry ja SPEK, oppilaitokset: Tiedottavat tupakoinnin haitoista ja lopettamisen hyödyistä sekä tukipalveluista kansalaisille, ml. julkisten palvelujen sekä kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamista tukimuodoista sekä mahdollisuudesta saada taloudellista tukea lopettamisen apuna käytettäviin lääkkeisiin ja nikotiinikorvaushoitoon (esim. toimeentulotuesta tai KELA-korvauksena). Jos tupakointi vähenee, tupakoinnista syntyy vaaratilanteita aiempaa harvemmin.

STM: Selvitetään mahdollisuus saada nikotiinikorvaushoito maksuttomaksi tai KELA-korvattavaksi. Lainsäädännön ohjaus, tupakointikielto sisätiloissa parantamaan asumisterveysturvallisuuden ohella paloturvallisuutta.

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, työterveyshuolto, järjestöt: Tiedottavat tupakoinnin haitoista ja lopettamisen hyödyistä. Tupakasta vieroituksen mini-intervention järjestelmällinen käyttö ja hoitoketjujen rakentaminen niin että tupakasta vieroitus on yksi osa sairauksien hoitoa. Työterveyshuollon kautta voidaan tarjota tukea myös kohdennetusti, sisältäen esimerkiksi maksuttoman yksilö- tai ryhmäohjauksen ja mahdollisesti tarvittavat vieroituslääkkeet tai nikotiinikorvaushoitovalmisteet.

Järjestöt kuten EHYT ry, syöpäjärjestöt ja SPEK: Arkielämän tapausten sanoittaminen tarinoiksi. Niiden tekeminen näkyväksi, edesauttamaan tupakoinnin vaarojen sisäistämistä.

Tulevat hyvinvointialueet, SM, STM, THL, OKM, OPH, yliopistot ja sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset: Sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden toimijoiden tietoisuuden lisääminen tupakoinnin lopettamisen tukipalveluista, jotta osaavat kertoa niistä asiakkailleen. Koulutus vieroitusmenetelmien käytöstä.

SM: pelastuslain muutoksessa v. 2022 palovaroittimet kiinteistön omistajan vastuulle. Palovaroittimilla saadaan asukkaan nopea reagointi syttyneeseen paloon.

STM, THL: Selvitetään mahdollisuus saada poltettavien tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin terveysriskejä koskevien varoitusten ohelle varoitus tupakoinnista aiheutuvasta paloriskistä. Jatkossa pakkauksissa tiedotetaan tupakoinnin lopettamisen tuesta ohjaamalla THL:n lopetan.fi-verkkosivulle (THL 2022b), jossa on keskitetysti tietoa tupakoinnin lopettamisesta ja sen tuesta.

Tavoite 2. Työikäisten paloturvallisuusaaminen lisääntyy ja palokuolemien ja palovammautumisten määrä vähenee.**Toimenpide 71.**

Lisätään paloturvallisuuskoulutusta työikäisille ml. työmarkkinoiden ulkopuolella olevat työttömät ja työkyvyttömät henkilöt (esim. avoimet verkkokoulutukset ja työtehtäviin liittyvät täydennuskoulutukset) ja koulutetaan sote- ja järjestötoimijoita.

Koulutus ja -sisällöt:

- riskien arvioinnin ja -hallinnan osaaminen
- ennakoinnin osaaminen
- kriisitilanteissa toimiminen
- pelastuslain 42 §:n mukaiset toimenpiteet
- paloturvallisuuden perusteet.

SM, pelastuslaitokset

THL, TTL

STM

Oppilaitokset

Järjestöt, esim. SPEK ja Tapaturmien ehkäisyverkosto, Vanhus- ja lähimmäispalveluliitto VALLI ry, työttömien järjestöt

Seurakunnat

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (vuositilasto, turvallisuusviestintä kohderyhmittäin, Pelastusopisto)

Sote- ja järjestötoimijoille sekä kansalaisille suunnatut paloturvallisuuskoulutukset, pelastuslaitosten ja järjestöjen koulutukset (Pelastusopisto, pelastuslaitokset, järjestöt, SPEK)

Ajanjaksona toteutuneet työikäisten paloturvallisuushankkeet ja niiden toteutus

Selvitykset ja tutkimukset ohjelmakaudella vuosittain järjestetyistä paloturvallisuuskoulutuksista ja niiden vaikuttavuudesta.

Erillistutkimus ja koulutusseuranta, koulutettujen määrä ja osuus ammattiryhmittäin

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Pelastuslaitokset: Tuottavat omia aineistoja ja laitokset järjestävät säännöllisesti paloturvallisuuskoulutusta erilaisille kohderyhmille sekä tuottavat asiantuntija-artikkeleita ajankohtaisista paloturvallisuusteemoista.

SPEK, EHYT ry, VALLI ry, Finanssiala, uskonyhteisöt, esim. Kirkkohallitus / Diakonia ja sielunhoito, Kiinteistöliitto, Suomen Omakotiliitto, Suomen Palopäälystöliitto, Omaishoitajaliitto, Vanhustyön keskusliitto, Nuohousalan keskusliitto, pelastuslaitokset, SM ja pelastusliitot: Kampanjoivat vuosittain Paloturvallisuusviikolla (SPEK 2021a) paloturvallisuusteemoista. Viikkoon sisältyvät myös palovarointipäivä ja Päivä paloasemalla.

SPEK, pelastuslaitokset, pelastusliitot, Kirkkohallitus: Kouluttavat ja opastavat seurakuntia ja järjestötoimijoita.

SPEK, pelastuslaitokset, harrastusjärjestöt: Metsäpalovaroituksen avaaminen käytännössä tiedotusvälineissä ja koulutuksessa, koska osaaminen ohentunut. Harrastustoiminnan kautta osaamisen lisääminen, avotulen tekemisen vastuu / osaaminen kansalaistaidoksi.

SPEK, THL: Tuottavat paloturvallisuusartikkeleita sote-alan lehtiin. Päivittävät tarvittaessa STEP-koulutusaineistoa.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Sote-henkilöstölle, etenkin kotihoidon työntekijöille velvollisuus auttaa, jos asiakkaalla on jokin turvallisuuteen liittyvä tarve kuten turvatekniikan / -laitteen tarve.

OKM ja sote-alan koulutusta antavat oppilaitokset, kunnat, pelastuslaitosten ja järjestöjen välinen yhteistyö ja koulutus: Ammatillisen koulutuksen kautta paloturvallisuusosaamisen lisääminen, huoli-ilmoitusosaamisen lisääminen ja pelastuslain 42 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden osaamisen lisääminen

UTU: Turvallisuusosaamisen koulutus Opettajakoulutuslaitos. Opettajakoulutuksen opinnäytetyöt, pelastussuunnitelma ja sisälle suojauduminen. Lapsiperheiden asumisen paloturvallisuus -tutkimus.

Kaikki toimijat: Kannustavat kynttilöiden vaihtamiseen led-kynttilöiksi.

Järjestöt, kuten:

- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Koordinoi vuosittain tapaturmapäivien kampanjaa, jossa esillä myös paloturvallisuus.
- **Omaishoitajaliitto:** Vuosittain Arjen turvallisuus -teemapäivä, jonka yhteydessä joka toinen vuosi seminaari ja joka toinen vuosi ohjaajakoulutus yhdistyksille. Ovet-valmennuksessa Kodin turvallisuuden tarkistuslista. Palveluoppaassa asumisen turvallisuus. Yhdistysverkossa yhdistyksille koottu tietopankki teemasta. (Myös työikäisille omaishoitajille ja työikäisten omaishoitajille.) Omaishoitajaliitto kouluttaa yhdistystoimijoita, jotka järjestävät puolestaan Ovet-valmennusta ja muita arjen turvallisuuskoulutuksia.
- **SPEK:** OTE-hankkeen aineistot (SPEK 2020), Asumisen turvallisuus (SPEK 2022a).
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Vapaaehtoisten Turvakoutsivalmennuksessa, Turvakoutsien pitämässä infotilaisuuksissa kansalaisille, täydennyskoulutuksissa sekä Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a) paloturvallisuus on esillä.
- **SPPL ja SPEK:** Sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuusosaaja kurssinjohtajakoulutus ja koulutuksen laadun valvonta. Pätevyyskoulutuksen kouluttajina itsenäiset tai oppilaitoksen tai yrityksen palveluksessa olevat kurssinjohtajat. Maksullinen sosiaali- ja terveysalan turvallisuusosaajakoulutus (SPEK 2021c). Koulutettujen henkilöiden määrän kehitys ja osuus hoivatyöt tekevästä. Koulutuksen palautteen ja laadun seuranta.
- **Kiinteistöliitto:** Turvallisuuskoulutukset ja tiedottaminen taloyhtiöille (esimerkiksi pelastussuunnitelman laadinta / vaarojen ja riskien arviointi. Yhteistyö mm. Paloturvallisuusviikon ja SPEKin kanssa).

6.3 Iäkkäät (yli 65-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Asumisen paloturvallisuus varmistetaan asumismuodosta riippumatta.
- Tulipaloissa kuolleiden ja vammautuneiden iäkkäiden henkilöiden määrä vähenee vuosien 2015–2019 keskiarvosta vähintään neljäsosalla vuoteen 2030 mennessä ja tulipaloissa vammautuneiden iäkkäiden vammat ovat aiempaa vähäisemmät.
- Tupakoinnista aiheutuvien palojen ja palovammojen määrä laskee, kun tupakointi vähentyy ja paloturvallisuustoimenpiteitä lisätään.
- Iäkkäillä henkilöillä on aiempaa paremmat valmiudet tunnistaa paloriskit ja toimia palotilanteissa.
- Iäkkäiden poistumisturvallisuuden ongelmat tunnistetaan ja läheiset sekä sosiaali- ja terveystoimi, hoivapalvelujen tarjoajat ja pelastustoimi varautuvat paloturvallisuusriskeihin ennakoivasti.
- Liesiturvallisuus paranee, kun otetaan käyttöön turvallisempia liesiä tai liesiturvatekniikkaa.

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tavoite 1. Iäkkäiden ja muistisairautta sairastavien henkilöiden palokuolemien ja palovammautumisten määrä vähenee.

Toimenpide 72.

Iäkkäiden henkilöiden tupakointi ja päihteiden käyttö vähenee kuten myös näiden yhteisvaikutuksesta aiheutuvien asuntopalojen määrä.

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat / kotihoito ja sote-palvelujen tuottajat

STM, THL, EPT-ohjelma

SM, pelastuslaitokset

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (ks. vuositilastot, saatavilla tieto iäkkäiden tupakoinnista syttyneiden palojen määrästä ja tupakoinnin seurauksena syttyneiden palojen ja siitä seuranneiden palokuolemien määrästä, Pelastusopisto)

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

SEURANTA VUOSINA 2021–2025

Tupakoinnin vähentämispyrkimyksen ohella edistetään keinoja tupakoinnin lopettamiseksi.

Jos tupakointiin ei päästä muutoin vaikuttamaan, varmistetaan turvallinen tupakointiympäristö.

Järjestöt esim. EHYT ry, VALLI ja SPEK
Oppilaitokset

PRONTO-tiedot ja Tilastokeskuksen kuolemansyytilasto (iäkkäiden palokuolemat, tupakointi syttymissyynä)

Palontutkinnan ja mahdollisen onnettomuustutkinnan perusteella saatavat tiedot ja erillistutkimusten tulokset

(esim. pelastusalan ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden opinnäytetyöt), kuolinsyyt, palokuolemat / tupakointi syttymissyynä.

Ilmoitusmäärät ja puuttuminen, palojen määrä ja laatu, muutoksen ja vaikuttavuuden arviointi, vaarailmoitukset, huoli-ilmoitukset.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM, THL, EPT-ohjelma, tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaalitoimi, järjestöt esim. EHYT ry ja SPEK, oppilaitokset: Tiedotetaan tupakoinnin haitoista ja lopettamisen hyödyistä sekä tukipalveluista kansalaisille, ml. julkisten palvelujen sekä kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamista tukimuodoista sekä mahdollisuudesta saada taloudellista tukea lopettamisen apuna käytettäviin lääkkeisiin ja nikotiinikorvaushoitoon (esim. toimeentulotuesta tai KELA-korvauksena). Tiedottavat tupakoinnin vaaroista, paloriskeistä ja mahdollisesta korvausvastuusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden toimijoiden tietoisuuden lisääminen tupakoinnin lopettamisen tukipalveluista, jotta osaavat kertoa niistä asiakkailleen. Koulutus vieroitusmenetelmien käytöstä.

STM: Selvitetään mahdollisuus saada nikotiinikorvaushoito maksuttomaksi tai KELA-korvattavaksi. Lainsäädännön ohjaus.

SM: Pelastuslain muutoksessa v. 2022 palovaroitteet kiinteistön omistajan vastuulle. Palovaroitteilla saadaan asukkaan nopea reagointi syttyneeseen paloon.

STM, THL: Selvitetään mahdollisuus saada poltettavien tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin terveysriskejä koskevien varoitusten ohelle varoitus tupakoinnista aiheutuvasta paloriskistä. Jatkossa pakkauksissa tiedotetaan tupakoinnin lopettamisen tuesta ohjaamalla THL:n lopetan.fi-verkkosivulle (THL 2022b) jossa on keskitetysti tietoa tupakoinnin lopettamisesta ja sen tuesta.

SM, STM, THL, tulevat hyvinvointialueet, kunnat, kotihoito, järjestöt, pelastuslaitokset: Tiedottavat huoli-ilmoituksen tekemisen mahdollisuudesta sekä omaisille että kansalaisille yleisesti. Sosiaalihuoltolain ja vanhustalvelulain ilmoitusvelvollisuudesta eli ns. huoli-ilmoituksesta, samoin kuin pelastuslain 42 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta, eli vaarailmoituksesta tiedottaminen kaikille viranomaisille ja sote-henkilöstölle.

STM, THL, järjestöt mm. VALLI ry, SPEK: Kansallinen huoli-ilmoitusjärjestelmä, yhtenäinen koko maahan.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet, yhteistyössä pelastustoimen kanssa:

- sosiaalihuolto, palvelutarpeen arviointi, arvioinnissa otetaan huomioon myös henkilön toimintakyky ja sen vaikutus palo- ja poistumisturvallisuuteen
- tiedotetaan myös tupakoinnin paloriskien vastuusta
- viranomaistoimijoille ja ensihoidolle tarjotaan tupakoinnin riskien ja paloturvallisuuden sekä vaarailmoituksen tekemisen koulutus.

SM, pelastuslaitokset, pelastusliitot, SPEK, järjestöt, oppilaitokset:

- vaarailmoituslomakkeen päivittäminen, yhtenäinen koko maassa, koulutus kaikille viranomaisille.
- Pelastuslain 41 §:n / 106 §:n ilmoitusvelvollisuus poliisille paloista, jos palon taustalla esim. tupakoinnin huolimattomuus.

Järjestöt kuten EHYT ry, Syöpäjärjestöt ja SPEK: Arkielämän tapausten sanoittaminen tarinoiksi. Niiden tekeminen näkyväksi, edesauttamaan tupakoinnin vaarojen sisäistämistä.

Tavoite 2. Iäkkäillä henkilöillä on aiempaa paremmat valmiudet tunnistaa paloriskit ja toimia itse palotilanteissa. Iäkkäiden henkilöiden palokuolemien ja paloissa vammautumisten määrä vähenee.

Toimenpide 73.

Lisätään paloturvallisuuskoulutusta iäkkäille henkilöille ja heidän läheisilleen

Koulutussisällöt:

- riskien arvioinnin ja hallinnan osaaminen
- ennakoinnin osaaminen
- kriisitilanteissa toimiminen
- pelastuslain 42 §:n mukaiset toimenpiteet
- paloturvallisuuden perusteet.

SM, pelastuslaitokset, STM

palokunnat, VPK:t ja sopimuspalokunnat (etenkin haja-asutusalueilla)

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaalitoimi

Järjestöt, esim. SPEK ja SPR, Muistiliitto, Omaishoitajaliitto ry, EHYT ry, Vanhustyön keskusliitto ry (VTKL), eläkeläisjärjestöt, Tapaturmien ehkäisyverkosto

Kuntaliitto

Kiinteistöliitto, isännöitsijät, taloyhtiöt, kyläyhdistykset

Eri kohderyhmille kuten sote-toimijoille, iäkkäille ja heidän sidosryhmilleen järjestettyjen turvallisuuskoulutusten määrä.

Koulutushankkeiden seurantatiedot ja raportit.

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (ks. vuositilastot, saatavilla tietoa turvallisuusviestinnästä iäkkäille; Pelastusopisto)

Vuosittain järjestettyjen paloturvallisuuskoulutusten määrä sote-toimijoille, iäkkäille ja heidän sidosryhmilleen (pelastuslaitosten ja järjestöjen koulutusten seurantatiedot, Pelastusopisto, pelastuslaitokset, järjestötoimijat vastaavat)

Iäkkäiden paloturvallisuutta tukevien koulutushankkeiden seurantatiedot ja raportit

Selvitykset ja tutkimukset ohjelmakaudella järjestetyistä paloturvallisuuskoulutuksista ja niiden vaikuttavuudesta

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kaikki toimijat: Kehitetään koulutusta sekä paloturvallisuudesta että tuen saannin, interventioiden ja ilmoitusmahdollisuuksista sekä iäkkäille itselleen, heidän omaisilleen ja läheisilleen mutta myös omaishoitajille ja kaikille sote- ja viranomaistoimijoille sekä kolmannen ja neljännen sektorin toimijoille, järjestöille ja vapaaehtoisille. Hyödynnetään valmiita toimintamalleja ja aineistoja. Koulutuksen ohella tekninen tuki. Koulutuksen kehittämiseksi on tehty useita hankkeita ja luotu valmiita toimintamalleja. Vuosina 2021–2025 toimintamallit jalkautetaan koko maahan. Jalkauttamisessa ja toimintamallien käytössä otetaan huomioon eri tavoin toimintarajoitteiset henkilöt, esimerkiksi alentunut kuulo tai näkö, muistioireet jne. myös muut haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät. Esimerkkejä aineistoista: pelastussuunnitelma (SPEK 2022b), turvallisuuskävely (Rikoksantorjuntaneuvosto 2022).

Pelastuslaitokset: Järjestävät alueellisia koulutustilaisuuksia ja tekevät yhteistyötä sote-toimijoiden kanssa. Jakavat ja jalkauttavat aineistoja ja tarkistuslistoja, järjestävät valistustilaisuuksia, sekä tuottavat iäkkäille kohdenetun miniTV-sarjan turvallisuudesta (turvallisuusviestinnän atv).

Etelä-Karjalan pelastuslaitos: Otetaan käyttöön KAT-asumisturvallisuustesti (Eksote 2022).

Palokunnat: Paloturvallisuuden arviointi palokuntalaisten tekemänä, sopimuspalokuntien ja VPK:n turvallisuusviestintä ml. palovaroittimien asennus tarvittaessa lahjana ja niiden tarkistus (tavoitteena pelastuslain muutos, jonka perusteella palovaroittimet tulevat taloyhtiöiden vastuulle).

Pelastuslaitokset, tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaalitoimi ja SPEK: Tarjoavat tietoa turvatekniikan rahoitusvaihtoehdoista.

Järjestöt, kuten

- **EHYT ry:** Elokolon -kohtaamispaikat (EHYT 2022b) voivat toimia tiedonjakelukanavana paloturvallisuusasioissa.
- **VTKL:** Antaa ikääntyneille korjausneuvontaa (VTKL 2022), myös palo- ja poistumisturvallisuuden varmistamisen edellyttämien muutostöiden osalta.
- **Omaishoitajaliitto ry:** Vuosittain Arjen turvallisuus -teemapäivä, jonka yhteydessä joka toinen vuosi seminaari ja joka toinen vuosi ohjaajakoulutus yhdistyksille. Ovet-valmennuksessa (Omaishoitajaliitto 2022a) Kodin turvallisuuden tarkistuslista. Palveluoppaassa asumisen turvallisuus. Yhdistysverkossa yhdistyksille koottu tietopankki teemasta.
- **SPEK:** Kodin turvallisuuden tarkistuslista (SPEK 2022a), Turvakassi, Turvakortit, koulutusaineistot.
- **Tapaturmien ehkäisyn verkosto:** Kotitapaturma.fi -verkkosivusto ja kodin turvallisuuden tarkistuslistat eri ikäryhmille. Tapaturmien ehkäisyverkoston vapaaehtoisten Turvakoutsit-valmennuksessa, Turvakoutsien pitämässä infotilaisuuksissa, täydennyskoulutuksissa sekä Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a) paloturvallisuus on yhtenä teemana.
- **Kiinteistöliitto:** Turvallisuuskoulutukset ja tiedottaminen taloyhtiöille (esimerkiksi pelastussuunnitelman laadinta / vaarojen ja riskien arviointi. Yhteistyö mm. Paloturvallisuusviikon ja SPEKin kanssa).

Tavoite 3. Edellytetään iäkkäiden ja muistisairaiden sekä erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden asumiselta laitoshoidon tasoista asumisen paloturvallisuutta ja poistumisturvallisuutta.

Toimenpide 74.

Sosiaalitoimelta edellytetään iäkkäiden ja muistisairaiden palvelutarpeen arviointia myös paloturvallisuuden näkökulmasta.

Palvelutarpeen arvioinnilla ja sen perusteella tehdyillä toimenpiteillä hallitaan toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvia riskejä.

SM, STM

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaalitoimi, kotihoito

Pelastustoimi

Pelastustoimen resurssi ja onnettomuustilasto PRONTO (ks. vuositilastot, saatavilla tiedot poistumisturvallisuuskohteista ja automaattisista sammutusjärjestelmistä; Pelastusopisto.)

Palokuolematiedot kohteista, joissa on automaattinen sammutusjärjestelmä (seurantatieto vuosittain, Pirkanmaan pelastuslaitos.)

Paloriski-ilmoitusten määrä vuosittain (pelastuslaitokset)

Mahdollisten puutteiden ja poikkeamien seuraaminen, määrällinen ja laadullinen, AVI valvovana viranomaisena, omavalvontatiedot

Puutteiden todentaminen vakavien tulipalojen ja palokuolemien yhteydessä, erillistutkimus, SPEK

Tapaustiedot SPEK

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaalitoimi, kotihoito, omaishoidon ohjaus, pelastustoimi:

- Palvelutarpeen arvioinnissa otetaan huomioon iäkkäiden ja muistisairaiden toimintakyvyn arviointi myös palo- ja poistumisturvallisuuden näkökulmasta.
- Omaishoitajien ja omaisten koulutus tunnistamaan paloturvallisuuden merkitys ja tukeutumaan tarvittaessa sosiaalitoimeen ja pelastustoimeen.
- Asumisen turvallisuus varmistetaan yksilöllisillä, tilannekohtaisilla, mutta myös rakenteellisilla ratkaisuilla. Varmistetaan, vastaako asuminen iäkkään henkilön toimintakykyä ja tarvittaessa asumiseen etsittävä henkilön tuen tarvetta vastaava ratkaisu.
- EVAC-mittarin käyttö, RAI-järjestelmä (huom. vanhuspalvelulaki) (Björkgren et al. 2017; Pirkanmaan pelastuslaitos 2019). Saatavana myös EVAC-applikaatio Play-kaupasta (vain Androidille).

Hototyön tutkimussäätö Hotus ja Muistiliitto: Ovat kehittäneet muistisairautta sairastavan henkilön asumistilanteen puheeksi ottamisen tueksi Muistava-työkaluja (Hotus & Muistiliitto 2020).

Sosiaali- ja terveystoimi:

- Hoitolaitoksesta kotiin siirtojen turvallisuuden varmistaminen. Palvelutarpeen arvioinnissa otetaan huomioon asiakkaan toimintakyky ja asumisen turvallisuus sekä myös paloturvallisuus joka kerta kodin ja hoivapaikan välillä tapahtuvissa siirroissa, vaikka siirrot olisivat toistuvia.
- Varhainen muistisairauksien tunnistaminen ja diagnosointi ja sairauden etenemiseen varautuminen hyvissä ajoin myös paloturvallisuuden osalta.

Toimenpide 75.

lääkäiden poistumisturvallisuuden ongelmat tunnistetaan ja läheiset sekä sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö, hoivapalvelujen tarjoajat ja tarvittaessa myös pelastustoimi puuttuvat ongelmiin ennakoivasti.

Paloturvallisuusriskien tunnistaminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilta paloturvallisuuskoulutusta ja osaamista sekä yhteistyötä pelastustoimen kanssa.

Jos poistumisturvallisuus ei ole riittävää, paloturvallisuutta parannetaan esimerkiksi automaattisella sammutuslaitteistolla. Vaihtoehtoisesti iäkäs henkilö tulee ohjata paloturvallisempaan asuntoon.

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat / sosiaali- ja terveystoimi, kotihoito
Pelastuslaitokset
SM, STM, YM
VTKL

Pelastustoimen resurssi ja onnettomuustilasto PRONTO (ks. vuositilastot, saatavilla tiedot poistumisturvallisuuskohteista ja automaattisista sammutusjärjestelmistä; Pelastusopisto.)

Turvallisuuden mittarit: PRONTO, palokuolematilastot ja vertailu kohteista, joissa oli / ei ollut automaattinen sammutusjärjestelmä (seuranta vuosittain, Pirkanmaan pelastuslaitos.)

Paloriski-ilmoitusten määrä vuosittain (pelastuslaitokset)

Pelastuslain 42 §:n mukaisten paloriski-ilmoitusten (vaarailmoitusten) määrä, toimenpiteiden luokittelu ja toimenpiteiden vaikuttavuus.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, sosiaali- ja terveystoimi, kuntoutuksen asiantuntijat, UKK-instituutti, järjestöt: Tukevat poistumisturvallisuuden kannalta välttämättömän lihaskunnon ja toimintakyvyn ylläpitämistä esim. hyödyntämällä IKINÄ-mallia.

Sosiaali- ja terveystoimi ja pelastuslaitokset: Arvioivat asunnon esteettömyyttä, myös poistumisturvallisuuden näkökulmasta. Jos arvioinnissa todetaan, että poistumisturvallisuus ei ole varmistettu, iäkkäälle henkilölle järjestetään tarvittaessa paloturvallisempi asunto. Järjestämisessä otetaan huomioon, että ihmisen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, mutta asunnon vaihdon perusteluihin kiinnitetään huomio. Asia esitetään asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioittaen

(vrt. puheeksi ottamisen työkalu). Lisäksi sosiaali- ja terveystoimi ja pelastustoimi arvioivat yhdessä pelastustoimen resursseja ja vasteaikaa (vasteaika tiheään asutuilla alueilla vs. haja-asutusalueella), jotta varautuminen vastaa tilannetta. EVAC-mittarin käyttö, RAI-järjestelmä (huom. vanhuspalvelulaki) (Björkgren et al. 2017; Pirkanmaan pelastuslaitos 2019). Saatavana myös EVAC-applikaatio Play-kaupasta (vain Androidille). Poistumisturvallisuuden mittarit: kävelykyky, kävelynopeus, jalkojen lihasvoima, riittävä kognitio.

Muistiliitto ja Hotus: Puheeksi ottamisen Muistava-työkalujen (Hotus & Muistiliitto 2020) käyttö myös poistumisturvallisuusnäkökulman huomioon ottaen.

Kaikki viranomaistoimijat ja kotihoito: Ilmoitusvelvollisuustietoisuuden lisääminen, huoli-ilmoitukset ilmoitusmekanismin yhtenäistäminen ja pelastuslain 42 §:n mukaisten ilmoitusten ja ilmoitustietoisuuden lisääminen.

SPEK ja yhteistyökumppanit: Tiedottaminen mm. Paloturvallisuusviikolla.

VTKL: Antaa korjausneuvontaa asuntojen korjaamiseksi asumis- ja poistumisturvallisuutta tukevasti.

Tavoite 4. Liesiturvallisuus paranee turvallisten liesien ja liesiturvatekniikan käyttöönoton myötä.

Toimenpide 76.

Lisätään tietoon perustuen turvallisten liesien sekä liesiturvalaitteiden kuten liesivahdin hankintaa ja käyttöä ikääntyneille ja opastetaan heidän läheisiään sekä sote- ja järjestötoimijoita.

Kerätään tutkimuksella liesien ja liesiturvalaitteiden todelliseen turvallisuuteen liittyvää tietoa.

Kehitetään liesiturvallisuuden koulutusaineistoa.

Koulutetaan iäkkäitä, heidän läheisiään, sote-toimijoita, kiinteistöjen omistajia, asumispalvelujen tarjoajia ja asuntojen vuokraajia tunnistamaan liesien riskit.

Uudisrakennuskohteisiin edellytetään rakentamisen vaatimuksissa paloturvallisten liesien asentamista.

SM, pelastuslaitokset

Järjestöt, esim. SPEK, SPR, Tapaturmien ehkäisyverkosto, VTKL, Muistiliitto

STM, tulevat hyvinvointialueet, kunnat / kotihoito, sosiaali- ja terveystoimi

Kiinteistöliitto, isännöinti, taloyhtiöt, rakennuttajat ja rakentajat

YM

Pelastustoimen resurssi ja onnettomuustilasto PRONTO (ks. vuositilastot, ruuanlaitosta johtuneiden palojen ja vaaratilanteiden määrän kehitys. Palokuolemat liesipaloista. Pelastusopisto)

Tekniikaltaan erilaisten liesien määrän ja osuuden kehitys, sekä liesiturvalaitteiden määrän kehitys (kyselyt, myynnin seuranta, liesiturvallisuustutkimuksen osana)

Palontutkintatiedot (pelastuslaitokset, tiedot lieden käyttöön liittyen), huom. palontutkinnan uudistus

Liesipalojen mahdolliset onnettomuustutkintatiedot (OTKES, uusi sosiaali- ja terveysalan tutkintalinja)

Liesiturvallisuushankkeen tutkimustulokset

Liesiturvatekniikan rahoitusvaihtoehtojen kehitys

Toimeenpano vuosina 2021–2025

SM, pelastustoimi, järjestöt, SPEK, liesiturvalaitteiden valmistajat: Liesiturvallisuuden nollavisio. Liesiturvallisuuden edistäminen, informaatio liesien ja liesiturvatekniikan valmistajille, standardien kehittäminen ja paloturvallisuusvaatimukset.

Aalto-yliopisto, Pelastusopisto, Tukes ja SPEK: Tekevät liesipalotutkimusta, tuottavat tietoa ja julkaisuja. Tutkimustietoon perustuva liesien turvallisuuserojen toteaminen (myös induktioliedellä paloriski) ja erojen tunnettavuuden lisääminen koulutusaineistolla ja koulutuksella.

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, kotihoito, Kiinteistöliitto, isännöitsijät ja vuokranantajat: Liesiturvallisuustietoisuuden jakaminen, turvallisten liesien ja liesiturvalaitteiden käytön edistäminen.

STM, sosiaali- ja terveystoimi: Liesiturvatekniikan (liesi / muutokset / liesivahti) tarvittavan rahoituksen tai taloudellisen tuen varmistaminen. Ikääntymiseen ja toimintakyvyn laskuun varautuminen tai viimeistään oikea-aikainen saatavuus (mm. muistisairaudet).

OPH, oppilaitokset, tulevat hyvinvointialueet, kunnat: Paloturvallisuuskoulutuksen implementointi osaksi kaikkien toimijoiden koulutusta ja osaamista.

VTKL: Turvallisten liesien ja liesiturvalaitteiden käytön edistäminen: korjausneuvojat arvioivat liesiympäristön turvallisuutta korjauskohteissa.

Tavoite 5. Iäkkäiden kanssa työskentelevien paloturvallisuusosaaminen lisääntyy ja iäkkäiden palokuolemien ja palovammautumisten määrä vähenee.**Toimenpide 77.**

Lisätään paloturvallisuuskoulutusta iäkkäille itselleen ja kaikille heidän kanssaan työskenteleville toimijoille (läheiset, omaishoitajat, sote-ammattilaiset ml. ammatillinen ja täydennyskoulutus).

Koulutussisällöt:

- riskien arvioinnin ja hallinnan osaaminen
- ennakoinnin osaaminen
- kriisitilanteissa toimiminen
- pelastuslain 42 §:n mukaiset toimenpiteet paloturvallisuuden perusteet

Kullekin toimijaryhmälle erikseen suunnitellut opetussisällöt.

SM, pelastuslaitokset, Pelastusliitot

Järjestöt, esim. SPEK, Suomen Palopäälystöliitto ry (SPPL) ja SPR, Omaishoitajaliitto ry, Perhehoitoliitto ry

THL

TTL

OPH, OKM

Sote-alan kouluttajat

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (ks. vuositilastot, saatavilla on tietoa pelastuslaitosten turvallisuusviestinnästä kohderyhmittäin, Pelastusopisto vastaa)

Paloturvallisuuskoulutukset, pelastuslaitosten ja järjestöjen koulutusten seurantatiedot

Koulutushankkeiden seurantatiedot vuosittain ohjelmakaudella

Tutkimukset, mahdolliset Pelastusopiston ja sosiaali- ja terveydenhuollon oppilaitosten opiskelijoiden opinnäytetyöt

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OPH, OKM, tulevat hyvinvointialueet, kunnat, pelastuslaitokset, SPEK, SPPL: Palo- ja poistumisturvallisuus opetussisältöihin kaikille viranomaistoimijoille ja sote-ammattilaisille: tuettu asuminen ja kotihoito koko henkilöstölle, myös avustajille ja määräaikaisille työntekijöille. Koulutuksessa mukana myös ilmoitusvelvollisuus.

Tulevat hyvinvointialueet, kunnat, järjestöt, SPEK, Omaishoitajaliitto, Muistiliitto: Omaishoitajien paloturvallisuuskoulutus sopimuksen tehneille ja järjestöjen kautta saavutettaville. Myös kolmas ja neljäs sektori.

THL: Ylläpitää STEP-paloturvallisuuden koulutusaineistoa.

Kaikki toimijat: Valmiiden aineistojen käyttöönotto, aineistojen edelleen kehittäminen. Teemapäiviä ja valmiita toimintamalleja ja aineistoja käytettävissä. Huomioidaan jo olemassa olevat hyvät käytännöt, kuten perhehoitajien paloturvallisuuskoulutus Pirkanmaalla.

Järjestöt, kuten:

- **Omaishoitajaliitto ry:** Kouluttaa yhdistystoimijoita, jotka järjestävät puolestaan Ovet-valmennusta ja muita arjen turvallisuuskoulutuksia.
- **Perhehoitoliitto ry:** Vastaa ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden perhehoidon ennakkovalmennusohjelmasta ja kouluttajakoulutuksesta.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Vapaaehtoisten Turvakoutsi-valmennuksessa, Turvakoutsien pitämässä infotilaisuuksissa, täydennyskoulutuksissa sekä Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a) paloturvallisuus on yhtenä teemana. Kotitapaturma.fi -verkkosivusto ja kodin turvallisuuden tarkistuslistat eri ikäryhmille.
- **SPR:** Paloturvallisuus sisältyy omaishoidon tukitoiminnan järjestämiin koulutuksiin ja tapahtumiin omaishoitajille.
- **Kiinteistöliitto:** Paloturvallisuustietoisuuden edistäminen taloyhtiöiden ja -hallituksen kautta.

7 Omaiset ja läheiset turvallisuuden edistäjinä

7.1 Työikäiset (25–64-vuotiaat)

Yleistavoitteet

- Omais- ja perhehoidon vastaanottaminen ja tarjoaminen kotona on kaikille osapuolille turvallista.
- Työikäisten omaishoitajien roolia ja työelämän yhteensovittamista tuetaan paremmin.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Omaishoitajien ja perhehoitajien turvallisuustietoja ja -taitoja vahvistetaan hoidettavien turvallisuuden varmistamiseksi		
<p>Toimenpide 78.</p> <p>Turvallisuuden edistäminen, erityisesti kaatumis- myrkytys- ja tukehtumistapaturmien ehkäisy, liitetään osaksi kuntien ja vapaaehtoisten toimijoiden järjestämää omaishoitajien ja perhehoitajien valmennusta, ohjausta ja koulutusta.</p> <p>Valmennuksen tarjontaa laajennetaan kattamaan epävirallisia omaishoitajia.</p>	<p>STM, THL</p> <p>Kunnat, tulevat hyvinvointialueet</p> <p>Järjestöt, esim. Omaishoitajaliitto ry, Perhehoitoliitto ry, VALLI, SPR, SPEK, Ikäinstituutin säätiö</p>	<p>Kuntien omaishoidon valmennusten työikäisten osallistujien määrät vuosittain</p> <p>Järjestöjen kurssien osallistujien määrät vuosittain:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Invalidiliitto – apuvälineiden kummitoiminta • Omaishoitajaliiton OVET- valmennus, Arjen turvallisuus -teemapäivä ja ohjaajakoulutus/ työikäisten osallistujat <p>SPR:n Terveyspisteissä kävijät, Turvakoutsi- valmennukseen, Hoito ja huolenpito kotona -kurseille osallistuneet</p>

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025

Kuntien työntekijät (kuten asiakasohjaajat, fysioterapeutit) ottavat kotikäynneillä omaishoitoperheissä puheeksi turvallisuuskysymykset niin omaishoitajan kuin hoidettavan näkökulmasta.

SPEK:n Osallistava Turvallisuus Erityisryhmille (OTE) -hankkeen materiaalien käyttömäärät vuosittain
THL:n Vammaispalvelun käsikirjan päivitys on tehty vuoteen 2021 mennessä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Vastaa omaishoidon lainsäädännön valmistelusta sekä yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä, ohjeistaa tulevia hyvinvointialueita ja kuntia lisäämään omaishoitajien valmennuksiin turvallisuussisältöjä. Omaishoidon kehittäminen toteutetaan osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmaa (2020–2023) (STM 2021c), toteutetaan omaishoitoperheiden palvelujen kehittämistoimia hyödyntäen jo kehitettyjä toimintamalleja. Omaishoitoperheiden palveluja kehitetään ottamalla käyttöön alueellisesti yhtenäinen toimintamalli omaishoidon tukemisessa.

THL: Päivittää Vammaispalveluiden käsikirjaan osion turvallisuudesta/tapaturmien ehkäisystä. Tuottaa materiaalia omaishoidon turvallisuuden edistämisen tueksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, huomioiden myös nuoret hoivaajat. Ohjeistaa tulevia hyvinvointialueita ja kuntia lisäämään omaishoidon valmennuksiin turvallisuussisältöjä, ml. nuoret hoivaajat.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Liittävät turvallisuuden edistämisen osaksi omais- ja perhehoitajien valmennusta, ohjausta ja koulutusta. Järjestävät perhehoitajille täydennyskoulutusta. Valvovat omais- ja perhehoidon lainmukaista ja tarkoituksenmukaista toteuttamista.

Järjestöt: Hyödyntävät/päivittävät olemassa olevaa ja tuottavat tarvittaessa uutta materiaalia ja nostavat viestinnässään (esim. omaishoitajaviikon tapahtumat) esiin turvallisuuskysymyksiä myös työikäisten ja nuorten hoivaajien näkökulmasta.

SPEK: Jatkaa Osallistava Turvallisuus Erityisryhmille -hankkeessa (SPEK 2020) tuotettujen materiaalien ja menetelmien jalkauttamista.

Omaishoitajaliitto ry: Jäsenjärjestöt järjestävät omaishoitajille Ovet-valmennuksia (Omaishoitajaliitto 2022a), joissa huomioidaan myös turvallisuus ja tapaturmien ehkäisy. Vuosittain Arjen turvallisuus -teemapäivä, jonka yhteydessä joka toinen vuosi seminaari ja joka toinen vuosi ohjaajakoulutus jäsenyhdistyksille. Palveluoppaassa asumisen turvallisuus. Yhdistysverkossa yhdistyksille koottu tietopankki Arjen turvallisuus. Lisäksi materiaalia ja koulutuksia kaltoinkohtelusta omaishoitosuhteessa (tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja puuttuminen). Jangsterit-hankkeen (Omaishoitajaliitto 2022b) kehittämiä nuoriin hoivaajiin liittyviä työkaluja ja hyviä käytäntöjä levitetään.

Perhehoitoliitto ry: Vastaa ikäihmisten perhehoitajien valmennusohjelmasta ja kouluttajakoulutuksesta.

SPR: SPR:n Hoito- ja huolenpito kotona (hybridi)koulutuksissa käydään läpi mm. turvallinen lääkehoito, kodin turvallisuus omaishoitajan ja hoidettavan näkökulmasta, kaatumistapaturmien ehkäisy, ergonomia, apuvälineet, omaishoitajan jaksaminen, ensiaputaidot, elintapojen terveellisyys, henkinen tuki, sosiaalietuudet.

Mieli ry: Järjestää Mielenterveyden ensiapu -kurseja (Mieli 2022a). Edistää mielenterveyttä, mielenterveyden ongelmien puheeksiottoa ja itsemurhien ehkäisyä.

Tapaturmien ehkäisyverkosto: Turvakoutsi-valmennuksessa ja Turvakoutsien pitämässä infoissa teemoina ovat mm. kaatumisten ehkäisy, toimintakyvyn ylläpitäminen, palo- ja vesiturvallisuus ja myrkytysten ehkäisy. Materiaaleina mm. Turvakoutsi-laukku. Lisäksi mahdollisuus itsenäiseen opiskeluun tapaturmien ehkäisystä Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a).

Tavoite 2. Omaishoito on omaishoitajalle itselleen turvallista

Toimenpide 79.

Omaishoitajien turvallisuuden edistäminen liitetään osaksi kuntien ja järjestöjen omaishoitajien valmennusta, ohjausta ja koulutusta.

STM, THL

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Järjestöt, esim. Ikäinstituutti, Omaishoitajaliitto ry, Perhehoitoliitto ry, VALLI, SPR, SPEK

Kuntien valmennusten määrät (työikäisten osalta)

Selvitys työikäisten omaishoitajien tukitoimien käytöstä kunnissa ja hyvinvointialueilla on tehty vuoteen 2030 mennessä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Vastaa omaishoidon ja perhehoidon lainsäädännön valmistelusta sekä yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä, ohjeistaa tulevia hyvinvointialueita ja kuntia lisäämään omaishoitajien valmennuksiin turvallisuussisältöjä myös omaishoitajan näkökulmasta. Omaishoidon kehittäminen toteutetaan osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmaa (2020–2023) (STM 2021c), toteutetaan omaishoitoperheiden palvelujen kehittämistoimia hyödyntäen jo kehitettyjä toimintamalleja, työikäisten omaishoitajien tarpeet työelämän ja omaishoidon yhteensovittamisessa otetaan huomioon. Omaishoitoperheiden palveluja kehitetään ottamalla käyttöön alueellisesti yhtenäinen toimintamalli omaishoidon tukemisessa.

THL: Päivittää Vammaispalveluiden käsikirjaan osion turvallisuudesta/tapaturmien ehkäisystä. Tuottaa materiaalia omaishoidon turvallisuuden edistämisen tueksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, huomioiden myös nuoret hoivaajat. Ohjeistaa tulevia hyvinvointialueita ja kuntia lisäämään omaishoidon valmennuksiin turvallisuussisältöjä omaishoitajan näkökulmasta, ml. nuoret hoivaajat.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet: Liittävät turvallisuuden edistämisen omaishoitajan ja perhehoitajan turvallisuuden näkökulmasta osaksi omaishoitajien valmennusta, ohjausta ja koulutusta.

Järjestöt: Tarjoavat omaishoitajille hyvinvointia edistävää valmennusta, ohjausta ja toimintaa.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025
<p>Toimenpide 80.</p> <p>Edistetään ja tuetaan työikäisten omaishoitajia terveyden- ja sosiaalihuollon palveluissa ja huolehditaan omaishoitajien sekä ammattilaisten koulutuksesta aiheeseen liittyen.</p> <p>Omaishoitajana toimimisen vaikutuksia jaksamiseen, terveyteen ja hyvinvointiin huomioidaan ja arvioidaan säännöllisesti sopivilla työkalulla terveydenhuollon ja työterveyshuollon palveluissa</p> <p>Tapaturmien ehkäisy ja turvallisuusriskien arviointi huomioidaan entistä paremmin ja systemaattisemmin omaishoitajien hyvinvoinnin arvioinnissa ja terveystarkastuksissa (ml. työttömien terveystarkastukset) kotikäynneillä sekä työterveyshuollossa</p> <p>Lääkinnällisten laitteiden turvallisen käytön varmistaminen</p>	<p>STM, THL, TTL</p> <p>Järjestöt</p>	<p>TEAviisarin kysymysten tulokset omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksista</p> <p>COPE (Carers of Older People in Europe) –indeksin käyttö terveydenhuollon palveluissa.</p>
<p>Toimeenpano vuosina 2021–2025</p>		
<p>STM: Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026 (STM 2022) vahvistaa omaisten osallisuutta palveluiden turvallisuuden kehittämisessä. Strategiassa ja toimeenpanosuunnitelmassa on huomioitu myös lääikinnällisten laitteiden turvallisen käytön varmistaminen.</p> <p>THL: Toteuttaa TEAvisari-tiedonkeruuta, jossa mukana omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset. Kartoittaa omaishoitajien jaksamiseen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä työkaluja tapaturmien ehkäisyn ja turvallisuusriskien arvioinnin näkökulmasta.</p> <p>TTL: Järjestää työterveyshuollon pätevyitysmkoulutusta, jossa tapaturmat ovat yhtenä osa-alueena.</p> <p>Järjestöt: Kouluttavat ja opastavat omaishoitajia omasta terveydestä ja jaksamisesta huolehtimisesta.</p> <p>Mieli ry: Tarjoaa Mielenterveyden ensiapu -kursseja (Mieli 2022a).</p>		

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025
<p>Toimenpide 81.</p> <p>Erityisryhmien kuten muistisairautta sairastavien työikäisten tarpeet tunnistetaan ja heille sekä heidän omaisilleen ml. koko perhe tarjotaan turvallisuutta tukevaa tietoa (ks. Muistiliiton verkkosivut).</p>	<p>TTL, THL, STM</p> <p>Järjestöt, esim. Muistiliitto</p> <p>SPEK</p>	<p>Muistiliitto ry:n työikäisille kohdennettujen verkkosivujen kävijämäärät ja materiaalien lataukset.</p>
<p>Toimeenpano vuosina 2021–2025</p>		
<p>TTL: Tarjoaa työkyvyn arviointia työterveyshuollon avuksi. Tarjoaa aivotyö toimivaksi -menetelmää työterveyshuollon psykologeille. Tarjoaa Sujuvaa aivotyötä -koulutusta kognitiivisen ergonomian tueksi.</p>		
<p>THL: Tuottaa materiaaleja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.</p>		
<p>STM: Huomioi Kansallisessa ikäohjelmassa vuoteen 2030 (STM 2020b) myös ikääntyvien työikäisten toimintakyvyn.</p>		
<p>Muistiliitto: Julkaisee Muistibarometria (Tommola ym. 2020). Pitää yllä verkkosivuja ja tuottaa materiaaleja työikäisten muistisairauksiin liittyen muistisairaiden ja heidän perheidensä tueksi. Järjestää vertaistoimintaa työikäisille muistisairaille.</p>		
<p>SPEK: Tarjoaa turvakortteja erityistä tukea tarvitsevien turvallisuuskoulutusaineistoksi.</p>		
<p>Tavoite 3. Tietopohjaa omaishoitajien ja hoidettavien tapaturmista vahvistetaan ehkäisevän työn suunnittelun ja toteuttamisen tueksi. Tilasto- ja tutkimustiedot omaishoitajien turvallisuudesta ja tapaturmista lisääntyvät eri aineistoja hyödyntämällä.</p>		
<p>Toimenpide 82.</p> <p>Hyödynnetään THL:n väestökyselytutkimusten ja rekisterien tuloksia ja tietoja sekä selvitetään muiden aineistojen sopivuutta omaishoitajien ja hoidettavien tapaturmista, ml. TTL:n aineistot.</p> <p>Tutkimustarpeet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaikuttavuusmittarin kehittäminen koulutustilaisuuksista sekä neuvonnasta • Laadullisten mittareiden seuranta • Omaishoidossa olevien tapaturmatilastot 	<p>THL, TTL</p> <p>Kuntoutussäätiö</p> <p>Korkeakoulut</p>	<p>Vuoden 2020 sekä aiemmin tehdyistä FinSote -tiedonkeruista on raportoitu omaishoitajille tapahtuvista tapaturmista vuoteen 2030 mennessä.</p>

Toimeenpano vuosina 2021–2025

THL: Tuottaa tietoa omaishoidosta ja tapaturmista hyödyntäen omia aineistojaan (mm. TEA-tiedonkeruu, FinSote, Kouluterveyskysely). Tekee yhteistyötä TTL:n, Kuntoutussäätiön ja korkeakoulujen kanssa.

TTL: pitää yllä työelämä tieto.fi -palvelua.

Tavoite 4. Sote-ammattilaisilla on riittävät tiedot ja taidot turvallisuuden edistämisestä, että he kykenevät ohjaamaan myös omaisia ja läheisiä.**Toimenpide 83.**

Omaishoitajien ja omaishoidettavien turvallisuuden edistämistä (ml. omaishoitajien tunnistaminen ja nuoret hoivaajat ja perheenjäsenten huomiointi) vahvistetaan sote-ammattilaisten koulutuksen eri tasoilla.

OPH

Korkeakoulut ja ammatillinen koulutus: esim. lähihoitajat, sairaanhoitajat, terveydenhoitajat, fysioterapeutit

Työterveyshuolto

Tulevat hyvinvointialueet

Selvitys potilastietojärjestelmien kirjausten määrittämistä kirjaamisohjeisiin ja niiden hyödyntämisestä turvallisuuden edistämisessä on tehty vuoteen 2030 mennessä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

OPH: Laatii valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet toiselle asteelle, jotka ohjaavat oppilaitosten opetussuunnitelmien sisältöjä. Koulutuksen järjestäjät laativat itsenäisesti omat suunnitelmansa ja vastaavat niistä.

Korkeakoulut ja ammatillinen koulutus: Varmistavat, että ammattilaiset saavat opetusta turvallisuuden edistämiseen. Turvallisuuden näkökulmaa kehitetään osana omaishoitoon liittyvää opetusta ja sen sisältöjä. Omaishoidon turvallisuusosaamisen vahvistamiseksi yhteistyötä tehdään eri asiantuntijoiden kanssa (esim. järjestöt) hyödyntäen erilaisia työelämän oppimisympäristöjä, esim. Metropolia Hymykyliä. Korkeakoulut voivat myös jalkauttaa valmiita koulutuspaketteja.

Työterveyshuolto: Huolehtii henkilöstönsä osaamisesta.

Tulevat hyvinvointialueet: Varmistavat, että ammattilaiset saavat täydennyskoulutusta turvallisuuden edistämiseen.

MIELI ry: Nuorten hoivaajien ja omaishoitajien tukemisessa on mahdollisuus hyödyntää Lapset puheeksi -menetelmää (Mieli 2022b). Työmenetelmää voidaan hyödyntää esimerkiksi sotepalveluiden sekä koulujen ja oppilaitosten kautta tehtävässä työssä. Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus edistää ammattilaisten mielenterveystietoja ja -taitoja esimerkiksi neuvolapalveluissa perheiden mielen hyvinvoinnin tukemisessa, ja koulujen ja opiskeluhoillon henkilöstön osaamista lasten ja nuorten mielenterveystaitojen vahvistamiseen.

TOIMENPIDE**TOIMIJA/VASTUUTAHO****TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025****Toimenpide 84.**

Selvitetään edellytyksiä ja mahdollisuuksia lisätä omaishoitoon liittyvän tiedon näkyvyyttä asiakas- ja potilastietojärjestelmissä

Kehitetään asiakas- ja potilastietojärjestelmiin systemaattista kirjaamista omais- ja perhehoitotilanteista – merkinnät hyödynnetään mm. tapaturmien riskin arvioinnissa (kuormittavuus)

STM, THL

Järjestöt

Selvitys potilastietojärjestelmien kirjausten määritelmistä kirjaamisohjeisiin ja niiden hyödyntämisestä turvallisuuden edistämiseksi on tehty vuoteen 2030 mennessä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

STM: Kehittää omais- ja perhehoitoa osana Tulevaisuuden sote-keskus toimintaa.

THL: Tekee selvityksen potilastietojärjestelmien kirjausten määritelmistä kirjaamisohjeisiin ja niiden hyödyntämisestä turvallisuuden edistämiseksi.

Järjestöt: Tarkentuu.

7.2 Iäkkäät (yli 65-vuotiaat)

Yleistavoite

- Kotona asuminen ja työskentely on turvallista.

TOIMENPIDE	TOIMIJA/VASTUUTAHO	TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025
Tavoite 1. Omaishoitosopimuksen tehneillä omaisilla, iäkkäiden henkilöiden perhehoitajilla ja muilla omaistaan tai läheistään säännöllisesti auttavilla iäkkäillä henkilöillä sekä vapaaehtoisilla kuten myös iäkkäillä hoidettavilla itsellään on riittävät tiedot ja taidot turvallisuuden edistämiseen.		
Toimenpide 85. Turvallisuuden edistäminen liitetään osaksi kuntien ja järjestöjen omais- ja perhehoitajien valmennusta, ohjausta ja koulutusta. Kehitetään omais- ja perhehoitoon sopivaa lisämateriaalia mm. kaatumistapaturmien ehkäisystä, oikeasta ravitsemuksesta, päihteiden käytön puheeksiotosta, oikeasta lääkkeiden annosta ja lääkkeiden turvallisesta säilytyksestä, apuvälineistä, ajoterveydestä, ajamisen lopettamisen puheeksi ottamisesta, turvallisesta liikkumisesta ajamisen lopettamisen jälkeen, lääkehoidon vaikutuksesta ajokuntoon, mielen hyvinvoinnin edistamisestä oman jaksamisen tukena sekä	Kunnat, tulevat hyvinvointialueet Järjestöt, kuten Omaishoitajaliitto ry ja Perhehoitoliitto ry Fimea Liikenneturva Kirkkohallitus/Seurakunnat (Turvallinen seurakunta) THL STM	Ohjelmakautena on kehitetty omais- ja perhehoitoon sopivaa lisämateriaalia Terveyskylä.fi Muistitaloon sisältöön on lisätty vuoteen 2030 mennessä materiaalia omaishoitajille ja perhehoitajille turvallisuuden edistämistä Eri tahojen järjestämien valmennusten ja koulutukset ja niihin osallistuneiden määrät vuosittain, esim.: <ul style="list-style-type: none"> • Kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden valmennukset • Omaishoitajaliiton OVET valmennukset, Arjen turvallisuus teemapäivät ja ohjaajakoulutukset • SPR:n Hoito ja huolenpito kotona -koulutukset, ensiaputaitoja omaishoitajille ja ikäihmisille • Tapaturmien ehkäisyverkoston Turvakoutsit-valmennukset, Turvakoutsien pitämät turvallisuusinfot, Arjen turvatunti -verkkokoulutus

TOIMENPIDE

TOIMIJA/VASTUUTAHO

TOIMEENPANO VUOSINA 2021–2025

turvallisesta kodinkoneiden ja teknologian käytöstä. Materiaalit ovat saavutettavia, saavavilla monikanavaisesti, selkokielellä ja eri kieliversioina.

Varmistetaan erityisesti omaisten turvin kotonaan asuvien muistisairautta sairastavien henkilöiden kotona asumisen turvallisuus sekä omaishoitajien turvallisuus (ml. uupuminen ja siitä seuraavat vaaratilanteet).

- MuistiOVET-valmennus

Eri tahojen tarjoamien palvelujen, kuten materiaalien latausten määrä vuosittain, esim.:

- Ikäinstituutin VV-ohjelman ja Ikäopiston mielen hyvinvoinnin materiaalit
- Muistiliiton omaishoitoa koskevien verkkosivujen kävijämäärät vuosittain. Muistiliiton vertaistukipuhelimeen tulleiden omaishoitoa koskevien puhelujen määrä vuosittain

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Liittävät turvallisuuden edistämisen osaksi omais- ja perhehoitajien valmennusta ja koulutusta. Järjestävät perhehoitajille täydennyskoulutusta. Valvovat omais- ja perhehoidon lainmukaista ja tarkoituksenmukaista toteuttamista.

Järjestöt: Kouluttavat ja opastavat omaishoitajia omasta terveydestä ja jaksamisesta huolehtimiseen, tuottavat uutta materiaalia ja hyödyntävät viestinnässä mm. omaishoitajaviikon tapahtumat turvallisuuskysymysten esiin nostamiseen. Esim.

- **SPR:** Hoito- ja huolenpito kotona -koulutuksissa käydään omaishoitajien ja ikäihmisten kanssa läpi mm. turvallinen lääkehoito, kodin turvallisuus omaishoitajan ja hoidettavan näkökulmasta, kaatumistapaturmien ehkäisy, ergonomia, apuvälineet, omaishoitajan jaksaminen, ensiaputaidot, elintapojen terveellisyys, henkinen tuki, sosiaalietuudet.
- **Tapaturmien ehkäisyverkosto:** Turvakoutsi-valmennuksessa ja Turvakoutsien pitämässä infoissa teemoina ovat mm. kaatumisten ehkäisy, toimintakyvyn ylläpitäminen, palo- ja vesiturvallisuus ja myrkytysten ehkäisy. Materiaaleina mm. Turvakoutsi-laukku. Lisäksi mahdollisuus itsenäiseen opiskeluun tapaturmien ehkäisystä Arjen turvatunti -verkkokoulutuksessa (SPR 2021a).
- **Omaishoitajaliitto ry:** Jäsenjärjestöt järjestävät Ovet-valmennuksia (Omaishoitajaliitto 2022a), joissa huomioidaan turvallisuus ja tapaturmien ehkäisy. Vuosittain Arjen turvallisuus -teemapäivä, jonka yhteydessä joka toinen vuosi seminaari ja joka toinen vuosi ohjaajakoulutus jäsenyhdistyksille. Palveluoppaassa asumisen turvallisuus. Yhdistysverkossa yhdistyksille koottu tietopankki Arjen turvallisuudesta.
- **MIELI ry:** Mielenterveyden ensiapu 1 -koulutus (Mieli 2022a) ja Hyvä mieli -työkirja (Mieli 2020).
- **Muistiliitto ry:** Tuottaa Terveyskylä.fi/Muistitaloon materiaaleja omaishoitajille turvallisuuden edistämiseen.

- **THL ja Ikäinstituutti:** Tuottavat tietoa ja materiaaleja omaishoitajien turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi osana mielen hyvinvoinnin edistämistä.
- **THL ja Omaishoitajaliitto ry:** Tuottavat materiaaleja tapaturmien ehkäisemisestä OVET-valmennuksiin.
- **THL ja Perhehoitoliitto ry:** Tuottavat materiaaleja tapaturmien ehkäisemiseen.
- **THL ja Folkhälsan:** Tuottavat ruotsinkielistä materiaalia turvallisuuskysymyksistä ruotsinkielisten omaishoitajien valmennuksiin. Lisätään suomi.fi Omaishoitajana läheiselle -oppaaseen turvallisuussisältöjä.

Fimea: Ohjeistaa turvalliseen lääkehoitoon. Turvallinen lääkehoito: opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen (STM 2021d) sisältää myös ohjeita omaisille. THL ja Fimea tekevät lääkitysturvallisuudesta Tiedä ja toimi –kortit omaishoitajille ja perhehoitajille.

Liikenneturva: Kehittää ajouraa prosessina, jossa omaisten ja läheisten rooli on huomioitu.

Kirkkohallitus/seurakunnat: Kouluttavat seurakuntien ammattilaisia turvallisuuden edistämiseen. Seurakunnat huomioivat turvallisuuskysymykset toiminnassaan omaishoitajien kanssa (esim. vertaisryhmät, virkistyspäivät).

THL: THL:n vammaispalvelujen käsikirjan omaishoito-osioon lisätään turvallisuuden edistäminen.

STM: Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 – Tavoitteena ikävykyäs Suomi (STM 2020b) mukaan omaishoidon kehittäminen toteutetaan osana Tulevaisuuden sosiaali-terveyskeskus -ohjelmaa 2020–2023 (STM 2021c). Toteutetaan omaishoitoperheiden palvelujen kehittämistoimia mm. omaishoitajien vapaiden sijaistusvaihtoehtojen kehittämistä hyödyntäen jo kehitettyjä toimintamalleja. Omaishoitoperheiden palveluja kehitetään ottamalla käyttöön alueellisesti yhtenäinen toimintamalli omaishoidon tukemisessa ja hyödyntämällä jo kehitettyjä hyviä käytäntöjä. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – Toimeenpanosuunnitelma (VN 2021b) toimenpiteen 109 mukaan ikääntyvien palveluissa varmistetaan monialaiset toimintakyvyn ylläpitämistä tukevat toimet huomioiden muistisairaat henkilöt ja omaishoitajat.

Tavoite 2. Omaishoito on omaishoitajalle itselleen turvallista.

Toimenpide 86.

THL:n FinSote -tutkimuksesta raportoidaan omaishoitajille tapahtuvat tapaturmat.

THL, Kuntoutussäätiö

FinSote –tutkimuksen tulokset omaishoitajille tapahtuneista tapaturmista.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Suunnitelma toimenpiteen toimeenpanosta tarkentuu myöhemmin.

Tavoite 3. Ammattilaisilla on riittävät tiedot ja taidot turvallisuuden edistämisestä, että he kykenevät ohjaamaan myös omaisia ja läheisiä.**Toimenpide 87.**

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen ammattilaiset saavat riittävät tiedot ja taidot iäkkäiden turvallisuuden edistämisestä koulutuksessa. Erityisesti vanhustyön ammattilaiset sekä opintojaan täydentävät opiskelijat ohjataan kouluttautumaan myös turvallisuussisältöihin.

Korkeakoulut: yliopistot, AMKt
Kunnat, tulevat hyvinvointialueet
Järjestöt
THL, SM

Asiantuntija-arviointi sote-ammattilaisten koulutussisällöistä.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Korkeakoulut: Varmistavat, että ammattilaiset saavat opetusta turvallisuuden edistämiseen, mm. kaatumisten ehkäisemiseen osana palvelutarpeen arviointia. Turvallisuuden näkökulmaa kehitetään osana omaishoitoon liittyvää opetusta ja sen sisältöjä. Omaishoidon turvallisuusosaamisen vahvistamiseksi yhteistyötä tehdään eri asiantuntijoiden kanssa (esim. järjestöt) hyödyntäen erilaisia työelämän oppimisympäristöjä, kuten Metropolia Hymy-kylää. Korkeakoulut voivat myös jalkauttaa valmiita koulutuspaketteja.

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Varmistavat, että ammattilaiset saavat täydennyskoulutusta turvallisuuden edistämiseen.

THL: Tuottaa materiaaleja koulutukseen yhteistyössä järjestöjen kanssa.

SM: Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansallisissa linjauksissa (SM 2019a) on sisältöjä ammattilaisten koulutukseen liittyen. Varmistaa, että pelastustoimen ammattilaisten koulutuksessa tuodaan esille tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy.

Tavoite 4. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksissa otetaan esille turvallisuuskysymykset.**Toimenpide 88.**

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksissa huomioidaan tapaturmien ehkäisyasiat tilanteen selvittelystä sekä avun ja tuen tarjoamisessa.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet
THL
STM

TEAvisarin tulokset toimenpiteen sisältöihin liittyen (perusterveydenhuolto: neuvonta ja ohjaus erityisryhmille; omaishoitajille: Onko terveyskeskuksessa kirjattu toimintaohje tuen ja ohjauksen tarjoamisesta seuraaville ryhmille / seuraavissa asioissa? Omaishoitajille (esim. omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksissa ja hyvinvointia tukevilla palveluilla)
Kuntien järjestämien hyvinvointi- ja terveystarkastusten määrä ja sisällöt; Omais- ja perhehoidon kyselytutkimuksen (OMPE) tulokset.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Toteuttavat hyvinvointi- ja terveystarkastukset ja ottavat vastaan omaishoitajan ja perhehoitajan ilmoituksen tapaturmastaan.

THL: Mahdollisesti raportoidaan OMPE-kyselyn tulokset, mikäli kysely toteutetaan.

STM: Kehittää omais- ja perhehoitoa osana Tulevaisuuden sote-keskus toimintaa.

Tavoite 5. Omaiset toimivat turvallisuuden edistäjinä vanhuspalveluissa.**Toimenpide 89.**

Vuoteen 2030 mennessä vanhuspalveluja tuottavissa yksiköissä on käytössä potilaiden ja omaisten tuntema vaaratapahtumailmoitus-käytäntö ja vuosittainen omaiset osallistava omavalvonnan arviointimenettely ja raportointi.

Kunnat, tulevat hyvinvointialueet

Suomen potilas- ja asiakasturvallisuusyhdistys ry (SPTY)

STM

Asiantuntija-arviointi potilaiden ja omaisten osallisuudesta omavalvonnan kehittämiseen ja vaaratapahtumista ilmoittamiseen ohjelmakautena.

Toimeenpano vuosina 2021–2025

Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet: Toteuttavat omavalvontaa yhteistyössä omaisten kanssa.

SPTY: Edistää potilaiden, omaisten ja läheisten osallistumista potilas- ja asiakasturvallisuuden varmistamiseen.

STM: Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026 (STM 2022) vahvistaa omaisten osallisuutta palveluiden turvallisuuden kehittämisessä.

Liite: Viestintäsuunnitelma

Viestinnän ja vaikuttamisen tavoitteet

Tämän viestintäsuunnitelman tavoitteena on tukea Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman 89 toimenpiteen toteutumista viestinnän keinoin. Tavoitteena on dynaaminen viestintä, jonka toteutumista seurataan ja arvioidaan aktiivisesti. Tavoitteena on pitää esillä tapaturmien ehkäisyn kansanterveydellistä ja kustannuksia ehkäisevää merkittävyyttä sekä vahvistaa ammattilaisten ja kansalaisten turvallisuusosaamista.

Viestinnän ja vaikuttamisen kohderyhmät

Ohjelman viestinnällä on useita kohderyhmiä, joille räätälöidään kohdennettua viestintää eri tapaturmatyypeistä, kuten:

- hyvinvointialueiden ja kuntien luottamushenkilöt ja johto
- alan asiantuntijat poikkihallinnollisesti, erityisesti sote-ammattilaiset
- kansalaiset

Ydinviesti(t)

Viestinnän tueksi muotoillaan ydinviestejä ikäryhmittäin ja tapaturmatyypeittäin. Ydinviesteillä kiteytetään ohjelman tavoitteita ja ratkaisuja tapaturmien ehkäisemiseksi. Ydinviestit muotoillaan kohderyhmittäin.

Tekijät

Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman viestintää toteuttavat toimeenpanosta vastaavat organisaatiot. Eri organisaatioiden viestinnästä vastaavien sähköpostiosoitteista koostetaan jakelulista, jonka kautta voidaan koordinoida yhteistä viestintää.

Viestintää suunnitellaan STM:n Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn koordinaatioryhmässä edustettujen tahojen kanssa. Viestintää suunnitellaan ja toteutetaan THL:n koordinoimana eri tapaturmatyyppien asiantuntijatyöryhmissä, jotka kokoontuvat vuosittain. Lisäksi viestintää suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä erityisesti Tapaturmien ehkäisyverkoston kanssa.

Viestinnän ja vaikuttamisen keinot, kanavat ja aikataulus

Turvallisesti kaiken ikää -ohjelman keskeiset sisällöt on koottu THL:n verkkosivuille osoitteeseen thl.fi/tapaturmat. Viestinnän sisältöjä ovat myös mm. uudet tutkimustulokset, julkaisut ja muut materiaalit.

Viestintää toteutetaan toimeenpanosta vastaavien organisaatioiden viestintäkanavissa. Viestintäkanavina käytetään mm. verkkosivuja ja sosiaalista mediaa. Tapaturmien ehkäisystä viestitään myös erilaisissa julkaisuissa.

Vuodet 2022–2023: suunnittelemme eri tapaturmatyyppeiden asiantuntijatyöryhmissä yhteistä viestintää esim. viestintäkellon avulla; suunnittelemme viestintää STM:n Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn koordinaatioryhmässä, jossa edustus mm. eri ministeriöistä.

Vuodet 2023–2025: toteutamme ja arvioimme yhteistyössä eri toimijoiden kanssa suunniteltua viestintää.

Seuranta ja arviointi

Viestintäsuunnitelman päivittämistä ja arviointia koordinoi THL ja suunnitelmaa täydennetään tarvittaessa, esim. vuosittaisten seurantakyselyjen pohjalta. Viestinnän tulosten raportoinnista sovitaan yhteisesti asiantuntijatyöryhmissä. Viestinnän toteutumista arvioidaan vuosittain ja väliarvioinnin yhteydessä vuonna 2025. Viestintäsuunnitelma vuosille 2026–2030 laaditaan vuonna 2025.

Lähteet

- A-klinikkasäätiö. 2018. Kuntodoping. Opetusmateriaali yläasteen ja toisen asteen terveystiedon opetukseen. Dopinglinkki. https://dopinglinkki.fi/sites/default/files/attachment/opetusmateriaali_dopinglinkki.pdf
- A-klinikkasäätiö. 2022a. Nuorten päihdemittari (ADSUME). Nuortenlinkki. <https://nuortenlinkki.fi/testialue/testit/paihteet>
- A-klinikkasäätiö 2022b. Huumeet – DUDIT. Nuortenlinkki. <https://nuortenlinkki.fi/testialue/testit/huumeet>
- A-klinikkasäätiö 2022c. Alkoholinkäytön tiskit (AUDIT). Nuortenlinkki. <https://nuortenlinkki.fi/testialue/testit/alkoholi>
- A-klinikkasäätiö. 2022d. Lasinen lapsuus. <https://lasinenlapsuus.fi/>
- A-klinikkasäätiö. 2022e. Ota puheeksi päihteet työpaikalla -verkkokurssi. <https://paihteettyopaikalla.otapuheeksi.fi/>
- A-klinikkasäätiö. 2022f. Puheeksioton perusteet -verkkokurssi. <https://alkoholi.otapuheeksi.fi/>
- A-klinikkasäätiö. 2022g. Päihdelinkki.fi. <https://paihdelinkki.fi/>
- Björkgren, M., Borg, F., Kokki, E., Mäkinen, L., Männikkö, S., Oksanen, T. & Suoja, J. 2017. PaloRAI ja EVAC-mittari. RAI-järjestelmän hyödyntäminen kotihoidon asiakkaiden palo- ja poistumisturvallisuuden arvioinnissa. Pelastusopiston julkaisu, B-sarja: Tutkimusraportit 3/2017.
- Duodecim Terveysportti. 2021. NEUKO-tietokanta. Ohjeistukset neuvoloiden sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ammattilaisille. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/nko>
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2021a. Työkaluja ja materiaalia. <https://ehyt.fi/tyokalut-ja-materiaalit/>
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2021b. Tiesitkö tämän lääkkeistäsi ja alkoholista? Opas ikäihmisille. 2/2021. <https://ehyt.fi/tuote/tietopaketti-alkoholista-ja-laakkeista/>
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2022a. Ensihuoli-koulutus. <https://ehyt.fi/koulutus-ja-tapahtumat/yleisokoulutukset/ensihuoli/>
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2022b. Elokolo-kohtaamispaikat. <https://ehyt.fi/ehyt-ry/toiminta-ja-hankkeet/opiskelijoille-tyoikaisille-ja-ikaantyneille/elokolo-kohtaamispaikat/>
- Eksote. 2022. Asumisturvallisuustesti. <https://www.kotonaasumiseneturvallisuus.fi/asumisturvallisuustesti>
- European Transport Safety Council (ETSC). 2021. Young drivers: call for EU to mandate zero-tolerance alcohol and drug limits and graduated driving licences. Press release 28.10.2021. <https://etsc.eu/young-drivers-call-for-eu-to-mandate-zero-tolerance-alcohol-and-drug-limits-and-graduated-driving-licences/>
- Fimea. 2022. Lääke75+ -tietokanta. https://www.fimea.fi/laakehaut_ja_luettelot/laake75-
- Haajanen, T., Kivisto, A., Partti, O. & Tanskanen, S. 2021. Itseapuopas huumeita käyttävän nuoren läheisille. Sininauhaliitto ja Irti huumeista ry. https://storage.googleapis.com/sininauhaliitto-production/2021/09/606233f8-palasisa_eteenpain_itseapuopas_2021_240621.pdf
- Harinen, A. 2020. Käyttäjien näköistä, toiminnallista ja pelillistä turvallisuuskasvatusta alakoululaisille. Kohti tuoksellisempaa turvallisuusviestintää -hankkeen yhteenvertoraportti. Pelastusopiston julkaisu B-sarja 3/2020. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B3_2020.pdf
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS). Myrkytystietokeskus. <https://www.hus.fi/potilaalle/sairaalat-ja-toimipisteet/myrkytystietokeskus>
- Hoitotyön tutkimussäätiö (HOTUS) & Muistiliitto. 2020. Muistava-työkalut. <https://muistava.fi/>
- Huhta J. & Karppanen S. 2020. Kohti ikäystävällistä yhteiskuntaa. Iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamistyöryhmän raportti. STM raportteja ja muistioita 2020:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9997-8>
- Iivonen, E. & Pollari, K. 2021. Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-370-8>
- Iivonen E. & Pollari K. 2022a. Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä kunnassa. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-378-4>
- Iivonen E. & Pollari K. 2022b. Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä – Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina hyvinvointialueella : Ohjeistus hyvinvointialueiden päättäjäille, nuorisovaltuustoille ja viranhaltijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-166-7>
- Ikäinstituutti. 2022a. Voimaa Vanhuuteen. Koulutus ja oppimisverkostot. <https://www.voimaavanhuuteen.fi/koulutus-ja-oppimisverkostot/>
- Ikäinstituutti. 2022b. Virtaa vedestä -vesijumppamateriaali. <https://www.ikainstituutti.fi/liikunta-ja-ulkoilu/virtaa-vedesta-vesijumppamateriaalit-ovat-ilmestyneet/>
- Kailanta, S. & Viskari, I. (toim.) 2022. Huumekuolemien ehkäisy Suomen malli: Suosituksia huumekuolemien ehkäisemiseksi. THL Työpöytäpaperi 6/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-819-4>
- Korpilahti, U., Kettunen, H., Nuotio, E., Jokela, S., Nummi V.M. & Lillsunde, P. (toim.) 2019. Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Korpilahti, U., Koivula, R., Doupi, P., Jakoaho, V. & Lillsunde, P. 2020. Turvallisesti kaiken ikää. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy ohjelma 2021-2030 sekä selvitys kustannuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:33. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8343-4>

- Korpilahti, U. (toim.) 2021. Väkivallaton lapsuus 2020–2025: toimeenpano ja viestintä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5406-9>
- Kotovirta E, Markkula J, Pajula M, Paavola M, Honkanen R. & Tuominen I. 2021. Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9891-9>
- Koululiikuntaliitto. Vesisankarit. <https://www.vesisankarit.fi/>
- Leppänen, M. & Parkkari, J. 2021. Recommendations for the prevention of physical activity-related injuries in adolescents – On behalf of the PARIPRE project partners. https://www.paripre.eu/wp-content/uploads/2022/02/2021_PARIPRE_Recommendations.pdf
- Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM). 2018. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 5/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-549-1>
- Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM). 2022. Liikenneturvallisuusstrategia 2022–2026. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-746-4>
- Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM). 2021b. Nopeusrajoitukset valmisteluun – ministeri Harakka tapasi sähköpotkulautayritysten edustajia. <https://www.lvm.fi/sv/-/nopeusrajoitukset-valmisteluun-ministeri-harakka-tapasi-sahkopotkulautayritysten-edustajia-1428782>
- Liikenneturva. 2021a. Nuorten liikennekasvatus – Keinoja ja kanavia tavoittamiseen. <https://www.liikenneturva.fi/liikenteessa/nuorten-liikennekasvatus/>
- Liikenneturva. 2021b. Sähköpyörä, sähköpotkulauta ja muut kevyet sähköajoneuvot. <https://www.liikenneturva.fi/liikenteessa/sahkopyora-sahkopotkulauta-ja-muut-kevyet-sahkoajoneuvot/>
- Liikenneturva. 2021c. Opetusmateriaalit. <https://www.liikenneturva.fi/opetusmateriaalit/>
- Liikenneturva. 2021d. Puhutaan ajoterveydestä – verkkoaineisto kuljettajan läheisille. <https://xn--turvallisesti-liikenteess-ecc.fi/login/puhutaan-ajoterveydestae-verkkoaineisto-kuljettajan-laeheisille>
- Liikennevakuutuskeskus (LVK). 2021. Usein kysytyä: Sähköiset liikkumisvälineet. <https://www.lvk.fi/ajoneuvon-vakuuttaminen/usein-kysyttya/kevyet-sahkoiset-liikkumisvalineet/>
- Liikuntaneuvonnan asiantuntijafoorumi. 2021. Liikuntaneuvonnan valtakunnalliset suositukset – toteuttaminen, yhteistyö ja arviointi. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 389. Liikkuva aikuinen -ohjelma/Likes-tutkimuskeskus. https://www.likes.fi/wp-content/uploads/2021/04/Liikuntaneuvonnan-suositukset_FINAL.pdf
- Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2022a. Lasten ja nuorten liikkumisen yhteenveto on julkaistu tiedolla johtamisen tueksi. Tiedote 10.3.2022. <https://www.likes.fi/tiedotteet/lasten-ja-nuorten-liikkumisen-yhteenveto-on-julkaistu-tiedolla-johtamisen-tueksi/>
- Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2022b. Tulokortti: lasten ja nuorten liikunta. <http://www.likes.fi/tuloskortti>
- Likes, Pyöräilykuntien verkosto, Motiva yhteistyössä Liikkuva koulu- ohjelman toimijoiden kanssa.2022. Fiksusti kouluun- ohjelma. <https://fiksustikouluun.fi/>
- Markkula J, Rapeli S, Kemppainen J. & Kotovirta E. 2021. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Väliarviointi ja jatkossa tehostettavat toimet vuoteen 2025. STM Raportteja ja muistioita 2021:13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9887-2>
- Mielenterveystalo.fi. 2021. Erikoissairaanhoido: konsultaatio ammattihenkilöille. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/vanhemmille_ammattilaisille/tietoa_ammattilaisille/erikoissairaanhoido/Pages/konsultaatio_ammattihenkilöille.aspx
- Mieli Suomen mielenterveys ry. 2020. Hyvä Mieli – Pohdintoja mielen hyvinvointiin -työkirja. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/materiaalit/hyva-mieli-%E2%88%92-pohdintoja-mielen-hyvinvointiin-tyokirja-ikaihmisille/>
- Mieli Suomen mielenterveys ry. 2022a. Mielenterveyden ensiapu. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/koulutukset/mielenterveyden-ensiapu-koulutukset/>
- Mieli Suomen mielenterveys ry. 2022b. Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/koulutukset/toimiva-lapsi-ja-perhe-koulutukset/lapset-puheeksi-menetelmakoulutus/>
- Mutual Trust -hanke. 2019. Kaikki pelastetaan. Miten pelastan vammaisia henkilöitä. Vammaisjärjestöjen, pelastusviranomaisten ja liikennöitsijöiden välinen pelastusyhteistyöhanke vuosina 2016-2019. <https://www.mutualtrust.fi/mutual-trust.html>
- Omaishoitajaliitto. 2022a. Ovet-valmennus omaishoitajille. <https://omaishoitajat.fi/omaishoitajalle/ovet-valmennus/>
- Omaishoitajaliitto. 2022b. Jangsterit-hanke. <https://omaishoitajat.fi/liiton-toiminta/liiton-toimintamuodot/jangsterit-hanke/>
- Onnettomuustietoinstituutti (OTI). 2021. Onnettomuustietoa-tietopaketit. <https://www.lvk.fi/tilastot-ja-raportit/otin-onnettomuusraportit/tietopaketit/>
- Onnettomuustutkintakeskus (OTKES). 2019. Lääkäreiden ajoterveysosaaminen. 2019-S25. <https://turvallisuustutkinta.fi/fi/index/turvallisuussuosituks/suosituks/1556177990366.html>
- Opetushallitus (OPH). 2014a. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallituksen määräys 22.12.2014. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>
- Opetushallitus (OPH). 2014b. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

- Opetushallitus (OPH). 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Opetushallituksen määräys 19.12.2018. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Opetushallitus (OPH). 2019. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019. Määräykset ja ohjeet 2019:2a <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukion-opetussuunnitelmien-perusteet>
- Opetushallitus (OPH). 2021a. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2021:2a. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilun-opetussuunnitelman-perusteet>
- Opetushallitus (OPH). 2021b. Move!-mittaustuloksia. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/move-mittaustuloksia>
- Opetushallitus (OPH). 2021c. Koulukuljetusopas. Oppaat ja käsikirjat 2021:1. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulukuljetusopas>
- Opetushallitus (OPH). 2022a. Ohjeet ja materiaalit Move!-mittauksiin. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ohjeet-ja-materiaalit-move-mittauksiin>
- Opetushallitus (OPH). 2022b. Varhaiskasvatuksen turvallisuustyön organisointi ja johtaminen. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-turvallisuustyon-organisointi-ja-johtaminen>
- Opetushallitus (OPH). 2022c. Liikunta perusopetuksessa. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetus/liikunta-perusopetuksessa>
- Opetushallitus (OPH). 2022d. Työturvallisuus ja turvallisuuskasvatus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoturvallisuus-ja-turvallisuuskasvatus>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Likes, Liikkuva koulu 2022: Liikkuvat -ohjelmat. Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu: <https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/fi/>; <https://www.liikkuvakoulu.fi/>; <https://www.liikkuvaopiskelu.fi/fi/>
- Opintopolku.fi (OPH, OKM). Ammatillinen koulutus. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/selaus/kooste/amatillinenkoulutus?hakuyyppi=perusteet>
- Parkkari J. 2022. Liikuntavammojen hoito ja ehkäisy – ohjeita potilaalle. Lääkärikirja Duodecim 4.1.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00909>
- Pelastuslaitokset, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK), Sisäministeriö, Opetushallitus, Pelastusopisto, Pelastusliitot, Suomen Päälystöliitto, Palosuojelurahasto. 2022. NouHätä!-Kampanja. <https://nouhata.fi/>
- Pelastusopisto. 2021. PelastusPosse -peli. <https://pelastusposse.fi/>
- Pirkanmaan pelastuslaitos. 2019. Loppuraportti. EVAC-mittari – RAI-arviointimenetelmän työkalu asiakkaiden poistumisturvallisuuden arviointiin. <https://pelastuslaitokset.fi/sites/default/files/2020-03/EVAC-loppuraportti.pdf>
- Psykologiliitto (Psyli). 2021. Liikennepsykologian ammatillinen työryhmä. <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uuksi/amatilliset-tyoryhmat/liikennepsykologian-amatillinen-tyoryhma/>
- Puolustusvoimat. 2019. Varusmies 2020. Opas varusmiespalvelukseen valmistautuvalle. <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258487/Varusmiesopas+2018.pdf/522a30fe-5941-4d67-8eb1-be8a45dee004/Varusmiesopas+2018.pdf>
- Puolustusvoimat. 2021. Palveluksen aloittavien nuorten miesten fyysinen toimintakyky jatkanut laskuaan COVID19 -aikana. <https://puolustusvoimat.fi/web/sotilasliikunta/varusmiesten-kuntotilastot>
- Raivio, H. & Appelqvist-Schmidlechner, K. 2019. IPS – Sijoita ja valmenna! -toimintamallin soveltamisen mahdollisuudet Suomessa. THL Työpöytä 23/2019. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-377-9>
- Rakennustieto Oy. 2009. Ulkoleikkipaikat. Ohjekortti RT 89-10966 (KH 86-00430, Infra 61-710058)<https://kortistot.rakennustieto.fi/kortit/RT%2089-10966>
- Rakennustieto Oy. 2019a. Päiväkotien suunnittelu. Ohjekortti: RT 103083. <https://kortistot.rakennustieto.fi/kortit/RT%20103083>
- Rakennustieto Oy. 2019b. Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Turvallisuuden suunnittelu. Ohjekortti RT 103085. <https://kortistot.rakennustieto.fi/kortit/RT%20103085?page=12>
- Rakennustieto Oy. 2019c. Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Ulkotilojen suunnittelu. Ohjekortti RT 103084. <https://kortistot.rakennustieto.fi/kortit/RT%20103084>
- Rikoksenteorjantaneuvosto. 2022. Turvallisuuskävelyt. <https://rikoksenteorjanta.fi/turvallisuuskavelyt>
- Seppälä L, J ym. 2021. STOPPFall (Screening Tool of Older Persons Prescriptions in older adults with high fall risk): a Delphi study by the EuGMS Task and Finish Group on Fall-Risk-Increasing Drugs. Age and Ageing 2021; 50: 1189–1199. <https://doi.org/10.1093/ageing/afaa249>
- Sininauhasäätiö. 2021. ODE-hanke. <https://www.sininauhasaatio.fi/toimintamme/ode-yliannostuksien-ehkaisy/>
- Sisäministeriö (SM). 2019a. Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnitelun kansalliset linjaukset. Sisäministeriön julkaisu 2019:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-241-8>
- Sisäministeriö (SM). 2019b. Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025: Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Sisäministeriön julkaisu 2019:33. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-304-0>
- Somerkoski, B. 2009. Tulipysäkki-hanke – Malli puuttua nuorten luvattomaan tulenkäyttöön. <https://docplayer.fi/33673710-Tulipysakki-hanke-malli-puuttua-nuorten-luvattomaan-tulenkayttoon.html>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2020a. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. STM julkaisu 2020:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1>

- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2020b. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikävyvykäs Suomi. STM julkaisuja 2020:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6865-3>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2021a. Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla – Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma (2021–2031). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:20. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5410-6>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) 2021b. Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta 2021–2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/valtioneuvoston-periaatepaatos-huumausainepolitiikasta-2021-2023-hyvakyytiin>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2021c. Tulevaisuuden sote-keskus 2020–2023: Ohjelma ja hankeopas. STM julkaisuja 2021: 27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5655-1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2021d. Turvallinen lääkehoito: opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen. STM julkaisuja 2021:6. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8682-4>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2022. Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026. STM julkaisuja 2022:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8464-6>
- Suomen Latu. 2021. Liikkuva perhe -ohjelma. <https://www.liikkuvaperhe.fi/>
- Suomen Punainen Risti (SPR). 2021a. Arjen turvatunti -verkkokoulutus. <https://sroppimateriaalit.fi/web/site-382586/state-jurdenrqgircytrzr/front-page>
- Suomen Punainen Risti (SPR). 2021b. Päihheet ja minä. <https://sroppimateriaalit.fi/web/site-364266/state-jurdenjqggytrzr/front-page>
- Suomen Palopäällystöliitto (SPPL). 2022. Opetusalan turvallisuusfoorumi. <https://www.sppl.fi/koulutukset/turvallisuusfoorumit/opetusala>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2019. BFireSafe@School -hankkeessa opetetaan paloturvallisuutta. <https://www.spek.fi/vaikuttaminen/kansainvalinen-toiminta/bfiresafeschool/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2020. Osallistava turvallisuus maahanmuuttajille -hanke. <https://www.spek.fi/vaikuttaminen/turvallisuushankkeet/maahanmuuttajien-asumisturvallisuus/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2021a. Paloturvallisuusviikko. <https://paloturvallisuusviikko.fi/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) 2021b. Päivä Paloasemalla. <https://paloturvallisuusviikko.fi/paiva-paloasemalla/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2021c. Osallistu koulutukseen – hanki sosiaali- ja terveysalan turvallisuuspätevyys. <https://www.spek.fi/koulutus/turvallisuuskortit/sosiaali-ja-terveysala/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2021d. Hanki itsellesi matkailualan turvallisuuspassi – suorita Matupa. <https://www.spek.fi/koulutus/turvallisuuskortit/matupa/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2022a. Erityisryhmien asumisturvallisuus. <https://www.spek.fi/turvallisuus/erityisryhmien-asumisturvallisuus/>
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK). 2022b. Pelastussuunnitelma. <https://www.spek.fi/turvallisuus/pelastussuunnitelma/>
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2019. Tule uimahalliin! -opas. https://www.suh.fi/opaat_ja_vinkit/tule_uimahalliin_opas
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2020. Uimataito kuuluu kaikille -materiaali. www.suh.fi/uimataitokuuluukaikille
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2022a. Lapsesta veden ystävä-verkkosivut/etusivu. https://www.xn--lapestavedenystv-5qbb.fi/lapestava_veden_ystava
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2022b. Puhdasta uimaan -Vesitaitojen ABC. https://www.suh.fi/opaat_ja_vinkit/pulahda_uimaan
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2022c. Vesi- ja jääturvallisuus tutuksi -oppimiskokonaisuus. <https://www.suh.fi/vesiturvallisuus>
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2022d. Apua allasturvallisuuteen? <https://www.suh.fi/toiminta/allasturvallisuus>
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). 2022e. Uimarantojen turvallisuus. <https://www.suh.fi/toiminta/rantaturvallisuus>
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH), Suomen Meripelastusseura, Rajavartiolaitos, Suomen Latu, Suomen Retkiluistelijat, poliisi, sisäasiainministeriön pelastusosasto, Liikenteen turvallisuusvirasto (Traficom) ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus Meriturva. Pelastu ja pelasta. 2022. Viisaasti vesillä -kampanjan verkkosivut. <https://www.viisaastivesilla.fi/etusivu>
- Tampereen yliopisto (TUNI). 2021. Reksiturva – Turvallisuuskulttuurin johtaminen oppilaitoksessa <https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/reksiturva-turvallisuuskulttuurin-johtaminen-oppilaitoksessa>
- Teikari, J. 2019. Turvallisuuskasvatusta pelaamalla. Kohti tuoksellisempaa turvallisuusviestintää -hankkeen osajulkaisu 2/2019. Pelastusopiston julkaisu D-sarja 4/2019. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_D/D4_2019.pdf
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2021a. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/ehkaisevan-paihdekasvatus-toimintaohjelma>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2021b. Päihdekasvatus oppilaitoksissa. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdekasvatus/paihdekasvatus-ja-valistus/paihdekasvatus-kouluissa>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2021c. Itsemurhien ehkäisyohjelma. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/itsemurhien-ehkaisyohjelma>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2021d. Kansallinen mielenterveysstrategia. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-mielenterveysstrategia>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2022a. Tapaturmien ehkäisy hyvinvointialueilla. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/tapaturmien-ehkaisy/tapaturmien-ehkaisy-hyvinvointialueilla>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2022b. Tupakoinnin lopettaminen. <http://www.lopetan.fi/>
- Tommola, S., Teiska, M., Tamminen, A., Alastalo, H., Hammar, T. & Viljamaa, S. 2020. Muistibarometri 2020. Muistiliitto. https://www.muistiliitto.fi/application/files/8116/1120/9916/Muistibarometri_2020_saavutettava.pdf
- Traficom. 2021a. Kuljettajaopetuksen ja -tutkinon uudistus vuonna 2018. Katsaus lakimuutoksen vaikutuksiin. Traficom julkaisu 06/2021. <https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Kuljettajaopetuksen%20ja%20tutkinon%20uudistus%20vuonna%202018%20Katsaus%20lakimuutoksen%20vaikutuksiin.pdf>
- Traficom. 2021b. Sähköiset liikkumisvälineet. <https://www.traficom.fi/fi/liikenne/tieliikenne/sahkoiset-liikkumisvalineet>
- Traficom. 2021c. Veneilijälle. <https://www.traficom.fi/fi/liikenne/veneilijalle>
- Traficom. 2021d. Vesiliikennelaki 2020. <https://www.traficom.fi/fi/vesiliikennelaki2020>
- Traficom. 2022. Liikkumisen ohjaus ja valtionavustukset. <https://www.traficom.fi/fi/liikenne/liikennejarjestelma/liikkumisen-ohjaus-ja-valtionavustukset>
- Tuki- ja liikuntaelinliitto ry (Tule ry). 2021. Kansallinen TULE-ohjelma vuosille 2020–2025. <https://suomentule.fi/kansallinen-tule-ohjelma/>
- Tukikohta ry. 2021. Tukiverkko-hanke. <https://tukikohta.org/palvelut/tukiverkko/>
- Turun Ammattikorkeakoulu (TurkuAMK). 2021. VIRPA – Palomestari. Nuorten paloturvallisuuspelejä. <https://www.virpagame.fi/>
- Turun yliopisto (UTU). 2021. Kidisafe -hankkeen materiaalit. <https://sites.utu.fi/kidisafe/materiaalit/>
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). 2020. Leikkikentät. <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut/kuluttajille-tarjottavat-palvelut/leikki-ja-huvipuistot/leikkikentat#1dbe05fd>
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). 2022. Uimahallit ja kylpylät. <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut/kuluttajille-tarjottavat-palvelut/uima-ja-muut-vesilajit/uimahallit-ja-kylpylat>
- Työterveyslaitos (TTL). 2022. Työuralle kiinnittyminen. <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyoura/tyouralle-kiinnittyminen>
- UKK-instituutti. 2022a. Lasten ja nuorten liikuntavammojen ehkäisy suositukset. <https://ukkinstituutti.fi/liikkumisen-turvallisuus/liikuntavammojen-ehkaisy/lasten-ja-nuorten-liikuntavammojen-ehkaisy-suositukset/>
- UKK-instituutti. 2022b. Lasten ja nuorten liikkumisen edistämishankkeet. <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/lasten-ja-nuorten-liikkumisen-edistamishankkeet/>
- Waitinen, M. & Somerkoski, B. 2021. Kansanopiston turvallisuusopas. Suomen Kansanopistoyhdistys.
- Valtioneuvosto (VN). 2021a. Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisu 2021:8. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-777-5>
- Valtioneuvosto (VN). 2021b. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Toimeenpanosuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisu 2021:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-670-9>
- Valtioneuvosto (VN). 2021c. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 203. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisu 2021:14. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-864-2>
- Valtioneuvosto (VN) 2021d. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032. Valtioneuvoston julkaisu 2021:75. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-749-2>
- Valtioneuvosto (VN). 2021e. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Valtioneuvoston julkaisu 2021: 48. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-769-0>
- Valtiovarainministeriö (VM). 2021. Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen: Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Valtiovarainministeriön julkaisu 2021:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-688-6>
- Vorma H, Rotko T, Larivaara M. & Kosloff A. 2020. Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2020:6. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7>
- Vanhustyön keskusliitto (VTKL). 2022. Korjausneuvonta. <https://vtkl.fi/toiminta/korjausneuvonta>
- Ympäristöministeriö (YM). 2020. Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma vuosille 2020–2022. https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Ikaantyneiden_asumisen_toimenpideohjelma_FI-52565ACB_21A7_4EB5_B5E1_99651279528D-159518.pdf/
- Ympäristöministeriö. 2021. Lähiö-ohjelma 2020–2022. <https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen>
- Youth Against Drugs (YAD) ry. 2021. Menetelmäkortit. <https://yad.fi/paihdekasvatus/menetelmakortit/>
- Äijö, M (toim.). 2019. Hyviä pedagogisia ratkaisuja kaatumisten ehkäisyyn: AKESO-tutkimus- ja kehittämishanke. Savonia-ammattikorkeakoulun julkaisusarja 4/2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-203-263-8>

JULKAISUJEN LATAAMINEN:
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISSN 2242-0037 (PDF)
ISBN 978-952-00-8683-1 (PDF)